

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Digte fra Oldtiden,

oversatte og oplyste

ned

C. Meisling,

Doctor i Phil., Professor og Rector for Helsingørs lærde Skole.

C. Lucretius Carus om Tingenes Væsen, et didactisk Digt i sex Sange.

Første og anden Sang.

Kjøbenhavn 1832.

Trykt hos Andreas Seidelin,

Hof- og Universitets-Bogtrykker.

Lucretius' Digte om Tingenes Væsen

I n d l e d n i n g.

Naar vi betragte nærværende Digtets Levnetsomstændigheder, er det paafaldende, at man har været saa uenig om hans Fødselsaar. Uden imidlertid at ville opregne, eller bedømme disse chronologiske Usvigelser, blandt hvilke Briets er den betydeligste, som lader vor Digter fødes a. u. e. 543, og døde 584, følge vi Fleerheden, som bygge paa Eusebii Udsagn, ifølge hvilket hans Fødselsaar ansættes til Olymp. clxxi, 1, d: a. u. e. 659, d: før Christi Fødsel 95, altsaa i Cicero's tolvte Aar.

Lidt mere vanskeligt bliver det, at bestemme noget om hans Familie; thi vistnok var Familien Lucretius meget anseet, og dens imagines baade mange og mærkelige; men jeg veed dog ikke, om det kan ansees for rigtigt, at indlemme vor Digter, uden videre Beviser, blot paa Grund af hans Navn, i en af denne Families forskjellige Grene, Tricipitini, Ofella, Despillones. Desuagtet har man ikke undladt at forsyne vor Digter ogsaa med et jordist Adelspatent, uagtet Vedkommende selv ikke kunne nægte, at Vaabenmærkerne mangle. Isærdeleshed er Lambinus meget ivrig bestjefstiget med at forstaae vor Digter al mulig ydre Glæde, idet han lader ham høre endog til de ædleste Grene af hiin Familie, nemlig Despilloner og Ofella'er, alene med den Indskrænkning, at Poeten maa noies med Ridderstand, imedens Fleerheden af hans Slægtninge vare Senatorer.

Sællere bør man tilstaae, at vi aldeles intet kjende til Digtetens Forældre, Stand og øvrige Familieforhold, ligesom det ogsaa maa betragtes som et tomt Spil med Ord, naar man med Lambinus vil forklare hans Tilnavn Carus, som oprundet: "vel propter ingenii magnitudinem et præstantiam, vel propter morum suavitatem et comitatem," en forstuet Forklaringsmaade, som det underer mig, at endog Ansel (vi)

har kunnet bifalde. Man kan jo af Ovids libr. trist. iii, 5, 17; ex Ponto iv, 13, 2, 39. iv, 16, 7; Martial, ix, 24, 25, see Exempler nok paa, at Carus var et Tilnavn, som mangfoldige, ganske ubetydelige og ubekjendte, Mennesker have haaret.

Uf Saadant vil man indsee, at Lambinus, som med større Omhuue, end Andre, har forfattet en Biographie af vor Digter, har viist større Lyst til at forsyne Poeten med ydre Fortrin, end lagt nogen Sandhedskjerlighed for Dagen. Det nytter kun lidet, ved Hjælp af Phantasien at supplere, naar de historiske Data ikke ville strække til, eller, naar den i fredelig Roe henlevende Digtens Liv ikke afgiver noget Partic, som synderlig fortjener at udhæves. Dist er det, at Lucret's Liv er et saadant, og at det rettest kan indbefattes i de saa Ord: han levede, digtede og døde.

Undtage vi nemlig hans Dødsmaade, som har været Gjenstand for meget afvigende Fremstillinger, da vide vi kun det, og selv dette uden evident Sikkerhed, at han drog til Athenen, for, under Zeno og Phædrus, at studere den epicureiske Philosophie. Da det laae i denne Sects Grundsetninger, at føre et indgetogent, og fra de offentlige Forretninger bortfjernet, Liv, er det begribeligt, at Lucret's, som noiagtigen copierede sin Mester og Lærer i Alt, ogsaa deri efterlignede ham, at han intet Embede antog, og aldeles ikke befattede sig med at tjene Staten. Hvad han derfor efter sin Tilbagekomst (naar vi nemlig antage, at han virkelig reiste til Athenen) har virket, indskrænker sig, som det synes, til at udarbejde dette Digt, i hvilket han bestræbte sig for, ikke blot at udvikle, hvad han havde lært af Andre, og selv studeret, men tillige at gjøre sin Ven, Memmius, til en Profelyt af den Lære, paa hvilken han selv satte saa ubetinget en Priis.

Gammel blev han imidlertid ikke, saasom han efter Eusebii Udsagn døde allerede Olymp. clxxxii, 2, a. u. c. 703, 3: f. Chr. S. 51, altsaa i sit 44de Aar. Men ogsaa her findes betydelige Afvigelser; thi ikke blot lader Donat, eller den Grammatiker, der har conciperet vita Virgillii ham døde allerede a. u. c. 699, og navnlig samme Dag som Virgil anlagde toga virilis, men Forbiger omtaler endog nogle Skribenter (jeg har ikke i mine Kilder kunnet efterspore hvilke) som ansatte hans Dødsaar allerede til a. u. c. 684.

Men er man uenig om hans Dødsaar, da er man det i en langt høiere Grad om den Maade, hvorpaa han er gaaet ud af Livet. Eusebius lader ham nemlig omkomme ved en egen Slags Drif, hibragt ham af hans Kone eller Kistende, ved Navn Lucilia; og hvorfor? ikke,

som man kunde troe, for at skade ham, eller berøve ham Livet, men just for at vinde i en høiere Grad hans Kierlighed. Pomponius Sabinus veed endnu mere; thi i sin Commentair til Virgils Georg. 11, 202 beretter han os, at det var den i Oldtiden berygtede Drik, Hippomanes, han har faaet ind, ja detaillerer sin Beretning saa noie, at det har været i de lyse Intervaller, som Digteren havde i den deraf opstaaede Galstab, i hvilke han udarbejdede nærværende Værk.

Denne Formodning, at Digteren har været affindig, har man i den Grad villet gjøre almengjeldende, at man endog fra Statius har troet at kunne hente Beviser deraf. Naar nemlig Statius (Sylvæ II, 7, 76) siger: *cedet Musa rudis serocis Enni, et docti furor arduus Lucreti*, da maae her ikke være Tale om poetisk Begeistring, eller aandig Ekstasation, men derimod om Digterens virkelige Sindsvirring.

Ja, hvad mere er, for at styrke denne Paastand, føier man en Omstændighed til, som, istedetfor at bekræfte den, fæster den aldeles omkuld, nemlig at Cicero, da den stakkels Affindige ikke formaarede selv at lægge den sidste Haand paa sit Digt, paatog sig det Arbejde at forbedre og fuldende det. Man behøver kun at kjende lidet til Ciceros Anskuelse af Epicureismen, og hans Had til dens Læresætninger, for at vide, hvad Guld der er i denne Formening, og for at indsee, hvor lidet det kunde være overeensstemmende med hans Attraae, at lokke sine Landsmænd over til denne Lære ved at give dem dens Dogmer i Hænderne, indklædte i et smukt digterisk Foredrag. Uden fremdeles at ville indlade os i det Spørgsmaal, hvorvidt Cicero havde digterisk Aand nok til at paatage sig et saadant Arbejde, maatte man ogsaa kun lidet være bekjendt med Cicero's Lyst til at tale om sig selv og om sine Arbejder, for ikke med den største Sikkerhed at kunne slutte fra hans Taushed til bemeldte Paastands Urigtighed. Dette er saa meget mere Tilfældet, som han i et Brev til sin Broder Quintus (II, 11), hvor der just gaaes Leilighed til at omtale det, efter som han der i Brevet bedømmer Lucret's, aldeles intet taler derom. Desuagtet have baade C. Barth og Lambinus antaget dette Sagn som den pure Sandhed, saa at den Første gjør den Bemærkning (Adversar. I, 9) "*meminisse debemus, cujus manibus olim castigatus ad nos pervenerit poeta,*" og den Anden anfører det just som et Beviis paa Digtets Fortrinlighed, "*quod id dignum esse judicavit, in quo emendando operam suam collocaret.*" Og dog har Meinelke sikkerligen Ret, naar han til vor Digt's VI, 395 gjør den Bemærkning, at man finder i Cicero's *de divinatione* II, 19 et meget lignende Sted, som gjør det næsten sandsynligt, at Cicero har havt bemeldte

Sted for *Die*, eller idetmindste erindret sig det af en flygtig Læsning. Savde han nu selv filet eller corrigeret denne Digters Arbejder, vilde han sikkerligen have anført disse Vers ordret, og ved denne Leilighed med *Roes* omtalt sine egne Fortjenester af Digtet; thi, som bekjendt, var *Cicero* ikke den Mand, der lod sine egne Meriter gaae uomtalte hen.

Vi komme nu tilbage til de forskjellige Dødsmaader, som man har antaget at have fundet Sted med vor Digter, og vi ville lettelig bringes til Erkjendelse af, at den hele Fortælling om *Ættherinden*, eller endog *Konen*, som, for at vinde hans Kjerlighed, gav ham *hippomanes* (forresten en meget precair Giftdrif, om hvilken man selv i Oldtiden ikke saa ganske var paa det rene) er taabeligt Tant. Snarere vilde jeg troe, at *Fictionen* skriver sig fra en *Anti-Epicuræer*, som har villet give vor Digter en Udgang af Livet, det svarede til de Grundsætninger, som han her paa *Jorden* formeentes at have fulgt. Fra samme Kilde kunde muligen den anden Dødsmaade skrives sig, som man har angivet, at han har endt sine Dage ved Selvmord. Spørger man imidlertid, hvad der har bragt ham til denne Beslutning, faaer man det Svar, at han var kjed af Livet, enten fordi det tykkedes ham, at det gik hans Sødeland ilde, idet forskjellige Laster toge overhaand, eller fordi det smertede ham at erfare, at hans Ven *Memmius*, hvem han elskede saa høiligt, blev domfaldt for *ambitus*.

Noget egentligt Resultat kan der altsaa ikke komme ud af denne Undersøgelse, fordi den aldeles ikke kan anstilles med nogen historisk Sikkerhed, og vi slutte derfor dette Afsnit, som handler om hans Liv, idet vi erkjende, at Oldtiden har givet os alt for faae Data, til at kunne affatte hans fuldstændige Biographie. Distnok have vi af *Lambinus* en saadan, og vistnok er den i Omfang bleven meget betydelig; men vi have ogsaa i det Foregaaende havt Prøver paa, at han lod *Phantasien* være en af de Kilder, som han brugte ved Siden af Historien.

Idet vi altsaa vende os til hans Digt, træffe vi strax paa en Omstændighed, som er paafaldende nok, nemlig at Poemet skal i fordums Tid have været langt større end nu, ja bestaaet af 21 Sange. Denne Formodning, som vilde være af indgribende Vigtighed, hvis den var sand, bygger imidlertid ikke paa nogen sikker Basis, hvilket man vil kunne see deraf, at *M. Terentius Varro* (+ 28 Aar f. Chr. S.) er den Æneste, som (de ling. Latin. iv. p. 7, ed. Bip.) har foranlediget den ved at yttre: *Lucretius suorum, unius et viginti, librorum initium fecit hoc: Ætheris et terræ genitabile querere tempus.*

Imidlertid ere der mangfoldige Ting, som modsigge denne Anskuelse, af hvilke den vigtigste uimodsigeligt er den, at, efter Lusebii Angivelse, er Lucreti's omtrent 24 Aar yngre, end Varro, og at Digtet, vi nu besidde, neppe har existeret, da Varro skal have yttret det Anførte; ikke at tale om, at, om endog saa dette var Tilfældet, Varro neppe havde laant dette Exempel fra en saa aldeles yngre Skribent. Man vil altsaa see, at der paa det anførte Varroniske Sted maa have indsnegget sig en haandgribelig Misforstaaelse; det skulde da være, at Lambinus har Ret (hvad ogsaa baade Richstædt og Osann bifalde) at i Navnet Lucretius ligger Lucilius, eller et andet lignende Navn, forborgent. Sertil kommer, at baade Lucreti's tvende Fortolkere, Lambinus og Giffanius, samt Nufonius Popma i sine Anmærkninger til det berørte Sted af Terentius Varro, anføre Exempler paa lignende Misforstaaelser, som ene ere oprundne fra Afskrivernes feilagtige Maade at skrive Navnet Lucilius.

Fremfor Alle har Richstædt (de Lucretii Cari vita et carmine LXVI—LXXVI) stræbt at fuldkaste denne Formening, idet han viser med forskjellige Grunde, at Lucreti's Digt aldrig har bestaaet af flere, end de nuværende sex, Sange. At nemlig den Sang, som paa vor Tid er den første, ogsaa i Oldtiden har været den første, vil man kunne see, ikke blot af Indledningen og Dedicationen, men ogsaa af sjette Sangs V. 937. 38, hvor han siger, at han *primo carmine* 3: in primo libro, har besjunget nogle opgivne Gjenstande, og de ere just de, som han har omtalt i første Sangs V. 330 og 347 samt følgende.

Sertil kommer, at man fuldelig kan slaae hiin Anskuelse af Marfens ved tvende Autoriteter, som tilsammenlagte ville kunne opveie Varro's, nemlig Ovids og Priscians. Naar Ovid (libr. trist. II, 261) siger:

Sunsarit *Aeneadum genetrix* ubi prima, requiret,

Aeneadum genetrix unde sit alma Venus,

da mærker man let, at Digtet nævnes efter nogle af de første Ord i den første Sang. Vi vide jo, at det var en gjengse Skik at nævne et Digt efter dets Begyndelse, saaledes som Martial, for blot at anføre et Exempel, nævner Virgils Heltedigt ved *arma virumque* (xiv, 185). Naar fremdeles Priscian (i Putsch's Samling Pag. 701) vil anføre Exempler paa saadanne Genitiver i Pluralis, som *Grajugenum* for *Grajugenarum*, *Aeneadum* for *Aeneadarum*, tilføier han: *Lucretius in primo versu, Aeneadum genetrix, hominum divumque voluptas.*

Men ligesom det er interessant af disse Beviser og af Autors egne Ytringer at kunne see, hvilken Sang der virkelig har været den første'

saaledes er det Samme Tilfældet angaaende Bestemmelsen af den sidste, hvorved altsaa alle Tvivlsmaal forsvinde angaaende Digtets Omfang. Digteren siger nemlig vi, 91 *supremæ præscripta ad candida calcis*, og uagtet Læsemaaderne paa bemeldte Sted ere høist afvigende, altsaa Oversættelsen selv og Versets Fortolkning noget disputabel, seer man dog, at Digterens Mening ialmindelighed er den, at han ved en Slutnings-Invocation anmoder Musen om, at ledsage sig paa denne sidste Deel af hans Digtervandring. Just dertil figter ogsaa det Billede, som han paa samme Sted anbringer om Krandsen, som han agter at vinde; thi det var kun ved Maalet, ved den endelige Udførelse af det Gæle, at han kunde udraabe: *te duee, insigni cepi cum laude coronam*.

Men uagtet vi saaledes med temmelig Sikkerhed kunne angive, hvilken Sang, efter Autors Villie, har været den første, og hvilken den sidste, kunne de, som ynde det Darroniske Sagn, alligevel paaftaae, at man desuagtet ikke kan vide, om Digtet har bestaaet af 6 eller muligen 21 Sange, eftersom Nogle af disse kunne være tabte just i Midthen af Digtet. Paa et vanskeligt Spørgsmaal bliver det altid vanskeligt at svare, og ved et saadant Digt, som nærværende, der bygger paa et navngivet Æmne, vil det blive langt lettere at godtgjøre, at Noget mangler, end med Sikkerhed bevise, at Intet mangler. I et udførligt Digt, som lægger et heelt philosophisk System, dets cosmogoniske og physiske, dets psychologiske og moralske, Anskuelser til Grund, vil det aldrig blive enten let eller ganske sikkert, af Digtets egen Structur at opgive, hvorvidt Noget mangler (da man dog neppe kan forlange af en Digter, at han skal behandle Alt, hvad Philosophen kan detaillere) med mindre Tiden skulde have gjort særdeles siensynlige Rister i det Gæle.

Just paa den Grund har Richstædt ladet sig nøie med det noget undvigende Svar, at Alting synes uafbrudt at hænge sammen, og at det hele System, uden kjendelig Standsning, synes at være udviklet, saavel med Hensyn paa den physiske og psychologiske Part, som ogsaa med Hensyn paa den moralske Deel af Epicurs Lærebygning. Denne Udvei er noget vaklende, og det er just derfor, at Forbiger (xxxv) har udfyldt det Manglende, ved at gjøre opmærksom paa, at Digteren i iv, 26—45, altsaa i Indledningen til bemeldte Sang, korteligen recapitulerer Indholdet af de tre første Sange; udfører fremdeles i v, 56—64 Indholdet af de tvende næstforegaaende Sange, og endelig i vi, 43—46 gjentælder Læseren i Minde, hvad han især har behandlet i femte Sang. Denne Sikkerhed forsøges endnu derved, at, uagtet de senere Oldtidsfrie

benter og mange Grammatiker særdeles ofte citere Lucret's, paa Grund af hans Ideer og hans sproglige Riidommelighed, er der dog Ingen, som anfører noget Sted, der tyder hen paa, at Digtet har nogensinde bestaaet af flere Sange, end de, vi nu besidde; thi at Baptista Pius i Fortalen til sin Lucret's taler om Priscian, der skal anføre "Lucretium testem in septimo" er en siensynlig Skriv- eller Sukommelses- Feil.

Men ligesom det er unægteligt, at ingen Grammatiker citerer noget uden for de nu eksisterende sex Sange, saaledes kan man heller ikke benægte, at der anføres enkelte Udtryk, smaa Partier, særegne Ideer og Anstuelser, som ikke antræffes i vore nærværende Udgaver, og som altsaa maa skrives sig fra en Tid, der gaaer ud over vore Tøderers Epoche. Naar saaledes Servius kommenterer Virgils Georg. II, 42—44, bemærker han, i Anledning af det der forekommende "ferrea vox" følgende: Lucretii versus, sed ille *anea vox dicit, non ferrea*; en Bemærkning, som han gjentager til *Mucid.* VI, 625, og dog søger man forgjæves efter dette Sted i vore Udgaver af Lucret's.

Naar Servius fremdeles til *Æneidens* VI, 596 meddeler vor Digtets allegoriske Forklaring af de forskjellige Straffe i Underverdenen, da sigter han aabenbar til nærværende Poems III, 991, hvor Talen er om Tityus, Sisyphus og Danaiderne. Men naar Servius tilføier: *per rotam autem ostendit negotiatores, qui semper tempestatibus turbinibusque volvuntur*, da seer man tydeligt, at der paa Servii Tid (femte Aarhundrede efter Christi Fødsel) maa have eksisteret paa bemeldte Sted en kortere eller længere Tirade, som har handlet om Ixion og om den Maade, paa hvilken han blev straffet, men som nu er gaaet tabt.

Enkelte Halvvers maae ogsaa være forsvundne. Naar Servius, til Eksempel, vil bevise (Georg. I, 139) at *viscus* = *caro* danner en Genitivform *visceris*, anfører han til Beviis *permixtus viscere sanguis, et Gemischt*, som ikke findes i vort Digt. Naar Servius fremdeles (*Æneid.* IV, 654) inddeler Mennesket paa en tredobbelst Maade: a) *anima*, som er af himmelsk Oprindelse, og ved Døden søger tilbage til sit Hjem, b) *corpus*, som bliver paa Jorden, og c) *umbra*, som, oprunden fra Legemet, gaaer tilgrunde med det, da anfører han et Gemischt af Lucret's: *superi spoliatus luminis aer*, som aldeles ikke paa vor Tid forekommer i Digtet.

Med Alt dette vil den Indsigtsfulde Klarligen see, at Saadant kan eksistere, uden at det beviser noget om et større Omfang af Digtet. Det beviser allensals kun det, hvad jo ogsaa har været Tilfældet med andre Skribenter, at Enkeltheder ere i Tidens Løb faldne ud, eller forvanskede.

Desuden maa man fremsfor Alt erindre sig, at Grammatikernes Auctoritet er i den Genseende ikke aldeles infallibel; thi deels have de mangfoldige Gange sammenblandet Forfatteres Navne (hvilket, mærkeligt nok, er især Tilfældet med Navnene Lucretius og Lucilius) og nævnet den ene Forfatteres Arbejde, naar de igrunder meente den Andens; deels efterflog de ikke altid Værkerne selv, men citerede af Sukommelsen, og at Følgen af dette maatte blive Forvirring, er let at indse.

Alligevel har hiin Omstændighed, i Forbindelse med en æsthetisk Bemærkning, man har gjort, foranlediget nogle særegne Anskuelser af Digtet, som vi, idetmindste historisk, maa nøiere omtale.

Allerede Merian (i sit Værk om Videnskaberens Indflydelse paa Digtekunsten, n, 312 efter Bernoulli's Overs.) har gjort en æsthetisk Bemærkning, som er særdeles indgribende, om den ikke derfor er aldeles bevislig, naar han siger: Lucret's Digt besidder henrivende Skjønheder, og den Contrast, hvori disse staae til den dogmatiske Deel af hans Værk, lader dem fremspringe i en desto større Klarhed. Den systematiske Deel af hans Poem er nemlig kun et fjødlest Beenrad, Prosa i afmaalte Vers, og ved denne Contrast bliver Digterens Skrivemaade heel ujevn og saare lidet sammenpassende.

Det er just denne Ulighed i den poetiske Colorit, og denne contrasterende Vexel i Digtets Indklædning (hvilken snart aander den pure Oldtid, og ytrer sig i en obsolet og foraldet Diction, snart er saa elegant og smagfuld, at Virgil, den correcte og afglattede Virgil, ikke tog i Betænkning, at overføre hele Vers fra Lucret's i sine egne Digte) som har foranlediget Eichstädt til, i sin, desværre ikke fuldendte, Udgave, at antage tvende Recensioner af Digtet, paa samme Maade, som David Kuhnken har antaget, at noget Lignende finder Sted med Apollonius Rhodius.

Distnok kan noget af denne Uoverensstemmelse undskyldes med Efterligning af Ennius, hvis Digtercolorit og Sprog paa Lucret's Levetid spillede en saa vigtig Rolle, at han vel kunde undskyldes, om han laante en betydelig Deel deraf. Paa den anden Side kan man heller ikke undlade at bemærke, at Meget af slige Discrepanzer maatte kunne skrives paa Emnets Regning, der vel idethale udtaler sig i tør og streng Abstraction, men dog stundom tillader en Udmaling og en Udførelse i det Enkelte, i hvilken baade Phantasie og Følelse kunne gjøre sig gjeldende.

Imidlertid har Eichstädt ikke fundet denne dobbelte Udvei gjeldende, eller noksom tilstrækkelig; og har derfor antaget tvende Recen-

sioner, den ene Forfatterens Autographum, mere et Udkast, end et fuldendt Digt, ikke gjennemarbejdet og corrigeret i det Enkelte, samt opfyldt med Efterligninger fra den forsvundne Etniske Tidsalder *); den anden derimod affilet og corrigeret af en smagsfuld og velroutineret Bearbejder, om just ikke altid med stadig Flid; og det er denne, som vi nu besidde, og som ligger til Grund for vore nærværende Udgaver.

Det er paa denne Maade, at Eichstädt troer at kunne forklare sig de ovenomtalte Uoveensstemmelser i Foredraget, samt tillige de hoist mærkværdige Gjentagelser, som endog findes trediefold i vort Digt (s. Ex. II, 54—60, hvilket Partie ordret gjenfindes i III, 87—93 og i VI, 35—41). Disse sidste Gjentagelser, som især maa være os paafaldende, naar vi antage en Bearbejder, har Meinet troet at kunne forklare ved at sammenligne vor Digtets Arbejde med Homers; men Ligheden vil snart falde bort, naar man betænker, at Tilfældene, under hvilke disse Iterationer finde Sted, ere saa hoist forskellige. Et nemlig Se-

---

*) Dog kan herimod indvendes, at det vilde være hoist urimeligt, om Lucret's, der flere Steder i Digtet roser sig just af sine smukke Vers, vilde udgive offentligt et "rude et inchoatum opus" og formene, at han ved et saadant Arbejde kunde vente sig den dannede Memmii Bisfald og Tiltroe. Og var det endogsaa Tilfældet, omtrent, som med Ramlers Behandling i nyeste Tid af mange tydske Digteres Arbejder, at en eller anden Forfatter kunde have anerkjendt Digtets poetiske Værdie og dets philosophiske Tendents, men savnet Elegance, og derfor have brugt Fliden, og anvendt en hjælpende Haand, saa er det dog ubegribeligt, at en sliq Behandling eller Omarbejdelse skulde have været ubekjendt paa hiin Tid, eftersom den jo dog umulig kunde foregaae i Smug. Hvorfor skulde isaafald Dvid, Quinctilian, Statius og Pl. tildele Lucret's en Roes, som de meget godt burde vide tilhørte en Anden? Og nu Gjentagelserne — Steder, hvor samme syv Vers i tre forskellige Sange blive repeterede; mon Bearbejderen, der dog maa antages at have været en smagsfuld og veløvet Digter, vilde have ladet dem passere? Det er desuden vist, at det Brev (II, 11) som Cicero skriver til sin Broder Quinctus, og hvori han omtaler Lucret's Digt, er skrevet a. u. e. 699 i det seneste, og efter alle Kjendemerker før Lucret's Død, som neppe indtræffer før 703. Altsaa var jo Lucret's Digt allerede dengang udkommet, og kunne bedømmes af Enhver, saa at man selv deraf kan formode, at det neppe har været noget rude et inchoatum opus man læste, men aldeles det samme Digt vi paa vor Tid besidde.

rolden ordret gjentager, hvad hans Gæster har paalagt ham, ligger i den Uddannedes Mand, der troligt maa indskræpe sig, hvad der er ham sagt, for at han ikke skal begaae Feil; og hvad Digterens egne Gjen-tagelser angaaer, da maa man huske, at Foredraget var dengang mundt- ligt — altsaa forstjelligt fra de Forhold, under hvilke Lucret's digtede — og at Digteren let kunde lokkes til at gjentage et eller andet Sted, som han selv, under Foredraget, havde seet at gjøre Lykke.

Isaafald turde man snarere (om man ellers vil idethele give Eichstædts Hypothese noget Medhold) bifalde denne Forfatter, som tilstaaer at han ikke vel kan faae i sit Soved, at en saa uraffineret Forfatter, som Lucret's, fra en saa kunstløs Periode, skulde virkelig, som Wakefield mener, have villet gjentage sig selv, blot for at vise ved Variationer, og ved at forandre Partiernes enkelte Udtryk og Vendinger, at han besad i en betydelig Grad Digteroutine. En saadan Fremgangs- maade vilde hos Lucret's være ligesaa utænkkelig, som om man vilde supponere det Samme hos en anden Digter, der i Mandsretning og i sit Forhold til den græske Literatur, har temmelig Lighed med vor Digter, nemlig med Hesiodus.

Paa denne Maade er det endvidere, at Eichstædt troer at kunne forklare sig Grammatikernes Omtale af Vers og Udtryk, som nu ikke eksistere i Digtet. Den senere Bearbejder skjar nemlig saadanne Steder bort, hvor den poetiske Diction forekom ham vel yppig og luxurierende, forandrede Vers, som syntes ham mindre gode, har endelig filet og strøget, hvad der stødte ham. Paa denne Maade, under en saadan hjulpnde, idetmindste forandrende, Saand, kan man ogsaa begribe, at det hele Partie om Irion er forsvundet, idet Bearbejderen, ingen Kun- der af allegorisk Fortolkning af Mytherne, har aldeles casferet og for- kastet bemeldte Partie.

Denne Hypothese, som Eichstædt har opstillet i Afhandlingen: de T. Lucretii Cari vita et carmine p. lxxvii—lxxxiii, og tillige lovet at ville med større Detail udføre i det andet Bind af Udgaven, der dog aldrig er udkommet, bygger saavel paa de ovenomtalte Discrepanzer, som tillige paa de dunkle Udsagn, hvilke man allerede i ældre Dage havde, at Lucret's Digt var efterladt usfuldendt, og var endog af Cicero corrigeret og fuldstændiggjort, et Udsagn, om hvis Værd vi ovenfor have udtalt vor Mening. Da Ideen ikke blev udført af Autor selv, er den senere bleven optagen, og med nogen Forandring videre behandlet af Albert Forbiger i Afhandlingen: de T. Lucretii Cari carmine, a scriptore senioris ætatis denuo pertractato (Lips. 1825) især 113—131, fjøndt

ikke med saadan Klarhed og Evidenz, at han har funnet overbevisende Læseren. Derimod har Prof. J. N. Madvig i *dissertatio de aliquot lacunis codicum Lucretii* (1832) gjort opmærksom paa, at vi, ad en nemmere og sikrere Veie, kunne forklare os disse Udladelser, Discrepanzer og Omfætninger, naar vi tænke os, hvad der paa mange Maader kan bevises, at alle de Codices, vi nu eie, derivere sig fra en enkelt, deels ikke ganske umutileret, og deels med Gensyn paa Læsningen vanskelig, *Goved-Codex*. Paa denne Maade kunne vi indsee, hvorfor een og samme Lacuna findes i alle Codices, og at just formeldte *Goved-Codex*'s Bessaffenhed, enkelte Vers, som have noget mangelfuldt i Begyndelsen eller Enden, maae forefindes i denne Tilstand. Naar saaledes Servius, hvad vi ovenfor saae, haade til *Georg. II*, 42 og til *Aeneid. VI*, 625 siger, at bemeldte Vers ere af Lucretius, men at denne Digter har *ænea* (ikke *ferrea*) vox, og at hine Vers nu mangle i vore Udgaver, da er det begribeligt, at de meget vel kunde have havt Plads i det Partic, som foran *VI*, 610 synes at være faldet ud, hvor Digteren just gaaer over fra *Jordstjælv* til at forklare andre *Natursyn*.

Forend vi nu nærme os til at betragte Digtet selv, dets Originalitet og poetiske Værd, bliver det nødvendigt korteligen at omtale det System, som ligger til Grund for Digtet, samt den græske Philosoph, hvem Digteren synes at tildele en ubetinget Auctoritet. Da man imidlertid, i de større eller mindre Udviklinger af Philosophiens Historie, kan, efter forskjellig Maalestok, lære Epicurus Levnet, samt Epicureismens System at kjende i dets Seelighed, vil jeg kortelig, ifølge de metriste Oversætteres, Meinekes og Knebels, Exempel, deels efter dem, deels efter Gasfendi, Brucker, Gurlitt og Meiners, udhæve saadanne Partier af Stifterens Levnet og System, som maae kjendes, naar man vil forstaae vor nærværende Digtets Forhold til Philosophen.

Epicurus blev født af fattige Forældre, Neocles og Chærestrata, (hvilke dog ikke synes aldeles at have været af den laveste Stand) i den attiske Slækte Gargettus, omtrent 341 Aar før Chr. Fødsel, henved ni Aar efter Platons Død. Allerede som Barn blev han bragt til Samos, hvor hans Fader havde sat sig ned tilligemed andre Colonister fra Attica. Som Dreng ledsagede han ofte sin Moder, naar hun, mod en ringe Betaling, drog omkring, og sang hellige Sange, for at jage onde Aander ud af Susene; og da han var kommen over paa Samos, stod han sin Fader bi i det, der synes at have været Mandens Sag, at undervise Børn i de første Begyndelsesgrunde.

Tidligt viste han Lyst til Vidensfaberne, og allerede i sine Drengesaar, da han undervistes i Hesiodus' Theogonie, satte han sin Lærer i Forlegenhed, som foredrog Stedet: *ἦτοι μὲν πρῶτισα χάος γέγερ'*, ved at spørge ham, hvoraf da Chaos var kommet. Manden reddede sig derfra, ved at forsikre, at Saadant ikke forterede under Æsthetiken, men at Svaret bedst maatte søges hos Philosopherne, hvorudover Epicur tog den Retning, i hvilken han senere skulde finde sine Laurbær.

San begav sig nu tilbage til Athenen, studerede Democrits og Anaxagoras' Arbejder, hørte forskjellige Philosopher, s. Ex. Academikeren Xenocrates og Peripatetikeren Theophrast, foretog sig mange Reiser, deels for at lære, deels for at undervise, saavel i lille Asien, som paa Øerne i Archipelagus, indtil han endelig i sit 36te Aar slog sin Bolig op i Athenen. Nu kjøbte han sig et Landsted med en Have, der formodentlig siden blev stedse mere udvidet, og det var disse horti Epicuri, som i Tidens Løb bleve saa bekjendte. Her tilbragte han et særdeles roligt og fornøieligt Liv, i den kjerligste Omgang med sine mangfoldige Disciple, hvis Tal var saa stort, at Diogenes fra Laerte bemærker, at hele Byer kunde ikke have rummet hans Venner o: hans Disciple. Dist er det, at, naar man undtager Pythagoras, har der neppe eksisteret nogen Philosoph, som elskedes mere ubetinget af alle sine Lærlinge, end just Epicur, da de næsten for-gudede ham. San levede i Athenen indtil en temmelig høi Alder, hvorpaa han, efter at have stiftet en meget udbredt Sect, forlod Livet omtrent 270 Aar før Christi Fødsel.

Saa bekjendte Mand's Character har været underkastet en mere forskjellig Dom, end Epicurs. Forgudet af det ene Partie, der antog, hvad man i Oldtiden sagde om ham, at alle Viisdommens Atomer havde samlet sig i hans Moders Liv, dengang hun gif svanger med ham, blev han sat desto dybere ned af Andre, navnlig af Stoikerne, som i ham maatte erkjende en høist farlig Modstander. Allerede i Grækenland havde det givet Anstød, at han optog Fruentimmer i sine Forelæsninger (en Skik forresten, som var benyttet ogsaa af Andre) og som hidrog til at udbrede Opdigtelser, hvilke hans Modstandere benyttede. Og dog maa Epicurs stærkeste Antagonist, Cicero, tilstaae, at Alt dette var Opspind. "Desto stærkere", siger han, "er Bevistet for Sædelighedens Værdie mod Vellyst, at selv Epicur var en saa brav og dydig Mand, og at saa mange af hans Efterfølgere baade have været det, og ere det endnu. Troe i Vensteb, faste og paalidelige i deres hele Levemaade, leve de efter Pligtens og ikke Vellystens Bud, saa at man næsten kan sige, at de handle

imod deres egne Grundsætninger; thi ligesom Andre tale bedre, end de handle, saaledes handle Disse bedre, end de tale."

Sertil kommer en anden Grund, som maatte lægge ham ud med Stoikerne. Det laae i Epicurs Aand og Væsen, at han foretrak Realitet for det blotte Skin, esse for videri, og at han just derfor var en Fader af al Kunstlen og Pynt i det rhetoriske Foredrag. Sandhed var efter hans Mening det Vigtigste, og ydre Talepynt ansaae han for at være saalidet skicket til at forhøie og udvikle den, at den snarere derved blev forvansket og gjort ufjendelig. Talte man, skulde man bruge de egentligste Ord; hørte man, skulde man opfatte Talen efter Ordenes rigtige og sande Begreb, og han var af den Grund en Fader af Metaphorer og Troper, sa selv af den Socratiske Ironie.

Just denne Aversion for rhetorisk Udmaling, som var saa yndet i Rom, og navnlig af Stoikerne, bragte hans Lære i Miscredit. Istedetfor at behandle hans Lære saaledes, som han selv opstillede den, drog de Selgslutninger af den, i hvilke Epicur var uskyldig, men som vistnok tydede hen paa Grundsætninger, der ikke kunde tænkes almecngjældende; ja Stoikerne nedlode sig endog til at forfærdige ukjendske Breve i hans Navn, for end mere at nedsætte hans Character. Dog var det kun en Diotimus og Lignende som kunde nedlade sig til Sligt; Stoikeren Seneca er langt mere retfærdig, og tilstaaer ærligt det Falske i hine Opspind. "Jeg vil hellere", siger han, "anføre vise Udsagn af Epicur, end af Nogen Anden, efter som de, der vilde flygte til ham for at finde Skjul for deres lastefulde Sindelag, ville heel groveligt finde sig skuffede, og snarere lære at indsee, at der gives intet Partie, blandt hvilket man ikke kan leve anstændigt og retskaffent. Lad dem gaae hen til hiin Vise i hans lille Hæve; de ville der finde den Overkrift: "Her, Fjere Gjest! her er det godt at boe; Velværen er her det Svieste, som man søger." Susets Opsynsmand vil komme dig imøde; han vil modtage dig venligt og med Kjærlighed; Polent vil han byde dig, og frist Vand, saameget du forlanger, og vil være overbevist om, at han har tracteret dig herligt. I denne Hæve søger man nemlig ikke at pirre Sungenen, men at stille den; ikke at forøge Tørsten ved mange Sorter Drikke, men at fordrive den ved de Midler, Naturen selv har anvist". (Sen. Brev. 6, 33. Cicero's Quæst. acad. iv, 38; Tuscul. iii, 20. v, 31, 33; de finib. ii, 3). Saaledes have selv hans Modstandere frikjendt ham for Beskyldning for Umaaadelighed og Sang til den saakaldte raære Epicureisme, og naar vi have hørt Udsagn, som de ovenansførte af Cicero, da ville vi enten smile eller harmes over den Maaede, hvorpaa han endnu i vore Dage kan blive

omtalt, som f. Ex. af C. Meiners, i hans Grundriß der Geschichte der Weltweisheit Pag. 131.

Svad nu det angaaer, at man har beskyldt ham for Atheisme, da er Saadant en høist ubegribelig Feilslutning, som ikke blot Cassendi, men ogsaa i vore Dage Pongerville tilstrækkeligt have gjendrevet. Og dog er det formodentlig denne, som bevirkede, hvad Meineke heel lystigt fortæller, at "ein hochwürdiges Oberconsistorium in Dresden fand es sehr bedenklich, den Erzepiscoper Lucreti zu übersehen, und gestattete ihn nur auf gegiemende Gegenvorstellung, unter der Bedingung, daß in den Anmerkungen für die nöthige Portion Gegengiftes gesorgt würde." Mod denne indknebne Anskuelse af et høierverdigt Consistorium tænker jeg, vi kunne satte Anebels sunde Betragtning, der om begge vore Forfattere, baade Philosophen og Digteren, siger: "Winen Atheisten können wir schwerlich den nennen, der überall das Zeugniß einer wahren Götters verehrung an den Tag gelegt hat; und, wenn er auch über die Natur derselben im Irthume schwebte, so stand er doch dem wahren Begriffe von der Gottheit ziemlich nahe. Gleiches erkennen wir bei seinem eifrigen Nachfolger, Lucreti, und ob dieser gleich die heidnische Götter herunter setzt, so finden wir darin nur noch mehr eine Annäherung zum Wahren".

Vi ville nu korteligt udhæve de vigtigste Puncter af Epicurs Læreygning, forsaavidt de gribe ind i det Lucretisste Digt, ganske paa samme Maade, som baade Meineke, med sin foreløbige Afhandling: über Leben, Character und Philosophie Epicurs, og Anebel, med sit Udkast: über das Leben und die Weisheit des Epicurs, have indledet deres Oversættelser.

Epicur antog tre Criterier paa Sandhed: *ἀσθησιν, προλήψιν, πάθη*. Sandserne kunne ikke bedrage; derfor bliver Alt, hvad Sandserne erklære for rigtigt, vist; det Modsatte bliver falsk. I det han altsaa ikke fragik, at de samme Mennesker til forskjellige Tider, samt forskjellige Mennesker til en og samme Tid, kunne af en og samme Gjenstand modtage forskjellige Indtryk, saa tilfrev han saadant ikke Sandserne, men vor egen, ofte falske, Dom over disse Gjenstande. (Lucreti iv, 379).

Svad *κατὰ προλήψιν* angaaer, da havde allerede Democrit yttret sine Anskuelser om Billederne (*εἰδῶλα, simulacra*) som, efter hans Formening, afløste sig fra Gjenstandene, eller ogsaa ved et Tilfælde bleve dannede, og hvorved han troede, at Menneskenes første Begreb om en Guddom var formet. Denne forunderlige Billedtheorie foredrages i Digtets fjerde Sang.

Med Hensyn paa $\pi\acute{\alpha}\sigma\eta$, der danne Følelse af Lyst og Smerte, gav han disse Regler: 1) Vælg den Lyst, som ikke er forbunden med Ulyst; 2) flye den Ulyst, med hvilken ingen Lyst er forbunden; 3) flye den Lyst, som hindrer en større Lyst, eller drager Ulyst med sig; 4) flye ikke den Ulyst, som afvender en større Ulyst, eller medbringer en høiere Lyst.

Svad Digteren især i 1ste og 2den Sang behandler, er den cosmologiske Deel af Epicurs Lærebygning. Der ere to Grundbestanddele: Legeme og tomt Rum. Begge tilsammenlagte danne Universet, hvis enkelte Dele bestaae af enkelte Verdener. Af Intet opstaaer Intet, og Intet kan aldeles forsvinde i Intet. Hvoraf opstod da Verden? af uforanderlige, tætte, evige Atomer, som kun ved Figur, Omfang og Vægt vare forskellige, hvis Bevægelser og tilfældige Sammenstød i det tomme Rum vare Grunden til de tallose Verdners Tilværelse.

Denne Idee havde Epicur hentet fra Democrit, som igjen havde laant den fra Leucip, hvem man, uagtet Enkeltes Tvivlsmaal, bør regne som Fader til det egentlige Atomsystem, saasom det var ham, som først udledte Verden af uendelig mange, evige, uforgjængelige Smaadele, efter uforanderlige Naturlove, og som paaatod at Tingene efter samme Love vilde atter vorde opløste. Det Kæreste, hvorved han adskillede sig fra hine sine Forgjængere i denne Henseende var, at han antog, at Atomerne ikke sank, formes delst deres Tyngde, i lodrette Linier, men bevægede sig i en fra Perpendikulairen noget afvigende Retning (clinamen atomorum), for hvilken Bevægelse han naturligviis ingen Grund kunde angive, og for hvilken han derfor er allerede i Oldtiden behørigt bleven bespottet.

Svad Digteren især i tredie Sang gennemgaaer, er den Epicureiske Psychologie. Epicur distingverede mellem Sjæl (anima) og Aand (animus), hvilke, uagtet forskellige fra Legemet, dog bestaae af legemlig Substant, af de fineste og glatte Atomer. Dog prisste han iblandt Begges Bestanddele især den fjerde og ubekjendte, som udgjorde det egentlige Stof til animus, som havde sit Sæde midt i Brystet, og derfra dirigerede anima, eller Bevægelsesprincippet, der er udbredt over det hele Legeme, og bestaaer af Vind, mildere Luft og Varme.

Disse Sjæleatomers Bevægelser ere tilfældige, følgelig ogsaa de af dem følgende Handlinger, og da der ingen intellectuel Erkjendelse gives, bliver alle Ideer intet uden Følelser, der opvækkes enten ved Tingene selv, eller ved de ovenomtalte simulacra. Baaede anima og animus opstaaer og forgaar med Legemet, og Døden er en fuldstændig Opløsning af det Væsen, som opstod ved Atomernes tilfældige Sammentræk, og efter

Døden er intet at frygte, og intet at haabe. Hvad Gudene angaaer, da fulgte han idethale Demokrit, men skjenkede dem dog Evighed, hvad Demokrit ikke havde gjort. De ere, efter hans Lære, evige, salige, af Atomer sammensatte Væsner, der forresten hverken have Deel i Verdens Skabelse eller Bestyrelse, hvo i de talrige intermundia α : Mellemrum mellem de tallose Verdener, men udgjøre desuagtet et Ideal af den høieste, uafbrudte Salighed.

Hvad nu det Vigtigste angaaer, nemlig hans Moral, da satte Epicur det høieste Gode i Nydelsen af den Fornøielse, som man føler, naar Legemet ikke forstyrres af nogen Smerte (Ataraxie) og det er just denne Tilstand han kaldte *ἡδονὴν κατασμηματικὴν* (voluptatem stantem). Hans voluptas bliver altsaa en ganske anden Ting, end Pobelens Vellyst. Just hans rene Sølelse for Naturen gjorde, at han ansatte de behagelige Sølelser som det høieste Gode. Smerte er Naturens Fjende, og det er Sjælens og Legemets Sygdom man maa see at fordrive; ere disse fjernede, kommer Naturen i Harmonie med sig selv, og nyder sit høieste Gode. Til denne aandelige Sundhedstilstand hører Bortfjernelse af alle Affecter, Lidensfaber og Fordomme. At Fjende rerum natura er i denne Sensesende vigtigt, fordi ydre og indre Skrækkbilleder ellers let kunne forstyre Sjælens forud betingede Roe. Hvor derimod denne Erkjendelse finder Sted, der hersker Sjælefred og den Vises høieste Lyksalighed — Lyst (*ἡδονή*, voluptas). Denne Fornøielse opnaaer man imidlertid bedst, naar man er forsigtig, maadeholden, retfærdig og brav, og just derfor bør Dyden attraaes, ikke, som Stoikerne paastode, for dens egen Skyld, men formedelst dens vigtige Sensesigt.

Sørend vi nu gaae over til at tale om Lucreti, som Digter, for at høre de forskjellige Domme, som ere fældte over ham, maa vi først betragte hans Originalitet, samt undersøge, hvorvidt han kan eragtes at have laant meer eller mindre fra andre Digtere. Hvad Stoffet angaaer, da kan derom intet Spørgsmaal være, eftersom han ubetinget bygger paa Epicurs Lære. At han derved fortjener nogen Anke, kan jeg ikke indsee; overhovedet er det vanskeligt at begribe, hvorledes han skulde kunne opnaae sit intenderede Maal, nemlig at udvikle dette Systems Anskuelse, og derved gjøre sin Ven, Memmius, til en Profelyt, hvis han ikke, en gros et en détail, holdt sig nøie til det philosophiske Skjælet. Men uagtet denne Fremgangsmaade synes at være saa indlysende rigtig, at den modsatte burde uden videre forkastes, har det dog skaffet ham Uforstandiges Dadel. "Er trågt (hedder det i Characteren der vornehmsten Dichter aller Nationen, Vol. vii, 319) sein System so umständiglich, so

regelrecht, so naakt vor, dasß man bald inne wird, es sey ihm nicht um das Vergnügen des Lesers zu thun". Og dog var det en tvivlende Mand, ovenikjøbet en Stoiker, Digteren havde til Bismeed at omvende. Det var fremdeles hans Ønske, at fremlægge for den romerske Samtid en tydelig, og tillige aldeles upartist Fremstilling af et System, som var Digterens Alt, og som hos Romerne var temmelig misdømt, hvilket man tydeligt seer af hans Ord (I, 81)

Saaere jeg frygter ved dette mit Digt, at muligt du mener,
 Alt jeg vil lære dig her et System, som fører til Lasten,
 Eller paa Veien til Ondt.

Saaledes vare flere Omstændigheder stødte tilsammen, som maatte paalægge ham en Detail, der baade er lærerig, ikke fremmed for den didactiske Digter, og aldeles paa sit Sted. Overhovedet laae denne saa meget yndede nyemodens Deliberen (delibatio) slet ikke i Munden af den ældre Deel af Oldtiden; allerede da sølte man, hvad efter saa mange Seclers Forløb Pope udtalte i sit drink deep, or taste not, at enten maa man ganske forkaste Læredigtet, især det philosophiske, eller ogsaa maa man ikke alene ikke dadle, men endog saa fordre en fuldstændig Behandling af det enkelte Æmne, som den didactiske Digter har navnlig valgt sig.

Saa meget bliver altsaa vist, at Lucret's har kjendt Kilderne, har yndet dem særdeles, samt benyttet dem med Omhyggelighed, en Omstændighed, som vi ikke blot isørveien kunde, efter de givne Data, formode, men som vi ogsaa, ad Erfaringsveien ville komme til at erkjende, ved at sammenligne vor Digtets Behandling af Systemet saavel med de betydelige Fragmenter af Epicurs Lære, som vi forefinde hos Diogenes fra Laerte, som ogsaa med de Brudstykker, man i Herculanium har opgravet, dechifferet og udgivet.

Et vanskeligere Spørgsmaal bliver det, hvorvidt han er aldeles original i Æmnets Behandling og i den digteriske Form. Man har, som bekjendt, udledet det didactiske Digt fra den gnomiske Digtart; men om ogsaa dette ikke var Tilfældet, er det dog vist, hvad Eratosthenes ytrer, naar han taler om, at Digteren mere bør arbeide hen paa Underholdning, end egentlig afmaalt Underviisning, *τηναντίον δ'οἱ παλαιοὶ φιλοσοφίαν τινα λέγουσι πρώτην τὴν ποιητικὴν, εἰσάγουσαν εἰς τὸν βίον ἡμᾶς ἐκ νέων, καὶ διδάσκουσαν ἔσθῃ, καὶ πάθῃ, καὶ πράξεις μέθ' ἡδονῆς.*

Just denne philosophiske Viisdom, indklædt i digterisk Form, udgjorde Grundlaget isærdeleshed for Empedocles' Arbejder *περὶ φύσεως*.

Denne Strængthed i Foredraget kunde den efterfølgende Digterflægt ikke lide, og deres rene Sands for det Skjønne drev dem, næsten ved Instinct, bort fra denne ligesaa austere, som lærerige Retning. En desto mere frodig Jordbund fandt den i den Alexandriniske Digterskole, hvis moisommelige Digterproductioner (*operosa carmina*) om ikke i Førstningen, dog senere vandt meget Bifald hos Rømerne, især i den Augustiske Periode. At Lucretius og P. Varro Atacinus, Forfatter til et i sin Tid meget bekendt, men nu forsvundet, philosophisk Digt, have holdt af dette strængere poetiske Foredrag er vist, og man behøver blot at efterlæse vor Digtets varme Lovtale over Empedocles i dette Digts I, 717—34, for at indse, at denne Læredigtets Methode og Foredrag har været det Forbillede, hvorefter Lucretius især har dannet sig; men at Lucretius skulde have efterlignet Varro, hvilket Nogle have udledet af Qvinctilians Ytring (*institut. orator. I, 4, §. 4*) er høist usandsynligt.

Denne troe systematiske Behandlingsmaade af Emnet, som ikke lader sig lede paa Afveie, og ingenfinde loffes hen til at udføre de saakaldte smukke Partier, maatte fra Empedocles gaae over paa vor nærværende Rømerdigter. Selv i Oldtiden vidste man ikke saa lige, hvad man skulde gjøre Empedocles til, Poet, eller Philosoph. Aristoteles (*Poetikens 5te Cap.*) mener, at han *φυσιολόγον μάλλον εἶναι, ἢ ποιητήν*, og Lactants (*institut. divin. II, 12, §. 4*) ytrer om ham: *Empedocles, quem nescias, utrumne inter poetas, an inter philosophos numeres, de rerum natura scripsit, ut apud Romanos Lucretius.* Svad der nu var eiendommeligt ved Originalen, maatte jo let gaae over paa Copien, og Indvirkning af Empedocles paa vor Digter vil ikke kunne fragaaes.

Vist bliver det altid, at ligesom Epicurus Lære har afgivet Stoffet til Digtet, saaledes har Empedocles' nu forstørstedelen tabt Arbejdet, samt foruden disse, Ennius Poesier afgivet de Forbilleder, hvorefter han i sin digteriske Form især har rettet sig. Da begge disse Digteres Arbejder kun existere for os i Brudstykker, er det naturligviis ikke muligt, med Nøiagtighed at angive Forholdet, eller bestemme den større eller mindre Originalitet, som Lucretius har lagt for Dagen; men saa meget er dog vist, at vi forbauses over de rigelige Laan, som Ennius har udredet til vor Digter, blot at dømme efter de Fragmenter af Ennius, som vi paa vor Tid kunne benytte til Sammenligning.

Svad det Lucretiuske Arbejdes Digterved angaaer, da har man mere ved at bedømme dette, end noget andet Oldtidsværk, villet give Bilag til den gamle Sandhed: om Smagen bør man ikke disputere, idet man ikke blot i Oldtiden, men ogsaa i den nyere Tid, har levet i Extremet.

At en Digter bør bedømmes efter den Tidsalder, i hvilken han lever, efter det høiere eller lavere Standpunct af Kandskultur, hvorpaa hans Samtid, i Forhold til Menneskeslægtens hele Tidsløb, staaer, har man saa sjeldent villet betænke, naar man fældte Dom over en Oldtidskribent, men allermindst, synes mig, har dette været Tilfældet med det Lucretis'ske Arbeide. Nige, ved at leve af Xenterne af hine forsvundne Tiders store Kandscapitaler, dømte Kunstdommerne vor Digter kun altfor ofte efter en Maalestok, som ene kunde passe sig for Critiken over en af Nutidens Forfattere, og for ret at give et iøinefaldende Exempel paa en Kunstbedømmelse, der bygger paa en saadan forkæert Basis, vil jeg blot, instar omnium, anføre Manso's virkelig comiske Recension over Lucretius i Characterene der vornehmsten Dichter aller Nationen Vol. vii, 310—336.

Dog hendtes ogsaa det Modsatte, saa at man allerede i Oldtiden selv ligesom overstatterede vor Digtets Værd. Det er saaledes interessant, at kunne see en heel Tidsalders Dom, naar man læser hos Forfatteren til Dialogen om Talerne (cap. 23): *plura omisi, quæ tamen sola mirantur atque exprimunt hi, qui se antiquos oratores vocant. Neminem nominabo, genus hominum signasse contentus; sed vobis ulique versantur ante oculos, qui Lucilium pro Horatio, et Lucretium pro Virgilio legunt.*

Lidt mere fjernet fra Extremet, bedømmer Cicero vor Digter, skjøndt det er at beklage, at hans Dom er just udtalt paa et Sted i hans Epistler, som er underkastet mange Læsmaader, og derfor ogsaa mange afvigende Forklaringer. Stedet læses imidlertid bedst saaledes (epist. ad Quint. frat. ii, 11); *Lucretii carmina, ut scribis, ita sunt, non multis luminibus ingenii, multæ tamen artis.*

Uden imidlertid at ville tvistes om Sandheden af den første Deel af Dommen, vil jeg blot tilføie, at det er vist, at vor Digter har behersket sit Emne, og jeg mener at det bliver et Spørgsmaal, om han har villet, eller troet at burde udpynte det med et mere rigeligt poetisk Gevandt, end han virkelig har forsynet det med. At han kunde det, derom kan Ingen tvivle, som med Opmærksomhed har gjenlæst de mange enkelte smukke Dele af Digtet, de vakre Indledninger, Digressioner, Lignelser, pittoreske Udmalinger, o. s. v. som overalt i Digtet forekomme. Fremfor Alt vil jeg gjøre Læseren opmærksom paa den, for hiin Tid temmelig usædvanlige, Ironie, der paa mangfoldige Steder særdeles smukt og oplivende er udbredt over Digtet, og man sender til Slutningen Quids grandieuse Dom (Amorr. i, xv, 23):

*Carmina sublimis tunc sunt peritura Lucreti,
Exitio terras quum dabit una dies.*

Alt vor Digter overhovedet selv gif ud fra den æsthetiske Troes-
bekjendelse, at en didactisk Digter maa holde Maade med slige *lenocinia*
poetica, seer man tydeligt af hans egen Ytring i 1, 932 (iv, 11):

Tingen, om hvilken der synges, er mørk; dog lys er min Digtning,
Saasom jeg svøber det Alt udi Musernes yndige Klædning:
Ogsaa til dette, jeg haver en Grund, og sikkert en vigtig.

Sar du ei seet, naar Lægen er nødt at give den Lille
Malurtsdrikken saa bedst, da guider han Kanten af Koppen
Seel omhyggeligt først med guul, vederqvægende Sonning,
For at det barnlige Sind, som bruger kun lidet sin Tanke,
Skuffet kan vorde ved Labernes Smag. Nu drikker den Lille
Malurtsdrikken med Lyst; skjøndt narret, han bliver ei narret,
Saasom han ene paa saadan en Viis gjenvinder sit Selbred.

Dog lader det til, at han i Løbet af Digtet er selv bleven mere
henreven af sin Gjenstand, og at han stiltiende har opoffret noget af sine
strængere Digtergrundsætninger; thi vist er det, at de tre sidste Bøger ere
digtede i en langt mere livelig Aand, end de tre første.

Svad endelig Coloriten angaaer, da sik vor Digtets Versbyg-
ning, just ved at beholde en god Portion *Emianisme*, et Oldtidsstræg,
som gjør særdeles god Virkning; selv ved dens Saardhed og Ubøielig-
hed har den noget majestætisk og ret grandieust, og der er unægtelig
megen Sandhed i det, som er tydst Kunstdommer (*Neue Biblioth.*
der schön. Wissensch. Vol. xx, pag. 309) siger: es kam ihm, bei der
Behandlung seines spröden unpoetischen (!) Stoffes, doch einiges zu statten,
eine volltönende Sprache, und ein harmonischer Vers. Wenn sein Aus-
druck bis zur Prosa herabsinkt, täuscht uns doch oft der Rhythmus mit
dem Scheine der Poesie. Just dette er den vanskelige Opgave, som den
har at løse, der vil gjengive Lucretis i en metrisk Oversættelse, at beholde
den givne *Simplicitet* i Versbygningen, og dog paa samme Tid at lade
Versene udtale sig i den særdeles indtagende Harmonie, hvormed Dig-
teren forstaaer at construere dem.

Udgaverne af Lucretis' Digt, især saadanne, som i critisk eller exe-
getisk Henseende ere af nogen Betydenhed, findes hos Forbiger (xlv—
lv) og det vilde derfor være heel overflodigt at opregne dem her.
Til Grund for min Oversættelse har jeg lagt Meineskes Text, som

egentlig er et Afstryk af den Savereampiske, dog har jeg i vanskelige Tilfælde (og disse ere hos Lucretis ikke faa) sammenlignet den saavel med Eichstädts Text, der bygger paa Wakefield, som paa Sorbigers (Leipzig, 1828).

Det er førstegang, at Forsøget gjøres med at indføre denne philosophiske Digter i den danske Litteratur, og jeg har derfor troet, at jeg gjorde den danske Læser, hvad enten han paa samme Tid vil benytte den latinske Text, eller ikke, en væsentlig Tjeneste, ved at concipere en fortløbende Angivelse af Digterens Tankegang. Da det nemlig er Ideegang, der udgjør det Vanskelige hos vor Digter, og man, til at forstaae, bedømme og nyde hans Poem, maa besidde Indsigt i Arbejdets logiske Bygning, har jeg, ikke uden Noie, udarbejdet en ganske nye Oversigt af Digtets Structur, og jeg haaber at Enhver, som vil med Noiaagtighed gennemlæse Digtet, samt uafbrudt følge Digteren paa hans philosophiske Vandring, vil vide mig Tak for denne udførlige Angivelse af den fortløbende Tankegangs Hoved- og Under-Afdelinger. Den, som først begyndte med at concipere en saadan Oversigt, var Lambin, i sin Udgave (Paris 1570) Pag. lxx—lxxiv; men hvor usfuldstændig den er, vil man allerede kunne slutte sig til af Angivelsens ringe Omfang, og man vil fuldkommen indsee det, naar man virkelig gjør Brug af den. Han følger nemlig Paginainddelingen, hvilket alene er nok til at afstedkomme Forvirring, og fatter sig desuden saa kort, at han, f. Ex. efter at have angivet den Lucretiske Grundsætning: *nullam rem gigni e nihilo*, tilføier: "*argumenta, quibus hoc probat*", p. 33, 35, 37, 38" en Angivelse, der er saa godt som ingen. Derfor udviklede Th. Creech den (i sin Udgave, Oxford 1695) med en langt større Noiaagtighed, og meddeelte endog en prosaisk Omskrivning; dog begik han den modsatte Feil; thi just ved at gaac altfor meget i Detail, undlod han at give Læseren det klare Overblik over det Hele, som var fornødent og ønskeligt.

Dette vil jeg troe, at J. S. F. Meineke (Text og Oversættelse Leipzig. 1795. 2 Voll.) har følt, idet han opstiller foran hver Sang et Overblik, der endnu er kortere end Lambins, men dog mere gavnligt, fordi det ordnes efter Versetal, og følger Digteren lidt mere noiaagtigt, end Tilfældet er hos Lambin. Endelig søgte K. L. Kuebel (T. Lucretius Carus von der Natur der Dinge, Leipzig. 1831) i en almindelig Oversigt (Pag. 3—56) at ville forbinde begge Methoder. Men, som Humanist fra Heines Skole, lader han sig kun altfor let og altfor ofte henrive af Lyst til Exclamationer og af en æsthetisk Glæde over enkelte

smukke Partier: og hvor usoiagtig han paa samme Tid er i det Enkelte, vil man kunne see blot af Indholdsangivelsen af et saa betydeligt og vigtigt Partie, som 1, 743—830, om hvilket det meget kort og opbyggeligt hedder: "Vielsfältige Einwürfe dagegen". Idet jeg saaledes troede at bemærke de Foregaaendes Mangler, har jeg, ved at sammenligne Lambins, Crech's, Meineke's og Knebel's Angivelser, hvilke jeg forresten ofte har ordret benyttet, conciperet en nye Oversigt, som jeg haaber vil være brugbar.

Oversættelsen selv var en særdeles vanskelig Opgave, hvilket Enhver vil tilstaae, der fjender det dybsindige Originaldigts Gjenstand og den eiendommelige Character, som udtaler sig i dets Indfladning. Ved det første Forsøg kan ikke Alting lykkes; men at Forsøget er anstillet med Lyst og med klar Erkjendelse af Digtets høie Værdie, vil, som jeg haaber, tydeligen kunne indsees.

Første Sang.

Indhold.

Invocation. Digteren anraaber Venus, deels paa Grund af, at hun er Romernes Stammoder, deels fordi hun repræsenterer den i alle Naturens Dele udbredte Productionsevne, ikke at tale om, at hun er den eneste Gudinde, som kan skaffe Digteren den fredelige Tidsalder, i hvilken han rolig kan digte, efter som hun alene har bundet Krigens Guddom i Kjerlighedens Bænker (B. 1—43). Dedication til Cajus Memmius Gemellus, hvem Voeten, paa Grund af hans herlige Anlæg, og paa Grund af deres Venkabsforhold, ønsker at skaffe den behørige Indsigt i Epicurs fortrinlige Lære (43—48). Udvikling af Gjenstand en for hans Digt, med den tilføiede Anskuelse, at man bør troe, at Guderne ikke ændse Menneskenes Færd paa Jorden, vredes ikke over deres Laster, og frydes ikke ved deres Dyd (49—62). Virkning af Overtro, samt Lovtale over Epicur, forsaavidt som han ved sin Lære har udbredt et klarere Lys (63—80). Advarsel til Memmius, at han ikke bør forledes af hiin Uttring om Guderne, eller af Andres Dømmelse, til at troe, at Epicurs Lære, og tillige dette Digt, forsaavidt som det bygges paa hiin, indeholde noget Ugudeligt (81—84) hvilket snarere er Tilfældet med hiin crasse Overtro, som forledte Menneskene til, i Religionens Navn, at begaae de skjændigste Misgjerninger, hvorpaa anføres, som advarende Exempel, Iphigenias Offring og Død (85—102). Ogsaa Digterne have troligen bidraget deres til at udbrede saa vrang Forskillinge. Efter som de stode i den urigtige Mening, at Sjelen var udødelig (103—118) have de udmalet os i deres Digte en Mængde Stræfkebilleder, der skulle finde Sted i Underverdenen, men som egentlig kun

høre hjemme i deres egen Hjerne. Fra disse Digtere undtager han dog, fjøndt ikke uden betydelig Indskrænkning, Ennius, (119—128). Gjen- tagen Udvikling af de Gjenstande, som nu skulle behandles (129—136) med tilføjet Bemærkning om det Vanfælige, at behandle et saadant Emne i latinske Vers (137—146). Han slutter endelig sin Indledning, i det han anbefaler Philosophien, som nødvendig til et lykkeligt Liv (147—150).

Digteren gaar nu over til sit Emne, ved at opstille den første Grund sætning: af Intet bliver Intet, eller bedre udtrykt: det er ubegribeligt, at Noget, uden virkende Aarsag, kan opstaae, hvor forhen Intet var (151—161). Første Bevii's for denne Sætnings Gyldighed (162—175) lyder saaledes: opstod Noget af Intet, da behøvedes der ikke den tilbørlige Sæd; isaafald oprandt Alt af Alt, Men- nesker af Vand, Fisk af Jord, Dvæg af Luft. Men nu udfordrer hver Ting sin tilsvarende Spire; altsaa kan Intet oprinde fra Intet. Andet Bevii's (176—185): af Tiden, og af Altings noiagtige, betimelige Væsen, kunne vi slutte os til det Samme. Just at Rosen kommer frem blot i Vaaren, Kornet alene om Sommeren, og Druen blot om Høsten, viser, at Materien, dens Spire og Rime maae bidrage dertil, saa at den ene Aarstid har ikke større Disposition end den anden, til at avle Noget af Intet. Tredie Bevii's (186—193) hentet fra Tingenes Væxt; thi kunde der fodes noget af Intet, saa maatte Noget ogsaa kunne forøges af Intet; Tiden til at voxe var isaafald uforuden, da Alt kunde skyde op med eet. Fjerde Bevii's (194—200) hentet fra den nødvendige Næring; thi naar Kornet ikke kan komme op uden Regn, naar levende Væsner, som ikke faae den behørlige Næring, ikke kunne leve og forplante Sten, saa maa der jo nødvendigviis være et Stof for- haaaden til Tingenes og de levende Væsners Opkomst, naar der endog er Materie nødvendig til deres Bedligholdelse, og altsaa maa der have været Grundstof til Tingene, ligesom der behøves Bogstaver, for at kunne danne Ord. Femte Bevii's (201—208) hentet fra de skabte Væsners Omfang og begrænsede Tilværelsestid. Hvorfra vilde Menneskenes lave og skrøbelige Indretning skrive sig, naar Noget kom af Intet? hvorfra deres skabte Livstid og øvrige Mangler? Da kunde de jo haade voxe ud til uhyre Rjæmper, og leve tilhobe en Nestors Liv, eller endog derover; men Tingen er, at den engang bestemte Spire tillader kun et saadant Omfang, en saadan Levetid, og en saadan Modification af Evner. Sjette Bevii's (209—215): hvorfra arbeider Bonden i Jorden, og Gartneren i sin Have, i den Hensigt, derved

at gjøre Begge mere indbringende, naar der ikke var en causa efficiens i Jorden, en Productionsevne, som derved blev fremkaldt og ansporet? I modsat Fald vilde saadant Arbeide være overflødigt og hensigtsløst, naar nemlig Intet kunde producere Noget.

Efterat Digteren nu paa denne Maade har beviist, at det, som eksisterer, umuligen kan være opstaaet af Intet (og derved forberedet Læren om Atomerne) gaaer han, ad den apagogiske Wei, over til en modsat Paastand, nemlig den, at Intet af det, som er skabt, gaaer tilgrunde (216—217). Første Beviis (218—226) hentes fra Tingenes almindelige Opløsning. Være nemlig de skabte Ting absolut dødelige, eller tabte sig i Intet, behøvedes ingen Kraft til at ødelægge dem, da de vilde selv med eet forsvinde; just derved behøves Vold, fordi Tingene bestaae af Grundbestanddele, som overleve Tilintetgjørelsen. Andet Beviis (227—238) hentet fra, at Alt, som forsvinder, bliver refunderet, nemlig ved de uforgjængelige Grundbestanddele, ved hvilke Tabet atter gjenoprettes. Dette seer man af Dyr, der daglig fødes og døe; af Kilder, der forsynne Søernes Afgang, o. s. v. Tredie Beviis (239—250): eet Slags Vold er ikke i stand til at ødelægge Alt, fordi der gives visse evige Grundstoffer, som paa forskjellig Maade ere flettede i hinanden. Fjerde Beviis (251—265), hentet fra Regnen, som ingenlunde kan siges at forgaae, naar den synker ned i Jordens Skjød, eftersom Naturen bruger den til at assimilere med Jordarter, og derved frembringe nye Former af skabte Ting. Paa denne Maade slutter Digteren, at Intet vender tilbage til Intet, og at altsaa Intet gaaer tilgrunde, eftersom Naturen reparerer det Ene med det Andet. Den producerer nemlig intet Nytt, uden at benytte sig af en anden, nu forgaet, Tings Material.

Uden Grundfætning: Der gives Elementarlegemer, som ikke kunne blive Gjenstand for vore Sandser, og som i det mindste ere usynlige (266—271). Exempler anføres derpaa, hentede fra Naturen, deriblandt Storm, Lugt, Hede, Kulde, Vandpartikler i vaadt Løi, Fingerringe, der umærkeligt slides o. s. v. (272—329). Tingen er nemlig den, at, naar Noget voxer, ansættes der betydelige Partikler; naar det formindkes, gaae de bort. Da nu Niet ikke er i stand til at bemærke denne Af- og Tilgang, maae Grundatomerne være usynlige.

Tredie Grundfætning: Ikke Alt er Materie, der gives ogsaa et tomt Rum (330—331). Vigtigheden af denne Sandhed (332—335). Første Beviis (336—346): Uden tomt Rum er ingen

Bevægelse mulig; thi hvorhen Skalde det Første gaa, for at give Plads til det Andet, dersom der ikke gaves en Abning, en Tomte, til hvilken det kunde gaae, men som vilde være aldeles utænkkelig, dersom Alt var opfyldt? Andet Beviis (347—358): Uden tomt Rum kunde det ene Legeme ikke trænge ind i det andet, hvilket Erfaring dog viser, at det kan gjøre; Vand s. Ex. i Stene, Gaften igjennem den haarde Kræbul, Næringsstoffet igjennem Dyrenes Legemer. Tredie Beviis (359—370): Uden tomt Rum maatte alle Ting's Vægt være lige stor, naar de forresten af Omfang vare lige. En lige stor Masse af Uld maatte tyngre ligesaa meget, som en tilsvarende Masse af Blye, om der ikke gaves i den Første en desto større Portion af tomt Rum. Fjerde Beviis (371—384): Uden dette vilde Fiske ikke kunne svømme i Vandet, med tilføiet Gjendrivelse af den Indvending, som Aristoteles i denne Anledning har opstillet. Femte Beviis (385—400): To lige haarde Legemer, som, ved at mødes, presse af fra hinanden, kunde ikke vise denne Elasticitet, uden et forhaanden værende tomt Rum, til hvilket Beviis Digteren fører Besvarelsen af en, i den Anledning ytret, Indvending.

Efter nogle subjective Ytringer om sig selv, om Memmius, sit Forehavende o. s. v. opstiller Digteren endelig (441) den fjerde Grundfættning: at, naar man undtager Materie og tomt Rum, er Alt det Øvrige blot Egenkab, eller Virkning og Følge af disse to Principer. Naar man altsaa alligevel taler om Noget, som selvstændigt eksisterende, foruden Legeme og tomt Rum, da er Saadant enten Noget, som er nødvendig forbundet med Legemet (s. Ex. Varme med Ild) eller ogsaa en Virkning deraf. Hiint er saa noie forbundet med Subjectet (Legeme eller Rum), at det ikke kan tænkes borte, uden Grundvæsnets Undergang; dette er en Virkning, eller, hvad det egentlig burde hedde, noget Indtræffende (eventus, συμβεβηχός, accidens), Noget som kan være til, og kan være ikke til, uden Hovedtingenes Undergang, for Ex. Krig, Fred, o. s. v. (450—459). Men nu Tiden? er den da ikke noget selvstændigt? Nei! den er kun den ydre Form, under hvilken vi tænke os Legemerne, enten nu eksisterende, eller saaledes, som de have eksisteret iforveien, eller skulle ifremtiden vedblive at eksistere (460—471). Det Samme bliver ogsaa Tilfældet med det, som ligeledes synes at besidde Realitet, nemlig Begivenheder. De ere kun at betragte, som Betingelser for hine to Grundbestanddele, Legeme og Rum; thi vare disse ikke til, kunde ingen Begivenhed (Trojanerkrigen, til Exempel) have eksisteret (472—483).

Efterat Digteren nu har opstillet de tvende Grundprinciper, *Legeme og tomt Rum*, samt vist det Sidstes *Tilværelse og Naturbeskaffenhed*, gaar han over til at tale noget mere vidtløftigt om *Legemerne*, hvilke han deler i *simplicia og composita* (484—485), af hvilke kun hine ere aldeles *uigjennemtrængelige* (*solidissima, perfecte plena*), og kunne altsaa ikke *adelægges*. Digteren selv benægter isvrigt ikke, at det falder noget vanskeligt at fatte denne *Soliditet*, især naar man tager Hensyn til *Exempler af Sandseverdenen*, hvor endog saa de *Legemer*, som forekomme os de meest *compacte*, blive *gjennemtrængte* (486—498). Han opstiller altsaa *Beviser for Sætningens Sandhed*, og udfører i 504—512 det første *Beviis*. *Uigjennemtrængelighed* er en almindelig *Egenskab ved Materien*. Hvor der er *Legeme*, kan der ikke være *Andet*. Om endog saa *Legemernes Aggregater* kunne *skilles*, følger deraf intet, som beviser det om *Grundelementet*. *Andet Beviis* (512—551, hvilket *Creech* dog deler i flere *Underargumenter*, men i hvis *Udvikling* jeg følger *Meineke*): *Universet* kan hverken være en *tyk Masse*, eller et *ganske tomt Rum*. Dersom der altsaa i det *tomme Rum* gives *Legemer*, som ellers ingen *Mellemrum* have, saa maae disse være *uopløselige*, saasom *Intet* kan virke paa eller i dem. *Fremdeles* maae de være *evige*, fordi, ifølge *Forsætningen*, *Tilintetgjørelse* ikke finder *Sted*, og fordi ved en *fortsat Tilintetgjørelse* ingen *Skaben* paanyer, eller *Bederlag* af det *Forsvundne*, vil kunne *tænkes*. *Tredie Beviis* (552—565): *Harde Naturen* ikke bestemt nogen *fast Grænse* for *Tingenes Tilvæxt*, maatte *Grundstoffet* i den *lange forløbne Tid* være saa *afflidt*, at intet kunde oprinde derfra, eller komme til *behørig Modenhed*, hvilket *Erfaring* viser os, er det *Modsatte* af det, som *seer*. *Fjerde Beviis* (566—577): Det er *sienlynt*, at der i *Naturen* gives *baade haarde og bløde Legemer*; men just denne *Erfaringsætning* tvinger os til, at *gaae tilbage* til *faste og compacte Grundelementer*; thi af disse, og kun af disse, kunne vi *faae baade faste og tillige bløde Legemer*, naar vi nemlig *tænke os en Tilfats* af *tomt Rum*. *Gaae vi derimod ud fra Ideen* om *ikke-faste, men løse eller bløde Legemer*, da *faae vi ikke andet, end tilsvarende Former*, men ikke *haarde Legemer*, eftersom *Soliditeten*, hvilken dog er *Basis* for *Haardheden*, er *borte*. *Femte Beviis* (578—592), hentet fra *Naturens konstante Fremgangsmaade* i at *tildeler de enkelte Væxner visse Eiendommeligheder*, et vist *Udseende og Særljende*, hvilket ikke kunde *see*, hvis *Grundstoffet* ikke var *bestemt, grundfast, samt ikke udsat* for nogen *Förändring eller Omfjätning*. *Var ikke denne faste Bestemmelse*, vilde vi *see nogle Mennesker uhyre store og af en ubegrændset Levealder*,

medens andre vilde være smaa, og ende meget hurtigt. Der gives isaa- fald heller ingen Grund, hvorfor man ikke skulde faae at see baade hvide Ravne og sorte Svaner. Sjette Beviis (593—608), hentet fra Læ- ren om Atomerne. Disse have, uagtet Navnet ikke tyder derhen, Figur, Udstrækning og Grændser, som dannes ved mathematiske Puncter, af hvilke Intet er Noget i og for sig selv, men som dog sammenlagte danne Elementarlegemet. Disse minima (*ἔλαττινα*) som fra Evighed af vare uopløseligt forbundne (og det just af den Grund, fordi de uden denne Forbindelse vare intet) bevise, at Elementarlegemerne, uagtet de besidde Figur, Tyngde, Glathed eller Ujevnhed o. s. v. ere faste, uopløselige, og ikke istand til at deles. Syvende Beviis (609—621). Hvis der ikke gives slige minima, vilde der ingen Forskjel være paa det Mindste og det Største, efterdi Begge vilde indeholde lige mange uendelige Dele, og Begge altsaa være uendelige; men just fordi det vilde være urimeligt at antage dette, maae man indrømme hiint, og tillige erkjende, at hine corpora minima ere faste og evige. Ottende Beviis (622—628) hentet fra Naturnødvendigheden, at opløse Alt i dets mindste og enkelte Dele, for, efter Afdrag af det Disharmoniske, atter at kunne forme noget Nyt. Niende Beviis (629—635). Dette sidste Argument bygges paa det Foregaaende. Digteren har nemlig beviist, at der enten maae eksistere et evigt, uopløseligt Grundstof, eller at, i modsat Fald, intet kunde skabes, eller vel endog fødes af Intet. At Noget bringes til Verden, lærer Sandserne os. At Noget kan skabes af Intet, be- nægter Fornuften. Var der nu ikke noget oprindeligt, fast og uforan- derligt, hvor skulde da hiint kunne findes? Vare nemlig alle Legemer udsatte for Tilintetgjørelse, saa maatte jo hiint Stof i Tidernes lange Række ved Stød, Slag og Slid være blevet aldeles tilintetgjort.

Digteren gaaer nu over til at modbevise andre Philosophers Paa- skande, og navnlig Heracлитs, som gjorde Ild til Grundstof for Alt (636—645). Første Indvending (646—665): Det er ikke at begribe, hvorledes Verdens forskjellige Skabninger og skabte Ting kunne udspringe af et saa enkelt og eenskligt Grundprincip. Selv om man tog sin Tilflugt til at antage enten Fortykkelse eller Fortyndelse af Grund- stoffet (Heracлитs *ἀραιώσεις* og *πυκνώσεις*) saa fik man dog ikke andet, end Noget, som var meer eller mindre varmt, men ikke Noget, som besad den modsatte Naturbeseffenhed. Anden Indvending (666—675), som i Grunden blot indeholder en yderligere Udførelse af den første Ind- vending. Var det nemlig muligt, at Ilden kunde forlade sin Natur, og ved en forandret Stilling ogsaa forandres i Væsen, og altsaa blive

Kold, da var Ildelementet tilintetgjort, og Alt, hvad man vilde paa-
 staae at være skabt deraf, var skabt af Intet, quod absurdum. Tre-
 die Indvending (676—690): Elementerne kunne ikke være Ild; thi
 ellers maatte Alt, som dannes deraf, være Ild. Af Elementerne
 maae Alt kunne dannes, og altsaa maae de ikke kunne ligne nogen en-
 kelt, deraf dannet, concret Skabning. Fjerde Indvending (691—705)
 Heraclit paa staaer, at Sandsefornemmelserne ere ubedragelige, og
 dog antager han, Sandserne tiltrods, at Alting er Ild, hvilket er en
 Modsigelse.

Digteren gaaer nu over til, at modbevise de øvrige Philosopher, idet
 han viser, at hvad der gjelder om Ilden, gjelder ogsaa om ethvert an-
 det specielt Element, som man vilde opstille som Grundlag for det Hele.
 Han viser, at, ligesom Heraclitus feiler, idet han opstiller Ilden, som
 Universets Grundprincip, saaledes feiler ogsaa Anaximenes, der antager
 Luften, Thales, der opstiller Vandet, og Pherecydes, der tænker sig
 Jorden, som Universets Grundelement. Han forbigaaer imidlertid disse,
 for nøiere at indlade sig i Kamp med den Vigtigste, Empedocles (706—715)
 hvem han roser særdeles meget, idet han tillige omtaler hans berømte
 Godeose Sicilien (716—734). Men med alt dette har han, efter Dig-
 terens Formening, feilet (735—742), hvilket han nu i det Enkelte be-
 viser. Første Indvending (743—746) indeholder det Samme, som
 656 indvendtes mod Heraclit. Anden Indvending (747—753) hvad
 ovenfor anførtes mod bemeldte Philosoph i 593. Tredie Indven-
 ding (754—759) hentes fra den Omstændighed, at hine Philosopher
 antage bløde Grundstoffer, som ere foranderlige, og som altsaa af den
 Grund kunne opløses i Intet, skjøndt Lucret's dog ovenfor har beviist, at lige-
 som Intet kan skabe Intet, kan Intet heller ikke blive til Intet. Fjerde
 Indvending (760—763) fordi derved indføres modsatte, sig selv be-
 kjempende og sig selv odelæggende, Elementer. Femte Indvending
 (764—781) i Dilemmaform. Være de fire Elementer Grundstoffet til
 de sammensatte Legemer, saa maatte de ved denne Forbindelse enten
 have forandret deres Væsen, eller ikke. Have de forandret det, saa
 følger deraf, at naar Legemerne igjen blive opløste til Grundstoffer af
 anden Naturbeskaffenhed, hine ligesaagodt kunne kaldes Principer for
 disse, som disse for hine. Have de det ikke, saa kan der heller ikke
 produceres Legemer deraf, som ere forskellige fra dem selv. Sjette
 Indvending (782—802). Saa som Empedocles antog Elementernes
 Transmutation, saaledes, at Ilden kunde tage noget af Luften, og Luften
 noget af Ilden, saa viser derimod Digteren, at naar Elementerne

forandres α : ophøre at være sig selv, saa kunne de ikke længer være Elementer. Der maa altsaa være et uforanderligt Grundstof, som, ved forskjellige Stillinger, eller ved nogen forandret Retning, kan producere Jld, Luft, Vand og Jord. Syvende Indvending (803—822), som selv formerer en given Indvending, hvilken bevares. Viskof Hylde Planter og levende Væsener deres Tilvæxt til de fire Elementer; men ikke derfor bliver Jld, Vand o. s. v. til Grundstof, ligesaa lidt som enten Korn eller Viin, fra hvilke Ting vi dog ogsaa drage Næring, kunne blive det. Det er nemlig ikke Næringsstoffet, som udgjør Elementet, men det, hvoraf Næringsstoffet selv bestaaer, og ved hvilket det sættes istand til at nære. Indvendingerne sluttes med et Exempel, taget af Sandseverdenen (823—829).

Digteren kommer nu til Anaxagoras, og til hans Lære om Homoeomerierne, hvilket Ords Betydning forklares (830—842). Første Indvending mod hans Lære (843—847) hentet fra det tomme Rum og fra den benægtede Delelighed i det Uendelige. Anden Indvending (848—858). Saa som Composita efter Anaxagoras' Mening blive homogene med Simplicia, saa fulgte deraf, at Grundelementerne maatte kunne forgaae, da vi see, at dette er Tilfældet med de af Grundelementerne udprungne Ting; men var dette muligt, vilde hine synke tilbage til Intet, og at Intet kan fremgaae af Intet, er allerede ovenfor beviist. Tredie Indvending (859—867) hentet fra de forskjellige Næringsmidler, som vedligeholde vort Legeme, uagtet de selv bestaae af de meest heterogene Dele. Just deraf see vi, at ogsaa vort Legeme bestaaer af slige ikke homogene Dele, eftersom Been, Nerver, Arter o. s. v. ernæres ved særlige Næringsmidler. At ville paastaae, at Beenpartikler, Nervepartikler o. s. v. allerede ligge i Næringsstoffet, antog Anaxagoras saa lidet, at det meget mere vilde kuldkaale hans Lære; thi isaafald laae der allerede noget heterogent i Grundstoffet. Fjerde Indvending (868—873) hentet fra de forskellige Ting, som stige op af Jorden, og som vise Jordens ueensartede og heterogene Beskaffenhed. Femte Indvending (874—895) som bygger paa den allerede af Aristoteles udhævede Bemærkning, at vel bestaae Tingene af uendelig forskellige Bestanddele, men de benævnes dog egentlig kun efter det, som prædominerer, saasom a potiori sit denominatio. Kjød f. Ex. er ikke nogen enkelt Substantz, der udelukkende bestaaer af eensartet Natur og Beskaffenhed, men en Samling af flere diverse Partikler, som ved Sammensætning bevirke, hvad vi kalde Kjød; men just fordi de egentlige Kjødpartikler ere de overveieende, opkaldes det Hele derefter.

Mod dette indvender Lucret's, at, var dette sandt, da maatte der ved Kornets Afmeining vise sig Partikler af Mælk, Blod, o. s. v. Sjette Indvending (896—913). Eftersom Anaxagoras havde paastaet omnia in omnibus samt omnia generari ab omnibus (til Exempel Jld, der ved hæftig Gniden kommer ud af Træe) saa modsætter Lucret's sig denne Anskuelse, ved at sige, at det ikke egentlig er Jld, men kun Grundatomerne, der ere komne aflave, som bevirke Noget, der blot apparent leder til Formodning om virkelig, i Træet værende, Jldstof. Syvende og sidste Indvending (914—919) er ex absurdo, og viser, at man isaafald maatte antage (naturligviis ved Consequentmagerie) Homoeomerier, som lee, græde o. s. v. Men flige Urstoffer vare ingen simplicia, men concreta, og altsaa ikke Urstoffer.

Pathetisk Overgang til Betragtning over Universets Uendelighed (920—956), hvilken Paastand Digteren i det Følgende søger paa forskjellige Maader at bestrøke. Første Beviis (957—966). Hvad der er begrændset, maa have en Ende. Hvad der har Ende, maa kunne beskues, som saadant, udenfra. Universet derimod kan ikke sees af noget Andet udenfra; altsaa har Universet ingen Grændse. Beviiset fortsættes ved et dilemmatisk Billede (967—982) taget af en Skytte, som man, i Forudsætning af Universets Endelighed, placerer paa den yderste Rand eller Udkant. Enten maa nu Pilen flyve længere ud, eller standse. I begge Tilfælde maae der være Noget uden for den afstukne Grændse, enten Rum eller Modstand, og i begge Tilfælde bliver Endeligheden modbeviist. Andet Beviis (983—996). Har Universet begrændset, maatte Noget tænkes som Bund, som det Laveste, i hvilket Materien, ifølge sin Tyngde, maatte synke, og Intet vilde isaafald kunne avles eller frembringes, eftersom disse semina quiescentia ikke kunde frembringe nogen Skabning. Men da dette ikke er Tilfældet, bevæge Grundstoffene sig samtligen; allevegne fra reproduceres det Skabte, og Universets Uendelighed bliver saaledes siensynlig. Tredie Beviis (997—1006). Alt, hvad der har Noget uden for sine yderste Dele, er begrændset, saaledes som Luften f. Ex. begrændser Bjergene, og Bjergene igjen Luften; Havet Landene og disse igjen Havet. Men hvo kan sige, at Universet har Grændse, da just det, som skulde bevirke Grændsen, er en Deel af Universet, eftersom dette indbefatter Alt, hvad der eksisterer? Fjerde Beviis (1007—1019). Vegeme og tomt Rum begrændse gjensidigen hinanden, og just af denne gjensidige Begrændsning opstaaer Uendeligheden. Ingen af Begge kan nemlig være det Yderste, og det, hvortil intet Yderste er at finde, maa være uendeligt. Til dette

Slutningsbeviis fører Digteren endelig (1020—1036) en Gjendrivelse af en hidhenhørende Anskuelse og Indvending, som er eiendommelig for Stoikerne's System. For nemlig at hindre Memmius fra, at antage et Universal-Centrum, hvortil Alting styrer ved sin naturlige Lygde (en Lære, hvorved det kunde blive overflødigt, at antage en uendelig Mængde Atomer, som ved gjensidige Anstod holde Verdensbygningen vedlige), benægter han ganske Ideen om Universets Middelpunct (1037, især 1051) samt Læren om Antipodernes Tilværelse (1060). Sangen slutes med tvende Beviser, som skulle kuldkafe de Philosophers Mening, som antage et Centrum, af hvilke Beviser det første gaaer fra 1066—1081, det andet fra 1082—1106, hvorefter Digteren i Slutningsversene giver Memmius den trosterige Forsikring, at, om endogsaa Udfælligt i denne Sang har muligen forekommet ham noget dunkelt og tørt, det Næste vil blive desto mere klart og tillige desmere fornøieligt.

Første Sang.

Du, som er Guders og Menneskers Lyst, Æneadernes Moder,
 Hulde Cythere! mens Stjerner i Skye henglide paa Himlen,
 Føler hvert Hav, med Snækkerne paa, samt Jorden med Frugter,
 Hele din Kraft. Alene ved dig undfanges tilhobe

5. Alle de Levendes Art, som fødes og bringes for Lysset.
 Hvor, o Gudinde! du gaaer, der flye, med Himmelens Regnskye,
 Stormene brat; den brogede Jord dig ene til Ære
 Yder sin yndige Blomst; Havbølgen skuer dig venligt,
 Og med en udbredt Glands nedsmiler den sonede Himmel.
10. Strax, naar Jorden har seet den første, venlige Baardag,
 Og den er sluppen af Fængselet ud, den styrkende Vestvind,
 Monne den vingede Fugl i sit Hu fornemme, Gudinde!
 Dig og din Kraft; den quidrer om dig, og melder dit Komme.
 Bildt og Samt sig tumler omkring paa den frodige Græsgang,
15. Svømmende raff i den rivende Strøm. Sa a gribes tilhobe
 Alle de Levendes Væsen af dig, din Ynde, din Qvæge,
 Følge begjerlig med dig, hvorhelst du fører dem fremad.
 Waade paa Fjeld og i Søe, ja selv i de rivende Strømme,
 Midt udi Fuglenes løvrige Sal, paa græstrige Bange,
20. Bækker du Kjerligheds kildrende Lyst i Samtliges Hjerte,
 Hvilket bevirker, at Dyret saa ivoe forplanter sin Afæt.
 Saa som du eier alene den Kraft, at styre Naturen,
 Og der er Intet, som, uden din Hjelp, fremstiger til Dagens
 Lysende Egn, og viser sig smukt, livsaligt og yndigt,

25. Ene hos Dig vil jeg søge mig Hjælp ubi denne min Digtning,
 Hvilken, til Memmii Noes, jeg agter om Tingenes Væsen
 Her at forsøge — og har du ei selv bestandigen villet,
 At han i alffens Ting stod høit ved Hæder og Bifald?

Skjenk da, Gudinde! mit Digt en frisk, uforgjengelig Ynde!

30. Virke du bør, at under min Sang den trodsige Krigsfærd
 Vaade tillands og tilvands, neddyset i Dvale, sig hviler.
 Magten er ene hos dig, at gavne ved qvægende Fredsroe
 Menneskets Slægt. Krigskonningen Mars alene bestyrer
 Krigernes trodsige Dont, og han er jo sjunken saa ofte

35. Hen i dit Favn, naar Kjerlighed's Lyst, den evige, greeb ham.
 Rakken han lægger til Noe i dit Skjød, og nærer sin Lue,
 Medens med Kjerlighed'slyst han stirrer dig venligt i Diet,
 Baglands strækkende sig, og dragende Aanden fra din Mund.

Naar, o Gudinde! han hviler nu der med sit hellige Legem,

40. Trykke du ham i dit Favn! gyd venlige Ord fra din Læbe,
 Mens for Romernes Folk du, Hellige! beder om Fredsroe!
 Jeg — hvad kan jeg vel gjøre, som kræver beroliget Tanke,
 Midt i mit Hjemlands brusende Færd? og Memmiers Afset
 Kan paa saadan en Tid ei svigte det Samtliges Belsærd.

45. Memmius! nu er tilreft, at laane mig venligen Øret,
 Fjernet fra Daglivsorg, samt lytte til Vitisdommens Grundsprog.
 Heller ei Sagen foragte du maa, før ganske du fatter
 Det, som jeg samled med redelig Flid, og bringer som Gave.

Himlen og Guderne være det Stof, om hvilket jeg digter:

50. Dem besynger jeg nu, og tillige det Samtliges Ophav,
 Hveden Naturen det Hele har skabt, og nærer det Skabte,
 Samt hvorlunde Naturen igjen opløser det Hele.
 Lægge vi Regnskab af, da falde vi dette gemeenligt
 Vaade Materie, Avlingsstof, samt Tingenes Sædforn;

55. Ogsaa bemærkede jeg, de Urstoffes Legemer kaldes,
 Efter som Alt, der er skabt, uledes fra hine som Urstof.

Gudernes egen Natur, ifølge Nødvendighed, kræver
 Alt, i den høieste Noe, den nyder sin evige Væren,

Fjernt fra Menneſkers Færd, ſamt uden Forbindelſe med dem.

60. Uden at kjende til Sorg, og uden at kjende til Farer,
Uden at trænge til os, udruſtet med egen Naturkraft,
Nøres de ei ved en Dødeligs Dyd, eller tirres ved Laſten.

Dengang Menneſkets Liv heel ſørgeligt laae for vort *Die*,
Skækkelig trykket mod Jord, under Vægt af en ſtræmmende Brangtroe,

65. Hvilken fra Himmelenſ Egn fremrækked ſit trodsende Hoved,
Evævende hen over Menneſkets Elægt med et frygteligt Aſyn,
Fødtes der førſt mellem Græker den Mand, ſom voved at hæve
Diet mod Spøgeliſet op, ſamt ſtille ſig driſtigen mod det.

Jungen Fortælling om Gudernes Harm, om Lyn eller Himlens

70. Torden og Brag nedkuede ham. Eligt egged end mere
Hele hans aandige Kraft, end meer det vækked hans Stræben,
Kjækt at ſprænge den Bom, bag hvilken man ſkjulte Naturen.
Ogsaa hans livlige Aand kom hjem med Seiren. Han trængte
Ud over Polernes flammende Muur; ja, fjernt over diſſe,

75. Dybt i det Samtliges Afgrundsdyb han foer med ſin Tanke.
Deden med Seiren han ſteeg: han lærte os, hvad der er muligt,
Samt hvad umuligt kan ſtee; han lærte tillige, hvad Grændſer
Sættes for hver Tings Magt, og de faſtberammede Love.
Brangtroe ſeirede før; nu ligger den fældet til Gjengjeld

80. For vore Fødder, og denne vor Seir mod Himlen os hæver.

Noget jeg frygter ved dette mit Digt — du vrangeligt mener
At jeg vil lare dig her et System, ſom fører til Laſten,
Eller paa Veien til Ondt. Du feiler; juſt Fortidens Brangtroe
Ablede mangen en Daad, ſom krænkede Himlen og Jorden.

85. Ene forledte ved den, de Grækereſ ypperſte Drotte
Iphianassa's Blod heel ſkjændigen ſtænked i Aulis,
Lige ved Trivias Alterfod, ſom ſelv er en Ungmøe.

Erint hendes Jomfruehaar man bandt de hellige Vindſler,
Hvilke nu bølgede ned til begge Sider om Rinden.

90. Ach! da hun vinede nu den ſørgende Fader ved Altret,
Præſten tillige, der ſkjulte ſin Kniv for Konningens *Die*,
Samt det øvrige Folk, der græd ved Synet af hende,

- Følte hun sikkerligt Skræk, og segned forstummet til Jorden.
 Ach! men Tiden var mørk; det gavned kun lidet den Arme,
 95. At det var hende, som først gav Konningen Navnet af Fader.
 Løftet ved Heltenes Hænder fra Jord, dybt rystet af Rædsel,
 Føres hun hen til Alterets Fod, dog ei for at følges,
 Strax naar Festen er endt, som Brud med festsige Sange.
 Nei, som en urørt Møe, heel moden til Elskerens Favntag,
 100. Segner, som Offer, hun sørgeligt ned, ved Faderens Mordstaal
 Blot for at skaffe hans Folk samt Flaaden en lykkelig Vortfart.
 Slik forbryderisk Daad blev ene beredet af Brangtroe.
 Selv, kan jeg tænke, du vender dig bort fra det, som jeg lærer,
 Forud stadt udi Angst ved Tant af de skræmmende Skjalde.
 105. Mener du ikke, jeg selv var istand, til at fable dig Rædsler,
 Kraftige nok til at virke til Meen for hele din Livsplan,
 Samt forstyrre din Fremtidsroe ved ængstende Lusttant?
 Mennesket har det fortjent; thi dersom han fatted, at Livets
 Sorger og Qual har et fastsat Maal, da havde han Baaben
 110. Baade mod Digternes skræmmende Tant og tillige mod Brangtroe.
 Men naar de bilde sig ind, at Døden har evige Straffe,
 Blive de ganske berøvede Mod, samt Baaben til Modstand.
 Lidet de ere bekjendte med Sjelen og Sjelenes Væsen,
 Om den er født, før Legemet blev, eller skjenkes i Fødslen,
 115. Samt, tilligemed os, kan døe og vorde til Intet,
 Om den begiver sig ned til Orcus' Huler og Natmulm,
 Eller i Dyr den trænger sig ind, efter Gudernes Vilje.
 Saaledes haver jo Ennius sagt, og han var den Første,
 Som med en heel uforgjængelig Krands fra Helicon nedsteg,
 120. Hvilken ei visner saa let imellem Italiens Stammer.
 Skade det er, at Ennius selv, i deilige Stropher,
 Fabled om Achérons Flod, og Egne, som findes dernede,
 Hvorhen ikke vor Sjæl, ei heller vort Legeme, kommer,
 Ene Phantomer af luftig Art, forunderlig blege.
 125. Herfra, siger han, kom hiin Gjenfærdsaaend af Homerus,
 Nesterfangerens Mand, som der, under brændende Taarer,

Mundtligt skjenked ham Lys, og lærte ham Tingenes Væsen.

- Efter som hele vor Tale nu blier om Himmelens Sager,
 Tydeliggjøre vi bør den Maade, paa hvilken at Solen
 130. Vandrer tilligemed Maanen sin Gang; hvorledes sig ytrer
 Avlingsevnen paa Jord; dog Følelsen frem for det Hele
 Nøie begrunde vi bør, samt hvad der bevirker vor Tænkning.
 Tydeliggjøre vi bør, hvad det er for Drømme, der skræmme
 Vaade den syge og sovende Mand, ja selv naar vi vaage,
 135. Saa at man ofte formener at see, ja klarligen høre
 Benner, som ginge til Noe, hvis Legeme hviler i Graven.
 Dog det bliver ei let (det føler jeg nok) at fortælle
 Her i latinke Vers, hvad Grækerne dunkelt har ahnet
 (Høist da fremmede Ord jeg bruger nødvendig i Mængde)
 140. Efter som Tingen er nye, og Sproget er ilde forsynet.
 Dog din hertige Mand, vort søde forhaabede Benskabs
 Hellige Lyst, paalægge mig strængt, at virke med Jver.
 Altsaa vaage jeg vil i Sommerens deilige Nætter,
 Medens jeg søger de passende Ord, for at denne min Digtning
 145. Kan for din tænkende Mand berede tilbørligen Lysning,
 Som, fremhjulpen af de. a, kan skue hvad ellers er lønskjult.
 Saadant et aandeligt Mulm (det følger af Sagen) kan ikke
 Splittes af Solen ved Straalernes Glands, ei heller ved Dagslys,
 Blot ved Fornuften det skeer og et klarere Blik i Naturen.
 150. Først opstille vi nu, som Grundlag, følgende Paastand:
 "Ved de Eviges Bud, ei Noget kan avles af Intet."
 Der har vi Kilden til hele den Skræk, som Menneffet føler!
 Meget paa Himlen de see, og meget de skue paa Jorden,
 Hvilket de ikke tilbørlig forstaae den rigtige Grund til,
 155. Og som de altsaa troe, bevirkes ved Gudernes Almagt.
 Har vi nu indseet først, at Intet kan dannes af Intet,
 Vilde vi lettere see, hvad det er, vi egentlig ville,
 Deels hvorledes den enkelte Ting kan virkelig skabes,
 Deels hvorledes tillige det skeer uden Gudernes Bistand.
 160. Kunde der Noget af Intet skee, da kunde jo Alting

- Skabes af Alt; da brugte man ei befrugtende Fræforn.
 Mennesker kunde da fødes af Vand; af Jorden blev avlet
 Fuglenes Art og den skjælede Fisk; af Skyerne frembrød
 Hornqvægshjorden samt allfens Dyr; da maatte jo Bildtet
165. Avles paa selfom Viis i Byer saa godt som i Skove.
 Frugten paa Træerne selv umuligen kunde sig ligne;
 Dersom hver enkelt Træe bar Alt, da maatte den skifte.
 Var der nu intet, som eiede meer sin avlende Spire,
 Var det da muligt, at kjende forvist det Enkeltes Moder?
170. Nu er man mere bekjendt med Sæden, der avler hvert Enkelt.
 Altting bliver jo født, og stiger til Lysen og Dagen
 Ikkun af det, som besidder dets Stof og Materie i sig.
 Derfor umuligt det er, at Alt kan avles af Altting,
 Saa som hver enkelt Ting besidder kun særlige Kræfter.
175. Siig: hvi skue vi Rosen om Vaar, Markfrugten om Sommer,
 Druerne endelig først, naar den kommer, den fugtige Høsttid?
 Grunden er sikkerlig den, at Spiren, i passende Tidsrum,
 Træffer tilsammen, og bringer for Lys, hvad saaledes skabtes,
 Just paa den rigtige Aarstidspunct, naar det kraftige Jordsimon
180. Bover at bringe for Lys, uden Fosterets Fare, det Skabte.
 Dersom af Jntet der avledes Alt, da skjed det for Lysen,
 Pludseligt, uvisst naar? paa selfomme Tider af Aaret,
 Saa som der fandtes ei Urstof meer, som kunde ved Tidens
 Heel ugunstige Punct forbydes at virke til Avling.
185. Til at formere de skabte Ting man havde desuden
 Tiden ei mere behov, hvis Noget blev avlet af Jntet.
 Den, som var nylig et Varn, skjed pludselig op til en Yngling,
 Og uden videre vældede frem baade Træer og Buske.
 Jntet af Gaadant, vide vi, skee; da saare naturligt
190. Alt efterhaanden begiver sig frem efter passende Udsæd,
 Hæver sig op, og øger sin Vægt, at klarligen kjendes,
 Hvad der bevirkede Tingenes Vægt, enhvers udi sit Slags.
 Hertil kommer nu det, at Jorden ei mægter at avle
 Frugtbare Spirer og Skud, naar ikke hun lider paa Megnen.

195. Saaledes havde Naturen ei Kraft, naar den manglede Næring,
 Slægter at fremme paanye, samt holde vedlige det Skabte.
 Snarere tænker jeg mig, at Meget der gives, som eier
 Fælleds Oprindelsesstof (som Stavelse: Lighed i Sproget),
 Heller, end tænke mig Noget at ske uden passende Grundstof.
200. Havde desuden Naturen ei Magt, Jordvæsner at skabe,
 Hvilke ved Føddernes Hjælp gennem Havene mægted at vandre,
 Evned ved Hændernes Kraft at splitte de mægtige Fjelde,
 Samt ved et fortsat Liv gif ud over Menneskets Livsaar,
 Dersom der ikke var lagt i den enkelte Skabning dets Grundstof,
205. Hvilket omfatter alene den Form, den mægter at avle?
 Altsaa bekjende vi bør: at Intet kan avles af Intet,
 Efter som Alt, der er skabt, behøver en Spire, forinden
 Fødes og dannes det kan, samt bringes for Lyset og Luften.
 Saasom vi endelig see, at dyrkede Steder fortjene
210. Rang over det, som er vildt, og Gliden kan hjælpe Naturen,
 Maa der i Jorden jo findes en Deel oprindeligt Grundstof,
 Som, naar man vælter den yppige Jord med Jernet af Plougen,
 Samt oprydder dens Klumper tilbunds, fremloftes til Avling.
 Dersom ei dette var sandt, da kunde vi spare vort Arbeid,
215. Saasom vi skuede Alt, ved sig selv, at vorde forbedret.
 Hertil kommer endnu, at Alting synker tilbage
 Til en oprindelig Form, og at Intet svinder aldeles.
 Var nu Forgjængelighed nedlagt udi samtlige Dele,
 Maatte hver enkelt Ting forsvinde for Døet, og ende;
220. Heller ei havde man Kræfter behov, for at kunne bevirke
 Skilsmisse mellem hver enkelt Deel, samt Leddene splitte.
 Nei! da det Hele bestaaer af evigtvarende Grundstof,
 (Naar der ei kommer en ydre Magt, som knuser det voldsomt,
 Eller der trænger sig ind udi Tomterne Noget, som løsner)
225. Taaler Naturen ei selv, at Noget forgaaer, som hun skabte.
 Tiden forstyrrer saa meget, og sjermer saa meget, der ældes;
 Om den nu ganske, med Tingene selv, forstyrrede Stoffet,
 Var det da muligt, at Avlingskraft kunde bringe for Lyset

- Altter den forrige Slægt? hvorfra fik det kunstfulde Jordsmon
 230. Alt, som skaffed den Næring og Væxt, ved at give den Føden?
 Kunde da selv de naturlige Væld og de fjernere Floder
 Fulde hvad Tab Oceanet har lidt? Kunde Stjernerne næres?
 See! da maatte jo Alt, som er skabt af forgjængeligt Grundstof,
 Være fortæret i Tidernes Gang, i de forrige Secler.
235. Men, naar Spiren befandtes der alt udi Rummet og Tiden,
 Som vederlægger og bøder igjen paa Skabningens Heelhed,
 Er der da Noget, som stædes i Tvivl om dens evige Væsen?
 Intet kan altsaa forgaae, og vorde fra Noget til Intet.
 Endelig kunde jo enkelt Magt, samt enkelte Grunde
240. Virke til Tingenes Tab, om ikke det evige Grundstof
 Delene knyttede fast udi meer eller mindre Forening.
 Selve Berørelsen var da en Grund til Skabningers Afald!
 Leved der ei udi Legemet selv uforgjængeligt Grundstof,
 Kunde den ringeste Magt forstyrre det Enkeltes Dele.
245. Men da nu disse bestaae af ueensartede Parter,
 Hvilke forenes til eet, og Stoffet fremdeles er evigt,
 Bliver i uskadt Stand det enkelte Legem, til eengang
 Findes en pænselig Kraft, som evner at løse det Hele.
 Altsaa der findes ei Noget, som vorder til Intet; men Alting
250. Bønder, naar Alt er skilt, tilbage til Grundelementet.
 "Kjere! men Regnen? forsvinder ei den, saasnart Fader Væther
 "Synker i Jordens Skjød, den alternærende Moders?"
 Nei! den lokker blot Axene frem; til Skoven den yder
 Grene med Løv; Alt skyder sig op, og betynges med Frugter.
255. Saaledes skaffes der Næring til os og til Dyrenes Arter.
 Høst udi Stræder og Gader man seer den blomstrende Ungdom,
 Medens paa løvrig Green der quidres af Fuglens Unger;
 Her i det frodige Græs den mækkede Qvie forfrisker
 Kroppen, og dovner i Mag; fra det vidt udspilede Yver
260. Strømmer den sneehvide Melk, hvorhos de spøgende Kalve,
 Skjøndt uden Kræfter i Been, heel lystigen dandse paa Engen,
 Medens den kraftige Melk beruser den nyskabte Hjerne.

Saaledes sees, at intet gaaer tabt, om ogsaa det synes,
 Saa som Naturen maa bøde paa eet, ved at tage det Andet,
 265. Og ved den Enkeltes Død fremfalde til Live de Andre.

Efter som nu jeg har viist, at Intet kan skabes af Intet,
 Og, hvad der eengang er skabt, ei heller kan tabes i Intet,
 Vel! for at give min Sag den Vægt, du mener, den mangler,
 Saa som du ikke med Diet kan see Elementer og Grundstof,
 270. Kræfter opregne jeg vil, om hvilke du selv maa bekjende,
 Alt, om end ogsaa du siner dem ei, de findes dog sikkert.

Først den voldsomme Storm opegger og pidsker jo Havet,
 Knuser det mægtige Skib, og splitter de regnfulde Skyer.
 Stundom ad Markerne farer den hen med en frygtelig Hvirvel,
 275. Drysser de kneisende Træer omkring, og knækker en Fjeldtop
 Ved sine skovfortærende Vust; under frygtelig Hvinen
 Naser den frem; thi rædsomme Brag ledsage den altid.
 Vinden er altsaa et Legeme, Ven! der ikke kan sees,
 Skjøndt gennem Skyen den farer affted, over Jord, over Havet,
 280. Samt, i Orkanernes Flugt, angriber og splitter enhver Ting.

Saaledes farer den frem, og bringer Forstyrrelse med sig,
 Som, naar det strømmende Vand sig styrter i pludselig Tilfart
 Ned med en brusende Strøm, naar, øget ved ideligt Regnskyl,
 Bølgerne vældige Flod sig kaster fra Toppen af Fjeldet,
 285. Rivende Stumper af Skovene med, samt rigelig Kratføv.
 Ikke den kraftige Broe kan standse de mægtige Strømmes
 Pludseligt kommende Bold; med uimodstaaelig Masse
 Farer det mudrede Vand, som stiger ved Regnen, mod Diget.
 Alt gaaer tabt i det rædsomme Qvag; udi Boverne rulles

290. Klippernes mægtige Blok, samt Alt, hvad Bølgerne møde.

Saaledes ligne jeg kan med Bølgerne Vindens Stormkraft,
 Saa som de styrte sig frem overalt, ret ligesom Bovers
 Trodsige Strøm; de bane sig Bei under ideligt Anfald,
 Stødende Alting frem, som tidt i Orkanernes Hvirvel

295. Gribes og løstes mod Skyerne høit i en dansende Malstrøm.
 Vinden er altsaa et Legeme, Ven! som ikke kan sees,

Skjøndt den findes i Sæd og Maneer at ligne saa ganske
Selv den voldsomme Flod, der besidder grandgiveligt Legem.

- Ogsaa bemærke man kan, at Lugt opstiger af Meget,
300. Uden at Dinene see, at Lugten sig hæver til Næsen.
Brændende Hede ei heller vi see, saalidet som Kulden;
Heller ei evne vi Lyden at see, som trænger til Dret.
Dog maae de Alle nødvendig bestaae af et legemligt Væsen,
Saasom de have den Kraft, at virke paa Legemets Sandser.
305. Nøres og røre kan Jutet, som ikke bestaaer af et Legem.

Hænger man Klædninger op ved den voldsomt stummende
Strandbred,

Blive de vaade; men hæng dem i Sol, da tørres de atter.
Dog er man hverken istand til at see, hvorledes at Vandet
Trængte sig ind, eller atter forsvandt, da Heden forjog det.

310. Bødsferne blive fordeelt' udi saadanne smaalige Dele,
At vore Dine paa ingen Maneer er' istand til at see dem.

Ja medens Narene gaae, og Tiderne sagteligt svinde,
Slides paa Fingeren selv din Ring, skjøndt ikke den bruges.
Faldet af Tagdryp huler en Steen; det krummede Plougjern

315. Slides umærkeligt op, skjøndt hamret af Jern, udi Marken.
Blot ved Føddernes Trin vi skue jo Gadernes Brolag
Slides, uagtet af Steen; paa Gudernes Billed af Kobber,
Hvilke ved Dørene staae, man finder den Høire fast afflidt
Blot ved de Hilsendes Rys og de Vandrendes stadige Gamlen.

320. At de formindsfes, det kunne vi see, ved idelig Sliden;
Men hvad enkelte Dele der gaae i det enkelte Tidrum,
Skue næiagtigen Sligt, det undte Naturen os ikke.

Kort sagt, Alt, hvad Tid og Natur heel lempeligt lægger
Hen til den enkelte Ting, for at bringe den ret til at vore,

325. Mægter ei Menneskets Vlik, om endog saa skjærpet, at skue.
Heller ei det, som sagteligt døer under Alder og Affald,
Samt hvad der gnaves af Fjeldet ved Søe, bortskyllet af Havvand,
Kunne med Diet vi see, og nævne, hvad jevnlig afgaaer.
Saaledes virker Naturen, min Ven! ved usynlige Stoffe!

330. Ikke dog mene man bør, at Alting blev i Naturen
 Pakket med Legemer op, da ogsaa der gives et tomt Rum.
 Gavnligt det er i talrige Ting, at kjende den Sandhed,
 Saasom den hæver den vaklende Tvivl, opløser Dig Knuden
 Om Universets Natur, og styrker din Troe paa mit Udsagn.
335. Mangel paa Legem, som føle man kan, det kalde vi tomt Rum.
 Dersom ei dette var til, da var det umuligt, at Noget
 Kunde bevæges; thi Samtlige veed, at Legemers Væsen
 Er, at det standser og holder imod, en Evne, som altid
 Samtlige Legemer har. Nu kunde jo intet bevæges,
340. Efter som intet den Evne besad, at vige fra Stedet.
 Dog gennem Havenes Dyb, paa Jorden, i Himmelens Luftfjæ,
 Meget, paa særlig Maaner, paa forskjellige Maader, at røres,
 Skue vi selv med vort Blik; men hvis der ei fandtes et tomt Rum,
 Misted ei blot den enkelte Ting sin roelige Fremgang,
345. Men det var ogsaa utænkeligt selv at noget var frembragt,
 Saasom Materien stødtes i Noe, ved at pakkes i Hobe.
 Bistnok er det en Troe, at Legemer ere compacte;
 Dog du sikkerlig seer, at dette man sjelden vil finde.
 Selv udi Grotter og Fjeld sig trænger den flydende Vandstrøm,
350. Vorer sig ind, og, ligesom Graad, den synker i Draaber.
 Maden, den splitter sig ad, og spredes i Dyrenes Legem:
 Trærne skyde sig frem, og danne betimeligt Frugtstod,
 Saasom den Saft, der hæver sig op fra den nederste Rodtrevl,
 Baner i Stammen sig Vej, og breder i samtlige Grene.
355. Stemmen kan aabne sig Gang endogsaa igjennem en Teglmuur's
 Lukkede Væg, og bidende Kuld gennem Venene trænger.
 Dersom nu ikke der fandtes et Rum, gennem hvilket de kunde
 Vore sig ind, da føler du selv, at Oligt var umuligt.
 Nævn fremdeles en Grund, hvorføre det Ene kan veie
360. Meer, end det Andet, Skjøndt Vegges Figur er ikke forskjellig!
 Naar i et Bindsel af Uld der fandtes et lignende Vægtstof,
 Som udi Klumpen af Blye, blev Vægten jo sikkerlig lige.
 Saasom nu Legemer have den Sæd, at sænke sig nedad,

Men i det Tommes Natur det ligger, at tænkes som vægtløst,
 365. Maa, dersom Noget er ligeligt stort, men veier ei lige,
 Noget der findes, det seer man jo klart, som tyder paa tomt
 Num.

Just den tungere Deel bebuder et sværere Vægtstof,
 Og at det eier en ringere Deel af det, som er tomt Num.
 Altsaa bekjende vi maa (just det, vi ville bevise)

370. At med det Skabte er Noget foreent, der nævnes som tomt
 Num.

Her dog møder en Ting, som først maa røddes tilside;
 Thi, om endogsaa kun Tant, den kunde dog sjerne fra Sandhed.
 Svømme, de sig, de skjællede Fisk i den blinkende Vandstrøm,
 Gaaer den afveien og giver dem Plads, da Fisken dog levner
 375. Vag sig en Plads, hvor det vigende Vand kan atter forenes.
 Ligesom Bølgerne, sig de nu, kan ogsaa det Andet
 Flyttes og skifte sin Plads, skjøndt Rummet forresten er opfyldt.

Nei! den hele Forsikring er Tant og vitterlig grundløs.

Svar mig nemlig engang: hvorhen skulde Fisken sig vende,
 380. Dersom ei Bølgerne gave den Plads? hvor skulde fremdeles
 Bølgen bevæge sig hen, naar Fisken ei kunde sig røre?
 Enten benægte man bør, at Legemer kunne bevæges,
 Eller bekjende, at Alt, hvad er skabt, forenes med tomt Num,
 Hvilket er Grund, at enkelte Ting er' istand til at røres.

385. Naar ydermere to Legemer gaae, med betydeligt Omfang,
 Ind paa hinanden, og stilles igjen, da maa jo en Tomte
 Have det Lustrums Plads, som nyligen var mellem Vegge.
 Selv om den strømmede hurtigen til, fra samtlige Kanter,
 Var det utænkeligt dog, at Luften formaaed paa eengang

390. Rummet at fylde saa ganske med eet; den maatte nødvendig
 Først besørge det forreste Sted, og derpaa det Andet.

Skulde du muligen troe, at hine to Legemers Afpræl
 Virkedes ene ved det, at Luften blev knuget tilsammen,
 Sager du feil; thi Tomheden blier, som ikke var forhen;

395. Rummet, som nylig var tomt, det bliver dog atter et udfyldt.

Lusten ei heller formaaer paa denne Maneer at fortyffes,
 Og, om den mægtede det, den evned jo ei, uden tomt Rum,
 Enten at mindske sig selv, eller trække til eet sine Dele.

Alt, hvad Du siger, kun Udsigt blier, der sinker blot Sagen,
 400. Saa som nødvendig bekjende du maa, der gives et tomt Rum.

Mangt Beviis jeg haver tilrest, som kunde benyttes
 Til at forskaffe mit Ord og min Paastand rigelig Tiltroe.
 Dog vil din tænkende Aand ved det, jeg kortelig yttred,
 Sikkerlig lede dig did, hvor du selv kan kjende det's Sandhed.

405. Ret som den snøstende Hund, der støver ad Bjergene, finder
 Dyrenes Tilholdsstjul, skjøndt saare bedækked' med Løvværk,
 Naar den er først paa den rigtige Wei, samt traver i Sporet:
 Saaledes evner Du her udi lignende Sager at finde

Meget ved Hjælp af dig selv; i Tænkningens dybeste Afsrog
 410. Trænger du listigen ind, for at hente dig Sandhedens Bytte.

Dog om Du tøver dermed, eller muligen vrager min Lære,
 Har jeg dog Grunde tilrest, og hæver ved disse din Mistrøe.
 Dybt i mit Hjerte jeg eler et Væld, hvis yppige Strømme
 Aabne jeg vil; ret herlige Ord skal vælde fra Læben.

415. Det er min eneste Frygt, at den langsomt snigende Alder
 Lister sig ind i min Krop, og løsner mig Legemets Livsbaand,
 Førend jeg faaer udi dette mit Digt den enkelte Gjenstand
 Drøftet tilbørlig, og Dret har hørt min Hob af Deviser.
 Dog — hvor jeg nyligen slap, der vil jeg nu atter begynde.

420. Hele Naturen bestaaer, hvad ogsaa den viser, af to Ting,
 Som jeg har sagt, af Legeme deels, og deels af et tomt Rum,
 Saa at i dette bevæger sig hiint, og betinges ved dette.

Alt der er Legemer til, det kan man af Sandserne lære;
 Bygge paa Disse vi bør; thi dersom Du tvivler om Disse,

425. Nævn da Noget, til hvilket man kan, i den høiere Tænkning,
 Knytte sin Granskning fast ved uomstødelig Slutning?

Bidere finder man Sted eller Plads (det kaldte jeg tomt Rum).
 Dersom ei dette var til, da fandtes ei Plads til et Legem;
 Heller ei muligt det var, at Noget sig kunde bevæge,

430. Hvilket jeg ogsaa har viist i det, som jeg nyligen sagde.
 Ikke der gives forøvrigt en Ting, som Nogen kan nævne,
 Hvilken er enten fra Legeme stilt, eller ogsaa fra tomt Rum,
 Værdig at vorde benævnt, som tredie Deel i Naturen.
 Alt, hvad der nemlig er til (det monne nu være forresten
435. Enten af liden Figur, eller og af betydeligt Omfang,
 Naar, om endogsaa kun svagt, det vorder Fornemmelsegjenstand)
 Vorder et Legeme kaldt, samt øger os Tallet paa Disse.
 Men naar man ei er istand, at føle det, og uden Hinder
 Fremmede Legemer have den Magt, at gaae derigjennem,
440. Er det den øvrige Part, som nylig jeg nævnede: tomt Rum.
 Videre følger, at Alt, hvad er til, maae tænkes som virksomt,
 (Samt, i lidende Stand, tillade Paavirkning af Andre),
 Eller alene som Virkningskreds, udi hvilken der handles.
 Handlen og Liden utænkeligt er, naar der findes ei Legem,
445. Og til en Virkningskreds udfordres der sikkert et tomt Rum.
 Altsaa paa dette samt Legemer nær, et tredie Grundstof
 Kan man ei tænke sig ret, som værende til i Naturen,
 Intet, som monne formaae, at vorder for Sandserne Gjenstand,
 Intet, der evner at staae, som reent Begreb for vor Tanke.
450. Alt, hvad i Verden er til, maa enten forbindes med Disse,
 Eller, ved nsiere Blik, betragtes som Virkning af Vegge.
 Alt man kalder forbundet, som, uden at fælde det Hele,
 Ikke kan tænkes paa adstilt Viis, eller sjernt fra hinanden,
 Varme ved Jld, og Vædske ved Vand, samt Tyngde ved Stene,
455. Følen ved legemligt Stof, Ufølen ved det, som er tomt Rum.
 Derimod Frihed og Trældomsstand, med Fattigdom Rigdom,
 Enighed, modsat Krig, kort Alt, hvor Tingenes Væsen
 Bliver som før, hvad enten de gaae, eller ogsaa forblive,
 Dette, som billigt, man haver for Skik, at nævne som Virkning.
460. Tiden ei heller bestaaer ved sig selv; den er Noget, som
 Tanken
 Abstraherer fra Tingenes Form om Noget, som bortsvandt,
 Noget som hændes endnu, samt Noget, der siden vil komme.

Heller ei Noget vil troe, at Tiden han haver fornummet,
Uden tillige forbundet med Ting udi Noe eller Nøre.

465. Bistnok har man fortalt, at Tyndari Datter blev ranet,
At de Trojaneres Væt blev knuget i Krigen; men ikke
Bliver det der for sagt, at dette var noget Selvstændigt,
Estersom Tiden, som nu er forbi, samt kommer ei mere,
Længst fortæred den Slægt, for hvilken hiint viste sin Virkning.

470. Alt hvad der nemlig er skeet, det kan man benævne som Virk-
ning,

Enten med Hensyn til Folkene selv, eller ogsaa til Landet.

Naar der endvidere gaves ei Ting, Materie, Grundstof,
Heller ei Rum eller Sted, udi hvilket det kunde sig røre,
Havde den Ild, som flammede høit ved Tyndaris Skjønhed,
475. Samt i den phrygiske Helts, Alexanders, Hjerte sig listed,
Aldrig bevirket den rædsomme Krig og berygtede Krigsfærd;
Hesten ei heller af Træe, som yngled om Natten med Helte,
Wilde ved Grækernes Haand sat Pergama's Borg udi Luer.

Saaledes skuer Du grant, at Alt, hvad der hændes i Tiden,

480. Ikke bestaaer ved sig selv, selvstændigen, eller som Legem,
Samt ei heller formaaer at vorde betragtet, som tomt Rum;
Men, hvad jeg yttrede før, maa heller betragtes som Virkning
Enten af Legemer selv, eller Rummet, i hvilket det hændes.

Legemer dele man kan udi to: det evige Grundstof,

485. Samt, hvad der monne bestaae ved Grundstofsdelenes Blandning.
Knuse ved Bold det evige Stof, det evner ei Noget,
Saa som det hæver sig høit udi Tæthed over det Hele.
Bistnok falder det tungt (det føler jeg selv) at begribe,
At der er Legemer til af ugjennemtrængelig Tæthed.

490. Trænger ei Lynenes Glimt gennem Bægene selv i vor Volig,
Ligesom Naab, eller Talendes Nøst? Jern gløder i Luen:
Hedes en Steen af en voldsom Ild, den springer istykker;
Guldet, endssjøndt det er haardt, opløses i Luen, og smelter.
Jsen er haard udi Luft, men bliver til Vand udi Flammen;

495. Kulden kan ligesaa godt udi Sølv sig trænge, som Varme,

Hvilket erfares jo let, naar man holder et Bæger i Haanden,
Og man skjenker en Vædsfe deri, enten kold eller varmet.

Saaledes kunde man troe, der gaves ei nogen Compacthed;
Men, da det Skabtes Natur og Tingenes Væsen os tvinger
500. Troen i Hænder, du høre nu grant, hvad Digtet beretter!
Vise jeg vil, der gives et Stof, som er evigt og grundfast,
Hvilket oprindeligiis er Kilden og Spiren til Alting,
Danner tillige den Sæd, hvoraf Universet er frembragt.

Saa som jeg nylig har viist, at Grundprincipet til Alting
505. Viser sig deelt udi to, men heel forskjellig, Stoffe,
Le gem og dernæst Num, i hvilket det Hele sig særder,
Maae de nødvendigen særskilt staae, isolerede Begge.
Der som man tænker sig saadant et Sted, hvor der hersker et tomt
Num,

Finder umuligt et Legeme Plads; hvor Legeme findes,
510. Evner man ligesaa lidt at tænke sig Noget, som tomt Num.
Grundatomet er altsaa fast, uden Blanding af Tomhed.

Naar det nu agtes som vist, der findes i Skabningen tomt Num,
Da maa Alt, som er fast og compact, begrændse det Tomme,
Efter som Ingen med rimelig Grund kan egentlig paa staae,
515. At der i Legemets Stof sig skjuler for Diet et tomt Num,
Naar man ei tænker sig først noget Haardt, der standser det
Tomme.

Er der nu Noget, som haver den Kraft at begrændse det Tomme?
Nei! der gives ei tænkelig Ting uden det, som er Grundstof.

Saa som Materien altsaa bestaaer af den faste Compacthed,
520. Kan, naar det Øvrige synker i Støv, Materien staae sig.
Naar der endvidere fandtes ei det, som man kalder et tomt
Num,

Da var det Hele compact; men var der ei legemligt Grundstof,
Eskjøndt usynligen til, som fyldte den Plads, det besidder,
Da var den hele Natur overalt et eneste tomt Num.

525. Altsaa er Legeme verlende skilt fra det, som er tomt Num,
Efter som Alt, hvad er skabt, kan ikke bestaae af Compacthed,

Ligesaa lidt som af Tomt. Thi findes der altsaa i Rummet
Legemer, uden at sees, som skille fra Tomhed det Faste.

- Selv om de rammes fra uden ved Stød, adskilles de ikke,
530. Heller ei løses de op ved Noget, som er i det Indre,
Kort sagt, tabe sig ei, hvilken Viis man ogsaa vil prøve,
Hvilket, ved det jeg har nyligen sagt, jeg viste dig klarligt.
Uden Begreb om Aabning og Rum, det bliver umuligt,
Enten at tænke sig Stød eller Brud eller Søndren i Dele,
535. Ligesaalidt som Eugen af Vand, eller strømmende Kulde,
Heller ei Jib, som trænger i Alt, og tærer paa hver Ting.
Altsom der findes en rigelig Deel udi Noget af tomt Rum,
Løser det Hele sig hurtigen op ved det, som jeg nævned.
Men naar Stoffet er fast og compact, uden Aabning og tomt
Rum,
540. (Hvilket jeg nylig har viist) det stander for evige Tider.
Var det endvidere falsk, at Stoffet er evigt i Tiden,
Vilde hver enkelt Ting snart synke tilbage til Intet,
Og hvad vi skue paa Jord, gjensødtes da atter af Intet.
Men da vi nyligen saae, at Intet kan skabes af Intet,
545. Er det utænkeligt, Ven! at det, som er skabt, kan forsvinde.
Grundelementerne selv kan ikke beskrænktes af Tiden,
Saasom hver enkelt Ting opløser sit Væsen i Disse,
For at der altid kan findes et Stof, som bøder paa Afgang.
Ene som enkelt og fast, kan Grundstofslægemet tænkes;
550. Blot paa denne Maneer gennem Tidernes Række det holdt sig,
Blev hvad det egentlig var, samt bøded paa Tingenes Uffald.
Hertil kommer tilsidst, at dersom Naturen ei satte
Ende paa det, som forstyrres, da vilde jo Grundelementet
Bringes saavidt, naar den løbende Tid formindskede det altid,
555. At i en vis og betimelig Tid der kunde fast intet
Bringes til Verden, og naae fuldstændig Blomstren og Fylde,
Saasom Erfaringen lærer, at Ting kan lettere knuses,
End de kan sættes istand. Hvad nu en uendelig Fortids
Mægtige Rækker af Dage, der samtligen ere forsvundne,

560. Haver forstyrret og knust, samt skilt udi særlige Dele,
Kunde den følgende Tid vist ei behørigen dække.

Dog kan man vide forvist, at en sliq Forstyrrelse sattes
Passende Grændser og Maal; hvad der ender, det bliver jo
gjensødt,

Ja, efter Slægter og Art, for Tingene ere bestemte
565. Tider, i hvilke de særligen naae til betimelig Blomstring.

Hertil kommer endnu, at, sjøndt det øvrige Grundstof
Er af Naturen compact, kan Alt, hvad der danner sig af det,
Luft tilligemed Jord, samt Vand tilligemed Dunster,
Bøieligt vorde samt blødt, da de blandes dog altid med tomt
Rum,

570. Alt ifølge sin Art, og ifølge de virkende Kræfter.
Men var det virkelig blødt, hiint Grundelement til det Skabte,
Var der da tænkelig Grund, at Flinten sig viste saa steenhaard,
Jernet tillige saa fast? Isandhed da vilde Naturen
Mangle den faste, betryggende Grund, paa hvilken den hviler.

575. Saaledes evner hiint Grundelement, som er enkelt og samtrængt,
Net at knuge sig fast i en tæt og forbindende Masse,
Og, ved at sluttes i eet, at vise forunderlig Virkning.

Nu er fremdeles det vitterligt nok, at Alt, hvad der skabtes,
Har, efter Arten, en fastsat Tid til sin Væxt og sin Væren;

580. Ogsaa vi finde det nøie bestemt, hvad enkelte Væsner
Enten formaae eller ikke formaae, ifølge Naturen.
Intet forandres deri, og det, som berammedes eengang,
Bliver uroffeligt ved; ja samtlige brogede Fugle
Vise paa Kroppen den visse Couleur, som de altid besadde.

585. Altsaa man lærer deraf, at Grundelementernes Lægum
Er uforanderlig fast.

Var det muligt, at Tingenes Grundstof
Kunde paa nogen Maneer forandres i Væsen og rokkees,
See! da vidste man ikke forvist, hvad Tingene mægted
Enten at bringe for Lys eller ei; hvo kunde da fatte,
590. Hvad der er sat for den enkelte Slægt som Maal eller Grændse?

Heller ei kunde saatiid de Levendes Arter forplantes,
Fædrene liig i Natur, Maneer, Bevægelse, Føde.

Hertil kommer endnu: da det yderste Punct, eller Grændsen,
Maa i det enkelte Legeme staae, som Noget der ikke

595. Kan officere vor Sands, saa kan det ei tænkes som deelbart.

Næsten utænkeligt smaae af Naturen de formes, og aldrig
Udfilt' vare de før, og stilles ei heller i Fremtid,
Saasom de danne, som først, saa sidst, en Deel af hinanden.

Derpaa de stoffes paa ordentlig Viis, naar de ligne hverandre,

600. Og ved at samles ihob, organiske Legemer dannes.

Ganske bestaae ved sig selv, det evne de ikke; men slutte
Ængt til hinanden; ei findes den Kraft, der river dem sønder.
Altsaa er Grundelementernes Stof fast, enkelt og samtrængt;
Delene selv ubeskriveligt smaae, men nsie forened'.

605. Ei deres Væsen bestaaer i en blot tilfældig Forening,

Ikkun en evig Udelelighed udgjør deres Væsen;
Intet kan tages derfra; ei heller de kunne formindsfes,
Saasom i Disse Naturen har gjemt Grundspiren til Alting.

Dersom et Mindste benægtes nu, da maatte desuden

610. Selve det smaaligste Legem bestaae af utallige Dele,

Saasom den mindste halverede Deel bestandigen kunde
Utter halveres paany, skjøndt Tingen dog aldrig fik Ende.
Hvad blev Forfjellen da mellem det, som er stort eller lidet?
Ingen, saavidt jeg kan see; thi, ligesom Alt iderhele

615. Var uden Ende, umaaleligt stort, saa maatte det Mindste

Utter af enkelte Dele bestaae, uden Maal eller Ende.
Saasom nu Sandhed og sund Fornuft høit skrige mod dette,
Nanden ei heller kan tænke sig Sligt, saa maa man bekjende,
At der er Grundstof til, som ikke betinges ved Dele,

620. Just af Naturen uendelig smaae; og, nægtes ei dette,

Ogsaa bekjende du maa deres Evighed, samt deres Fasthed.

Dersom Naturens altskabende Kraft ei havde bevirket,

At det kan løse sig op i de mindste Dele, det Hele,
Var hun ei heller istand til at høde paa det, som formindsfes,

625. Efterfom Alt, hvad der monne bestaae ved talrige Dele,
 Aldrig kan skaffe sig det, som Grundelementet besidder,
 Bægt, eller Frastødskraft, Tiltrækning, eller Forandring,
 Samt Bevægelsen selv, ved hvilke Forandringer opstaae.

Selv om man tænker sig nu Forstyrrelsens Gang uden Ende,

630. Maa der i Tidernes evige Lob dog Enkelte findes,
 Enkelte Legemer dog, som stod' uansægted' af Faren,
 Noget, som holdt sig urokkeligt fast, skjøndt særligen truet.
 Dersom nu Diøse bestaae af et heel forkrænkeligt Væsen,
 Kan man umuligen troe, de have fra Evighed holdt sig,

635. Naar udi Tidernes Lob de leed ved utallige Tilfød.

Følgen da bliver, at Hine som troe, at Jlden er Grundstof,
 Samt at ene ved Jld Universet er dannet tilhobe,
 Synes i mærkelig Grad at sjerne sig bort fra det Sande.
 Hæraclitus er den, som fører dem an udi Kampen,

640. Som ved et mystisk Sprog har vundet hos Taaber den Ære,
 Som blandt Grækerne tænkende Mænd har aldrig erlanget.
 Pøbelen skjenker jo flux sin Afgtelse eller Beundring,
 Naar den utydeligt seer, at Noget sig skjuler i Pragtford:
 Stedsse den mener, at Alting er sandt, som klinger for Øret,

645. Samt er pyntet behørigen ud med fiffige Kunstford.

Kunde der være, jeg spørger derom, saa verlende Arter,
 Dersom de virkelig skabtes ved Jld, den lysende, rene?
 Ikke det gavne de stort, om enten man vilde fortynde
 Eller fortykke hiin Grundstofsild, naar Delene eied

650. Ganske den samme Natur, som Jld almindeligt eier.
 Heden forsøges i Kraft, naar Delene trænges tilsammen;
 Splittes de ad, eller stiller man dem, da bliver den mindre.
 Det er det Hele, som virkes derved. Meneste dette
 Bringes tilveie ved saadanne Ting; men kunde ved Jlden,

655. Enten nu tyk eller tynd, udbringes saa verlende Slægter?

Wilde de Wiismænd tænke med os paa Legem og tomt Rum,
 Kunde de reddes, saasnart deres Jld blev tyk eller tyndgjort;
 Men da de letteligt see, Modsigelser komme, de knurre,

- Samt betakke sig smukt for Tanken om egentlig tomt Rum,
 660. Skjøndt, ved at flye for en vanskelig Nei, de tabe den sande.
 Saaledes mærke de ei, at, fjerner man Tanken om tomt Rum,
 Vlier Universet en Klump; da vorder det Hele til Masse;
 Intet forbliver tilrest, fra hvilket sig Dele kan skille,
 (Saadan som brændende Jld bevirker en Gnist eller Dampe),
 665. Hvilket beviiser os klart, Universet er ei nogen Masse.
 Dersom de muligen troe, det kunde dog tænkeligt være,
 Jlden kan slukkes, forbunden paanye, og stifte sit Legem,
 Eller de mene forvist, at Sligt kan virkelig hændes,
 Sank jo Massen af Jld aldeles tilbage til Intet,
 670. Og hvad der skabtes paa denne Maneer, fremkaldtes af Intet.
 Alt, hvad der uden for Grændserne gaaer, og stifter sit Væsen,
 Kan man benævne som dødt; thi det, som var forhen, er sundet.
 Noget maa stedse forblive tilrest, som ikke forandres,
 Naar man ei vil, at samtlige Ting skulle synke til Intet,
 675. Eller at nye Beslægtning af Ting kan skabes af Intet.
 Forudsætter jeg nu, at sikkert der Legemer gives,
 Som, uafsladelig fort, deres Væsen ei kunne fornægte,
 Hvilke ved ændret Løb, ved Bortgang eller ved Tilgang,
 Virke Forandring i det, som er skabt, samt Legemsförvandling,
 680. Da kan man vide forvist, af Jld de formedes neppe.
 Forskjellen ikke var stor, om noget forgik, eller bortsvandt,
 Andet istedet kom til, overhoved Gangen blev ændret,
 Dersom det Hele beholdt, som Jld, sit vanlige Væsen.
 Hvad der end skabtes deraf, blev Jld, under særlige Former.
 685. Nei, jeg vil hellere tænke det saa: Gjenstande man finder,
 Hvilke ved Stilling, Bevægelse, Gang, Figur og ved Samstød,
 Virke som Jld, men stifte Natur, naar de stiftede Orden.
 Ogsaa forresten ei ligne de Jld; ja ligne forövrigt
 Intet, som haver den Kraft at virke paa Menneskets Sandser,
 690. Eller hvis enkelte Deel kan virke berørende paa os.
 Dog at man skulde for Alvor troe, at Jlden er Altting,
 At i den hele Natur der fandtes blot væsentligt Jldstof,

- Hvilket er Hiins Hypothes, det synes mig altfor affindigt.
 Sandserne raaber han frem, endskjøndt han sægter mod Disse;
 695. Svækker os Troen paa dem, fra hvilke dog Troen skal udgaae,
 Som har gjort ham med Jlden bekjendt, om hvilken han taler.
 Sandserne, siger han selv, bevise jo tydeligt Jlden,
 Derimod ikke de øvrige Ting, skjøndt lige saa klare,
 Hvilket mig tykkes en Taabelighed, ja moxen en Galsskab.
 700. Hvor skal jeg vende mig hen? kan Noget mod Sandserne staae sig,
 Naar jeg vil Sikkerhed faae? de prøve jo Sandhed og
 Falskhed.

- Derfom det Øvriges Realitet man vover at nægte,
 Samt erkjender ei meer noget Væsentligt uden for Jlden,
 Kunde man omvendt holde paa Alt, men Jlden benægte,
 705. Hvilket er ligesaa galt, det Ene, saavel som det Andet.
 Hine som vrangeligt troe, at Jlden er Stoffet til Alting,
 Samt formene, det Hele bestaaer alene ved Jlden —
 Ligesom Hine, der troe, at Grundprincippet for Alting
 Dannes af Luft — samt Hine, som troe, at ene ved Vandet
 710. Alt tildeledes Form — eller ogsaa, at Jorden var Stoffet,
 Hvilket har Alting skabt, samt brugtes til Tingenes Former —
 Samtlige tykkes for mig, at fjerne sig langt fra det Sande.

- Lignende gjelder om dem, som Grundelementerne parre,
 Knyttende Luft til Jld, samt Jord tillige til Vandet.
 715. Ogsaa det gjelder om Hiin, som deler os Stoffet i fire,
 Skabende Alt af Jlden og Jord, af Luften og Vandet.
 Agrigentinerens Mand, Empedocles, staaer udi Spidsen,
 Født paa Siciliens Kyst, hiint trefold spidsede Dland,
 Rundt ombølget af Joniens Hav, hvis mægtige Bue
 720. Favrende kaster sit Saltvandsflam fra de blaalige Bover.
 Blot ved et samtrængt Sund den voldsomt brusende Havstrøm
 Fra det Coliske Land har skilt Siciliens Kyster.
 Her er det vilde Charybdis' Svælg; det bragende Væna
 Truer bestandig at samle paanye sin harmfulde Jldstrøm,
 725. Atter af Gabet at kaste med Vold fremvældende Luer,

Utter mod Himmelen's Skye at slynge de glintende Lynblus.
 Den er stor og forunderlig smuk; af talrige Grunde
 Er den for Menneskets Slægt et Særsyn, værdigt at ssee,
 Dig, forsynet med Godt, udrustet med tænkende Aander.

730. Dog er der Intet, der tykkes mig selv sa a stort eller herligt,
 Intet sa a fjert for Enhver, som det, at den fostrede hiin Mand.
 Ogsaa hans Digte, som vidne saa klart om hans mægtige Aands:
 Kraft,

Samt forkynde med lydelig Røst hans herlige Tanker,
 Synes at tyde didhen, han neppe som Menneske fødtes.

735. Dog, tilligemed ham, de Dyrige, hvilke jeg nævned,
 (Skjøndt de staae under hannem i Aand, og naae ham ei ganske,
 Var der end meget, de gransked med Held, og tidt med en
 Gudskraft

Uttrede mangt et Svar fra Tankernes hellige Lønsted,
 Vædt og stort, og sandere tidt, end manges et Gudsvær,

740. Hvilket fra Pythia kom, paa den laurbærdækkede Trefod)
 Ledt dog, Alle som een, paa Grundprinciperne Skibbrud,
 Og, da de stode saa høit, desdybere blev deres Medfald.

Tomt Num nægte de først, men troe Bevægelse mulig;
 Tænke sig Legemer til, af blødt samt bøieligt Væsen,

745. Jld, for Exempel, og Luft, Sol, Jord, Dyrriget og Kornet,
 Uden at ville med Legemstofs samtænke sig tomt Num.

Legemets Delelighed antage de — det var det Andet —
 Til en uendelig Grad; deres Deling kjender ei Ende.

Ogsaa benægte de os Tilværelsen af noget Mindste,

750. Skjøndt vor Sands beviser os klart, at Legemets Spids,
 Just den yderste Kant eller Gran maa tykkes det Mindste.

Heraf slutte man kan, at det, som, uden at ssee,

Danner dog Tingenes yderste Spids, maa være det Mindste.

Hertil kommer endnu, at Hine gaae ud fra et Grundstof,

755. Hvilket er blødt. Nu see vi jo selv, at saadanne Stoffe
 Fødes af Andet, og stedse bestaae af et dødeligt Væsen.

Saaledes maatte jo Tingene gaae til et Intet tilbage,

- Samt en ny Besætning af Ting fremspire fra Jntet;
 Dog bemærker du selv, at Sligt sig fjerner fra Sandhed.
760. Stoffene selv, paa selsom Viis, modtjæmpe hverandre,
 Virke tillige hverandres Fortred; forened', de vilde
 Enten gaae tabt, eller splitte sig ad, som tidt i et Uveir
 Ofte vi Lynene see gennem Regn og Stormen at krydse.
 Formedes endelig Alt af fire Grundelementer,
765. Løste det Hele sig virkelig op i det nævnedes Grundstof,
 Hvorfor skulde da Hint betitles som Spire til Dette,
 Ikke, paa omvendt Viis, det Skabte som Spire til Stoffet?
 Selv, fra umindelig Tid, hinanden de verende avle,
 Skifte, hvad Farve de har, samt ændre Naturen aldeles.
770. Men, naar du vrangeligt troer, at Jlden tilligemed Jorden,
 Luften i Skye, samt Vandet i Søe kan enes paa den Viis,
 At, i Foreningen selv, Enhver beholder sit Væsen —
 Er det umuligt, at Nogetsomhelst kan avles af Saadant,
 Hverken et levende Dyr, eller livløs Ting, som en Træbul.
775. Selv udi Massen, der knyttede dem, det enkelte Grundstof
 Vilde dog yttre sin egen Natur; om endogsaa man blanded
 Luften med Jord, eller Vandet med Jld — Naturen forblev dog.
 Nei! det avlede Stof, som formede Alting omkring os,
 Vør ubemærket og tyst benytte sin dybe Naturkraft,
780. For at der Jntet skal hæve sig frem, som virker til Hinder,
 At det viser Dig ganske bestemt, hvortil det er dannet.
 Først til Himlen og Himmelens Jld deres Tanker de vende.
 Jld, den tage de først; naar den er forvandlet til Luftstof,
 Lade de Regnen bevirkes af den, og Jorden af Regnen.
785. Lade saa Rækken begynde paanye; først Jorden, som Grundstof,
 Bædste derefter, saa Luft, og endelig sluttes med Jlden.
 Slig en Forandring de tænke sig nu, uden Maade eller Ende,
 Snart fra Himmel mod Jord, og snart fra Jorden mod Himlen,
 Skjøndt jeg umuligen troer, at Sligt kan hændes et Grundstof.
790. Noget maa nemlig blive tilrest, som ikke forandres,
 Saasom det ellers maa skee, at Alting synker tilgrunde,

Alt, hvad uden for Grændserne gaaer, og vorder forandret,
Bliver at regne som dødt; thi hvad der var nylig, er sundet.
Altsaa fordi det er vist, at det, som vi nylig har nævnet,

795. Stedse forandres og skifter paanye, det bliver nødvendigt,
At de bestaae af et Stof, som aldrig i Tiden kan ændres,
For at de samtlige Ting ei skulle forsvinde for evig.
Hellere tænke Du Dig, at Legemer findes, der eis
Saadant et Væsen ved Tingenes Natur, at Jlden de avle,
800. Skjændt, naar noget gaaer bort, og noget tillægges istedet,
Orden forandres og Gang, de ogsaa kan Luften bevirke,
Saa at den enkelte Ting saalunde kan skifte til Alting.

Godt, vil du sige; men det er dog klart, at Alting omkring os
Hæver af Jorden sig op udi Lust, og næres af denne.

805. Kommer der ei paa en passelig Tid det gunstige Veirligt,
Bakler ei Duffenes Blad under Regn og rigelig Dyge,
Skinner ei Solen, og virker med Kraft, samt skjenker os Varme,
Standses jo Alt i sin Væxt, de Levende, Træer og Kornet.

Sikkert! om ikke ved Mad, der er tør, og ved flydende Vædsker

810. Kroppen var styrket, da gif den fortabt; endogsaa hver Livsognist
Sluffedes ganske med eet udi Veen, saavel som i Nerver.
Saaledes nære vi os ved særlige Ting, medens Andre,
Det er jo tydeligt nok, forskaffe sig Næring paa sin Viis.

Godt! men Tingen er den: udi mange forskjellige Dele

815. Findes der rigeligt Grundstof lagt, som er fælleds for Mange,
Hvilket bevirker, at særlige Ting heel særligen næres.

Meget til Sagen det gjør, hvormed det skabende Grundstof
Monne forbindes, samt Maaden deri, ja selv deres Stilling,
Hvilken Bevægelse Delene faae, eller give til Andre.

820. Stoffet er eens for Himmel og Jord, Sol, Havet og Floder,
Samt tillige for Korn, Smaafrat og levende Væsner;
Forforskjellen ene bestaaer i Delenes særlige Blanding.

Saaledes mærker du let, endogsaa i Verset, du læser,
At udi talrige Ord du finder de selsomme Lettre.

825. Dog kan du ikke benægte, min Ven! at Ordet og Verset

- Ere ved Meningen selv, samt Klangen desuden, ei lige:
 Saaledes virke Forandringer stærkt paa talrige Stoffe!
 Ogsaa begriber du nok, at i det, som er Tingenes Grundstof,
 Mere kan ændres, da ene ved det, frembringes saa meget.
830. Til Anaxagoras Lære, Homoeomerier, vi komme.
 Navnet paa Tingen er græff; udtrykke det ganske paa vort Maal,
 Kunne vi ei; vort Fædrenesprog, det veedst du, er fattigt,
 Dog er det temmelig let, at sige med Ord, hvad han mener,
 Da ved Homoeomerie han tænker det Samtliges Grundstof.
835. Veer for Exempel han danner af Veer, heel smaa udi Omfang;
 Muskler dannes paa lignende Viis af talrige Muskler,
 Som udi Omfang ere kun smaa; saa dannes og Blodet,
 Medens at talrige Draaber af Blod forbinde sig sammen.
 Enkelte Guldstøvsgran, bemærker han, danne jo Guldet,
840. Smaalige Klumper af Jord, samknugede, danne vor Jordkreds;
 Jldpartikler vor Jld, samt enkelte Draaber en Vandstrøm;
 Kort — paa lignende Viis han fatter og danner det Hele.
 Heller ei hiin Philosoph indrømmer i Tingene tomt Rum,
 Nægter tillige bestemt, at Deleligheden har Grændser.
845. Dog udi dette, som hiint, det tykkes mig saare, han feiler,
 Ligesom ogsaa der feiles af dem, jeg nævuede forhen.
 Hertil kommer endnu: for svagt han danner sit Grundstof.
 Dersom han vil, at det skabende Stof, endog i Naturstand,
 Ligner i Væsen den Ting, som er skabt, da kan det beskædes,
850. Ogsaa forgaae; hvad findes der vel, som gjør det betrygget?
 Er der i Stoffet en Ting, som evner at staae sig mod Jndtryk,
 Som, udi Dødens Svælg, formaaer at seire mod Døden?
 Jld? eller Vand? eller Luft? eller Blod tilligemed Veerstof?
 Intet, saa lyder min Mening bestemt. Alt bliver, som billigt,
855. Udsat ligesaa meget for Død, som Alt, hvad vi dagligt
 Selv med Dinene see forgaaer under Kræfternes Mæsse.
 Men at der Intet til Intet kan gaae, ei heller af Intet
 Noget erholde tilværende Bliv — det haver jeg godtgjort.
 Saa som endvidere Mad forøger og nærer vort Legem,

860. Er det jo klart, at Nerver og Been, Blodmasſen og Harer Samtligen monne beſtaaе af heterogene Partikler.
 Derſom man ſiger, at Maden beſtaaer af Legemers Blanding, Indbefatter i ſig deels Nerver, endſkjøndt i det Mindre, Deels Partikler af Been, af Blod tillige, ſamt Harer,
865. See, da bliver det klart, at Mad (tør Koſt eller Drikke) Sikkerlig monne beſtaaе af heterogene Partikler, Næmlic en Blanding af Been, af Blod, af Harer og Nerver.
 Men — et Exempel igjen! hvis Alt, hvad der voxer af Jorden, Virkelig findes i den, da er det nødvendigt, at Jorden
870. Selv er heterogen, ſom Alt, hvad der ſtiger af Jorden: Tænk dig, hvilket Du vil, Reſultatet bliver det Samme. Naar, til Exempel, i Brændet er ſkjult Røg, Luer og Afſte, Monne jo Træet beſtaaе af heterogene Partikler.
 Her var mueligt et Skjul, bag hvilket de kunde ſig liſte,
875. Som Anaxágoras ogſaa har brugt, imedens han lader Altting blandes i Alt, ſkjøndt uden at mærkes af hvilket, Saaſom alene man ſeer, hvad rigeligſt er udi Antal, Det, ſom ſtikker fortrinligen frem, og ſtiger mod Fladen. Sandhed ſtøder dog bort endogſaa den ne Formening.
880. Da var det ſikkerlig klart, at Enhver, ſom malede Kornet, Knuſende dette med vægtige Steen, flux maatte bemærke Spor, for Exempel, af Blod, eller Andet, ſom nærer vort Legem; Ja der ſtrømmede Blod, naar Steen man gneed imod Stene. Ogſaa paa lignende Viis det vilde befindes, at Græsſtraae
885. Afgav Draaber af lignende Saft, ſamt lignende Veſtnag, Som hos det uldige Saar man finder bevaret i Yvret. Ogſaa i Klumper af Jord, ſom ofte man gneed udi Haanden, Fandt man Arter af Græs, ſamt Korn og løvrige Grene, Rundt overalt i Jorden fordeelt', om endog i Partikler.
890. Afſte tilligemed Røg udi Beed der maatte jo findes, Derhos Gnifter af Jld, ſaaſnart man flækkede Brændet. Da man nu ſeer, grandgiveligt nok, Sligt hænder ſig ikke, Er det en afgjort Sag, at Blandingen haver ei Medhold.

- Snarere skulde jeg troe, at Tingenes særlige Stoffe,
 895. Fælleds for talrige Ting, er' blended' forborgent tilsammen.
 Godt! vil du sige; men hændes det ei paa Fjeldenes Aase,
 Alt, naar den øverste Top af Træer, som vore for nære,
 Gnide hinanden, især naar en Storm bevirker Frictionen,
 Ild kan bryde tilslutningen ud i flammende Vælde?
900. Vel! dog ikke jeg troer, at Ilden er lagt udi Træet;
 Nei, det er Hedens mangfoldige Stof, som flyder tilsammen,
 Og, ved at gnide sig stærkt, bevirker den hæftige Skovbrand.
 Derfom man fandt udi Skovene skjult en virkelig Flamme,
 Kunde den, hvilket er vist, ret aldrig skjule sit Væsen;
905. Skove geraaded i Brand; det flammed i Duff og i Kratskov.
 Saaledes føler Du selv, og det har jeg nylig forklaret,
 At det er vigtigt i høieste Grad, hvorlunde hint Grundstof
 Knyttes til Andet, paa hvilken Maneer, med hvem, og hvorledes,
 Hvilken Bevægelse Stoffene faa e, samt hvilken de give.
910. Stoffene blive som før; men blot ved en liden Forandring
 Dannes af Træet en Ild, paa lignende Viis, som i Skriftsprog,
 Sætter man Lettrene om, som udgjør' Ordenes Grundstof,
 Udtryk blive tilrest af forskjellig Betydning og Tone.
 Derfom Du virkelig troer, at Alt, som ffues med Diet,
915. Ei var istand til at see, med mindre man tænkte, det Skabte
 Ganske var ligt, ved Form og Natur, det skabende Grundstof,
 See! da tvivler jeg stærkt, om Grundelementerne reddes.
 Snart vilde Stoffene yttre sig høit med en skingrende Latter,
 Snart befugte vort Die med Graad, vore Kinder med Taarer.
920. Brug nu din Tanke! lyt nøie paa det, jeg agter at sige!
 Vistnok føler jeg selv, at Veien er dunkel; men Haabet,
 Haabet om Noes har rammet mit Hu med sin mægtige Thyrus.
 Bækket den har i min Hand til Muserne Kjerlighedslængsel,
 Og det er denue, som driver mig frem; i mit Hjertes Begeistring
925. Selv jeg baner mig Wei til Musernes eensomme Bolig,
 Hvilken af Ingen betraadtes endnu; til hellige Kilder
 Drager jeg hen, for at stille min Tørst; livsalige Blomster,

- Aldrig af Muserne brugt' til Pynt for en digterisk Pande,
 Plukker jeg der til en Krands, hvormed jeg vil pryde mit Hoved.
930. See! jeg synger om evige Ting; jeg agter at sprænge
 Hvert et trykkende Daand, som knuger vor Sjæl under Brangtroe.
 Tingen, om hvilken der synges, er mørk; dog lys er min Digtning,
 Saa som jeg svæber det Alt udi Musernes yndige Klædning.
 Og saa til dette jeg haver en Grund, og sikkert en vigtig.
935. Har Du ei seet, naar Lægen er nødt, at give til Barnet
 Malurtsdrikken saa bedst, da guider han Kanten af Koppens
 Heel omhyggeligt først med guul, vederqvægende Honning,
 For at det barnlige Sind, som bruger kun lidet sin Tanke,
 Skuffet kan vorde ved Læbernes Smag; nu drikker det gjerne
940. Malurtsdrikken saa bedst; sjænt narret, det bliver ei narret,
 Saa som det ene paa denne Maneer gjenvinder sin Helbred.
 Lignende hænder sig her: min Gjenstand tykkes de Fleste,
 Ikke behandlet af Digtere før, heel traurig, og Vøblen
 Vender sit Die derfra. Just derfor har jeg bestræbt mig,
945. Under en smuk pieridisk Sang, at tolke min Lære,
 Samt besprænge min Alvorsfang med digterisk Honning.
 Muligt, paa denne Maneer, jeg bringer din Aand til at hvile
 Tænksomt over mit Digt; først da vil du klarligen skue
 Tingenes hele Natur i en ret uforlignelig Ynde.
950. Saa som jeg nylig har viist, at hele Materiens Grundstof
 Er uforanderlig, fast, samt aldrig tæret af Tiden,
 Lader os vende vor Tanke nu did, om der gives en Grændse
 For Elementernes Sum; om hiint, som vi kaldte det Tomme,
 Være sig Rum eller Sted, udi hvilket det Hele sig rører,
955. Er, uden Tvivlsmaal, noie bestemt ved evige Grændser,
 Eller det strækker sig fort udi Længde samt udi Dybde.
 Verdens forenede Alt erkjender ei Maal eller Grændse;
 Var det ved Grændser bestemt, da maatte der findes et Udpunct.
 Der er et Yderste tænkeligt kun, ifølge hvad jeg troer,
960. Hvor der er uden for Grændsen et Punct, hvorfra det kan sees,
 Og som, ifølge sin egen Natur, begrændser vort Die.

Saa som der nu er bestemt, at uden for Altting er Intet,
Mangler det ogsaa et yderste Punct, samt Maal og Begrænds-
ning.

Ikke til Sagen det gjør, hvilken Plads Du kaarer til Standpunct,
965. Hvor Du endogsaa har valgt Dig Sted, der vil Du erfare,
At Universet, uendeligt stort, erkjender ei Grændser.

Hertil kommer endnu, at dersom man tænker sig Grændser
Uden om Alt, hvad der er, og et Menneske løb til dets Udkant,
Ret til det yderste Punct, og slynged en flyvende Landse,

970. Hvad formoder Du da: kan den gaae, naar den kraftigen slynges
Ud i den Retning, den nyligen fik, samt trænge sig fremad?
Eller formoder Du Hindringer der, som standse dens Fremfart?
Een af Delene bør man jo troe, samt tænke sig mulig:

Men, hvad Du vælger endog, din Udvei ligger dog spærret;

975. Tvungen bekjende Du maae, Universet kjender ei Grændser.
Eet af begge maae skee; thi enten er Noget, som standser,
Hvilket forhindrer dit Spyd at sætte sig fast udi Maalet,
Eller det flyver affted, og da var det ei nogen Udkant.

Saaledes følger jeg Dig. Hvorhelst Du sætter dit Udpunct,

980. Altid bliver mit Spørgsmaal dog: hvad blev der af Landsen?
Finde Du vist tilligemed mig, at Maal er umuligt,
Og at den baner sig Vej gennem Rummet, som kjender ei Grændser.

Var det endvidere sandt, at Rummet var ganske begrændset,
Samt, indsluttet af endeligt Maal, overalt limiteret,

985. See! da havde forlængst Materiens samtlige Masse
Sænket sig ned overalt med sin vægtige Tyngde mod Dybet.
Hverken var Noget istand til at skee under Himmels Hævling,
Heller ei fandtes der da nogen Sol til at lyse paa Himlen;
Al Materie laae opstablet i Bunker og Dyrger,

990. Saa som den sænkede sig fra umindelig Tid imod Dybet.
Men da det viser sig klart, at Grundelementerne aldrig
Stædes i Røe, da der gives ei Bund, ei heller et Grundlag,
Hvor deres Hob kan sænke sig ned, og skaffe sig Hvile,
Blive de samtlige Ting uophørligen bragt' udi Røre

995. Fra de forskjelligste Sider endog; Materiens Grundstof
Bliver i evig Bevægelse sat, for at nære det Skabte.

Endelig kunne vi see, det Ene begrænses det Andet,
Luften om Bjergene gaaer, mens Fjeldet er Grændse for Luften;
Landet er Grændse for Hav, mens Havet er Grændse for
Landet.

1000. Iffun om Alt ei gives der kan nogen tænkelig Grændse.

Saaledes er jo det Heles Natur, dets Dybde, dets Omfang,
Alt, naar en strømmende Flod uafslæbt rullede sin Bølge,
Aldrig den evned i Evighed dog gennem Rummet at flyde;
Selv om den rullede fort, den standses dog aldrig i Løbet.

1005. Saaledes breder det Hele sig ud i en rigelig Fylde

Til de forskjelligste Steder omkring, uden Maal eller Grændse.
Ogsaa forhindrer Naturen jo selv, at Alt, hvad der skabtes,
Kjender til Grændser og Maal, fordi den omringer med tomt
Rum

Legemer, hvilke benyttes igjen til Grændse for tomt Rum,

1010. Hveden bevirkes igjen Uendelighed i det Hele.

Naar ei det Enes Natur begrænses tillige det Andet,
Og der alene var eet, for Exempel, et frygteligt tomt Rum,
Evned ei Jord eller Hav, ei Himmelens lysende Tinde,
Menneskets Slægt, ei Guderne selv og de Helliges Legem,

1015. Blot for et lille Moment deres Liv eller Væsen at eie,

Saa som det enkelte Stof, adskilt fra den øvrige Masse,
Vilde nu løse sig op, og styrte sig frem i det Tomme.

Ja jeg formener endog, at Stoffet ei kunde til Skabning
Vorde forbundet; det splittedes ad, og forenedes aldrig.

1020. Sandhed bliver det vist, at det, som er Tingenes Grundstof,

Har dog umuligen ordnet sin Plads med Bevidsthed og Vilje,
Eller bestemt hvilken særlig Gang det agted at vælge.

Først da de enkelte Dele deraf, paa særlige Maader,
Drevne ved Stød i det evige Rum, forbandt sig tilfammen,

1025. Efterat have forsøgt forskjellige Former af Samqvem,

Monne de komme tilsidst ubi saadan Stilling og Forhold,

Alt, hvad endog saa er skabt, bestaaer alene ved Disse.

Efterat Alt var kommet igjen i en paa selig Orden,
Hvilken nu holdt sig fast udi Aarenes talrige Række,

1030. Kaster, som følge deraf, Flodbølgen bestandig sin Vandstrøm
Ud i det graandige Hav; nu vækkes ved dampende Solild
Kræfter i Jorden, som yngler igjen, medens Alt, hvad der
aander,

Blomstrer i Kraft, og Stjernen i Skye fremruller og lever.

Jntet af Sligt var muligt at ssee, hvis ikke tillige

1035. Stoffet sig viste paanye, samt steeg i uendelig Fylde,
Saa at den mistede Part oprettedes atter til hver Tid.

Ligesom alle de levende Dyr, berøvede Føden,
Skiltet aldeles ved legemlig Kraft, saaledes maa Altning
Løse sig op udi Afmagtsstand, saa hurtig, som Stoffet,

1040. Vendt fra den evige Bei, meddeler ei mere sin Næring.

Selv Elementernes Stød, fra uden, ei mægter at holde
Hele den samlede Hob af det, som er dannet, tilfammen.

Sæt, man slog med hyppige Slag, og sinked dem deelviis,
Til at der Andre kom, ved hvilke Summen blev udfyldt,

1045. Tvinges de vilde dog mangenengang til at springe tilbage,
Medens de gav Elementerne Plads, samt Tid til at flygte,
Og, fra det Dyrige skilt', affondrede fore fra Massen.

Altjaa befaler Nødvendighed selv, at Meget maa fremstaae,
Og for at altid virkes der kan ved rigeligt Anstød,

1050. Er det fornødent, at Stoffet er til i uendelig Fylde.

En Ting vogte Du dig for at troe, du Memmius kjere!

Alt udi Midten der gives et Punct, som støtter det Hele,
Og at det Heles Natur, samt Alt hvad der lever, blot derfor
Kan uden Stød fra det Ydre bestaae, at Øverst og Nederst

1055. Aldrig kan rive sig løs, da det stræber bestandig mod Midten.

Ei! da maatte Du troe, paa sig selv kan Noget sig støtte,
Eller at Vægten, som er under Jord, kan hæve sig opad,
Lægge sig atter paa Jorden igjen, og hvile sig baglænds,
Ligesom ofte man seer sit Billede staae udi Vandet.

1060. Dog har man sagt, paa lignende Viis kan Skabninger vorde
Opreist' der, og ligesaa lidt i den lavere Himmel
Kunne de synke tilbage fra Jord, som vi er' istand til
Vort fra denne vor Jord at have os op i den Dvre,
Samt at, mens Antipoden har Sol, da skue vi Mattens
1065. Stjerner i Skye, fort — dele med os afverlende Tider,
Eksistende Dagen og Nat i ligelig Deel med os Andre.

Dog det er taabeligt Folk, der synker i saadan en Irring,
Hvilke forvildedes alt, dengang de Veien begyndte.

- Kan der vel gives et Midiepunct, hvor Rummet og Stedet
1070. Er et uendelig Tomt? ja selv om der gives et Midpunct,
Hvorfor skulde for den Sags Skyld en rigere Masse
Flokke sig navnlig den der, samt meer, end paa øvrige Steder?
Hele det Sted og hele den Plads, der nævnes som tomt Rum,
Vør jo paa ligelig Viis — uden Hensyn paa noget Midpunct —

1075. Vige for Massen, den fare nu hid, den fare nu didhen.
Heller ei gives et eneste Sted, hvor, skilte ved Tyngde,
Legemer eie den særlige Kraft at standses i tomt Rum.
Hvad der desuden er tomt, kan aldrig standse det Andet,
Men, hvad der følger af Tingens Natur, maa idelig vige.

1080. Ikke paa denne Maneer man bliver istand til at fatte
Grunden til Massen, fordi den har Lyst til at søge sit Midpunct.
Hertil kommer endnu, at ikke man tænker sig Alt i sig
Stræbe til sligt et Midiepunct, blot Jorden og Vandet,
Deels i det bølgende Hav, og deels i den rivende Bjergstrøm,

1085. Samt tillige hvad muligt bestaaer under Navn af en Jordart.

Derimod siger man os, at Luftens lettere Grundstof,
Samt tillige den varmende Jld bortfjernes fra Midten.
Derfor, sige de, flimrer i Skye den blinkende Stjerne,
Deraf næres den luende Sol i den blaalige Luftegn,

1090. Eftersom Heden i Midten forgaaer, men samles deroppe.
Saaledes nære sig ogsaa paa Jord de levende Væsner;
Grenen, man siger, i Trærnes Top umulig kan grønnes,
Derfor ei Jorden fra dybeste Grund tildeelte det Hele

- Livstoff lidt efter lidt. Med Himlen de dække det Hele,
 1095. Blot for at ei Universets Muur skal pludselig splittes,
 Liig den bølgende Ild, opløst i det mægtige Lustrum,
 Og, paa en lignende Viis, det Øvrige følge bagefter;
 At den ei synker, den himmelske Tind, som er Tordnerens Hjemsted,
 Samt at Jorden ei trækker sig bort under Himmelens Fødder,
 1100. Og, under dette forvirrede Qvag af Jord og af Himmel,
 Alt skal løse sig op, og forgaae i Dybenes Afgrund,
 Saa at der blev i et Nu af det, som var formet, tilbage
 Intet undtagen det evige Num, og Bunker af Grundstof.
 Selv fra hvilken en Kant Du tænker Dig Delenes Vortgang,
 1105. Vil der bestandig aabnes en Dør, som vil fælde det Hele,
 Ud gjennem hvilken Materiens Hob vil kaste sig fremad.
 Haver Du indseet Sligt (og Møien er ikke saa farlig,
 Saasom den enkelte Ting bereder et Lys for den Anden),
 Dæmrer ei Nat om din Livsens; Bei; da seer Du Naturens
 1110. Jnderste Dyb; thi den enkelte Ting oplyser de Andre.
-

U d e n S a n g.

I n d h o l d.

Efter en kort Indledning, som handler om Philosophiens Værdie (B. 1—13) med hvilken Digteren forbinder en Lovtale over et, i Overeensstemmelse med Philosophien indrettet, Levnet (14—60), gaaer han over til et almindeligt Raisonnement, som grunder sig paa følgende specielle Sætninger: a) Alt i Naturen opstaaer og forgaar. b) Grunden til dette ligger i Atomernes bestandige Bevægelse, eftersom c) vis inertia ikke kan bevirke det. d) Aarsagen til Atomernes Bevægelse er Tjyngden, der fraoven driver dem nedad, i Forbindelse med Elasticitet, ifølge hvilken de prælle bort fra hverandre; og endelig e) skeer denne Bevægelse med den yderste Hurtighed. Følge vi derimod Digteren mere i det Enkelte, da maae vi forklare hans Tankegang paa følgende Maade: I 61—81 udvikler han Grundelementernes Egenkaber, og navnlig deres bestandige Bevægelse, med tilføiet Dadel over Stoikerne vis inertia, da Disse meente, at Materien bestod af blotte lidende Grundstoffer, som uden al egen Virksomhed dog bevirkede Forandringer. Tilføiet bliver Forklaring af Atomernes dobbelte Bevægelse, deels foranlediget ved Tjyngde fraoven, deels ved Stød eller Impuls fra Andre (82—87). Hvad der nemlig er fast og tæt (og dette er et Særkjende ved Grundelementerne) er tungt; de søge altsaa nedad. Men nu støde de paa andre Legemer, som enten ere i Røe, eller have en mere langsom Bevægelse; de prælle altsaa af, og fare opad. For nu at Memmius kan bedre indsee dette, beder han ham erindre (88—93), at han i Digtets første Sang har viist, at Universet, som er uendeligt, intet Centrum eller Middelpunct kan have, altsaa heller intet Dyb eller Bund, paa hvilket Atomerne kunne hvile, og at altsaa Alt er i en stadig Bevægelse.

Digteren udvikler derefter, hvorledes Legemer paa denne Maade kunne formes (94—98), idet saadanne Atomer, som, efter at have modtaget Anstød, ikke kastes synderlig langt bort, og som beholde et ringere Mellemrum, danne de faste Legemer, f. Ex. Jern og Steen (99—103). Saadanne Legemer derimod, som stødes tilbage i længere Distance, og derved besidde et friere Spillemrum, danne Jld, Luft og de blødere Legemer (104—107), hvorhos der igjen ere Andre, som svæve omkring i Rummet, uden at træde i nogen Forbindelse, og som blot støde an imod Andre, og sætte Dikse i Bevægelse (108—110).

Denne sin Paastand oplyser Digteren, efter Democrits og Leucips Exempel, med en Lignelse, som han henter fra de Solgran, som man seer i et Bærelse danse omkring i Solstraalerne, naar man igjennem en lille Abning lader nogle enkelte Straaler falde ind (*ἃ φαίνεται ἐν ταῖς διὰ τῶν θυρίδων ἀκτίαι*). Bemeldte Lignelse, som han udfører fra 111 til 123, anvender han strax derpaa (124—141) til et Bev. i. Dikse Støvgran, siger han, see vi danse omkring til alle Sider i alle mulige Retninger. Men eftersom alle Legemer beholde den samme Retning og Linie, naar de ikke ved Vold stødes bort, maa vi tilstaae, at der i Grundstoffet maa være Noget, som vi ikke kunne see, og som sætter det i Bevægelse. Den primitive Grund til al Bevægelse ligger nemlig i selve Grundstoffet. Denne Bevægelses Hurtighed udvikler han derpaa (142—166), hvilken han endog troer at kunne bevise, maae være mere hurtig end selve Solstraalens Bevægelse, saasom dens Gart gaaer igjennem det tomme Rum, hvor intet er til Hinder, eller, som Epicur selv siger, *ἢ διὰ τῆ κενῆ Φορᾶ, κατὰ μηδεμίαν ἀπάντησιν τῶν ἀντικυψάντων γενομένη, πᾶν μῆκος περιλήπτου ἐν ἀπερινοήτῳ χρόνῳ συντελεῖ*.

Ved at tale om dette, kommer Digteren til at støde an imod Plato og Stoikerne, som i Verdensbygningen opdagede Plan samt vise Hensigter, og deraf dannede den Slutning, at Verden var skabt af et guddommeligt Væsen, som holdt den vedlige (167—183). Digteren finder nemlig, efter sin Lærer Epicurs Exempel, at Verdensbygningen umulig kan være skabt ved et guddommeligt Væsen, eftersom den indeholder saa mærkelige Mangler. Forantediget ved Aristoteles' Paastand, som meente, at af Elementerne stige tvende (Jld og Luft) opad; tvende derimod (Jord og Vand) sank nedad, beviser han nu, at intet Legeme ved egen Kraft stiger opad, men at al saadan Bevægelse skeer ved Vold. Ikke engang Jlden stiger af Naturen opad, men stødes frem af andre Legemer, paa samme Maade, som Blodet, der fuser ud af Aaren, eller Hjelken, der, uagtet den stødes ned i Vandet, dog atter farer op (184—215).

Nu følger Epicurs eiendommelige Lære om Atomernes Afvigelse fra den perpendicularaire Linie, idet han nemlig antog tvende naturlige Bevægelser: a) den perpendicularaire (*κατὰ τάμην*) og den declinerende eller afvigende (*κατὰ παράγκλισιν*). Til denne Anskuelse, hvorom Philosophen har maattet høre saa ilde, var han naturligviis bleven nødsaget, for at kunne antage Atomernes Sammenstød, som ellers ikke vilde være mulig, da den ene ikke vilde kunne naae den anden, og for at Tingenes fortsatte Avtingsproces kunde blive tænkkelig. Hertil kommer at Epicur (og hvad der gjelder om ham, gjelder naturligviis ogsaa om Lucret's) vilde forebygge den Indvending, som man gjorde Atombevægelsen. Faldt, sagde man, Atomerne nødvendigviis i perpendicularaire Linier fra oven nedad, saa opstod jo deraf en fuldkommen geometrisk Nøiagtighed i de deraf afhængige Verdensphænomener og Begivenheder. Vi kunde isaa-faldt ikke give vore Bevægelser nogen, fra inden af beregnet, Bevægelser; al Selvfærdighed og Frihed maatte høre op, og som Enhver handlede, maatte han handle af Nødvendighed. Men just ved denne afvigende Bevægelse opstod uberegnede Sammenstød, samt Forbindelser af Atomerne mellem hverandre, hvilket tilhobe bevirkede Verden og dens Dele (216—250).

Da Digteren saaledes i det Foregaaende har viist Vigtigheden af denne Paastand, med Hensyn paa at anerkjende Villiens Frihed, gaaer han over til at omtale Forskjellen mellem den frivillige og den afvungne Bevægelse. Raisonementet bliver omtrent saaledes: Sjelen vil Noget. Flux strømmer en Mængde Atomer, som passe til at befordre Villien, sammen fra det hele Legeme til Hjertet. Hjertet meddeler dem den nødvendige Bevægelse; de brede sig videre ud i Legemet, og meddele Lemmerne denne Bevægelse, hvorved Villien ytrer sig. Men dette gaaer ikke med lige Hurtighed, og derfor mærker man ved at betragte en Travet, som just skal til at bruges i Væddeløb, Driften til at løbe, allerede førend den er kommen i Gang (251—293). Læseren seer altsaa, at denne hele Lære om Declinationen eller Afvigelsen i Atomernes Fald, bliver opstillet, fordi Epicur og Lucret's frygtede, at, naar Atomerne faldt efter deres naturlige Lyngde, man skulde forkaste den menneskelige Mands Frihed, naar nemlig denne bevægedes i samme Retning, som Atomerne.

At Grundelementerne ikke kunne forandres, har Lucret's allerede forhen opstillet som Lære; han beviser nu (294—307) at Atomernes Beseffenhed og Bevægelse bliver sig selv aldeles liig, idet Totalsummen af de fæbte Ting hverken tager til, eller formindskes. Intervallerne blive nemlig de samme; intet nyt Stof trænger ind, og intet gaaer tilgrunde, hvor-

ved Afbning kunde opstaae, og Alting vil fremdeles gaae, som det hidtil har gaaet. Men hvorfor, kunde man spørge, bliver da Alt i Koe under denne Atomernes Bevægelse? Digteren svarer, ved selv at spørge: hvorfor synes en Flok Gaar, som vi see i det Fjerne paa Toppen af en Høi, at være en fastliggende hvid Punct, uagtet dog Gaarene indbyrdes bevæge sig? (308—332) Vi kunne jo ikke see Grundstoffene selv, hvorledes skulle vi da kunne blive deres Bevægelse vaer?

Efterat Digteren saaledes har talt om Atomernes Uligjennemtrængelighed, Vægt, Bevægelse o. s. v. gaar han over til at tale om deres Figur, naturligtviis ikke fordi man kan see dem (thi de ere kun *λόγῳ θεωρητά*) men forsaavidtsom deres Figur af forskjellige Fornuftgrunde kan formodes (333—337). For det første maae de være af forskjellig Figur (338—341), hvilket man kan slutte sig til af deres uendelige Mængde. Betragter man nemlig hvilkensomhelst anden Ting, hvoraf der gives en overordentlig Mængde, skal man stedse finde, at Varieteten stiger i Forhold til Mængden, og det Samme maa ifølge Analogien gjelde om Grundelementerne. Denne Varietet vil man endvidere kunne skjønne af de forskjellige Ting, som deraf ere producerede, Mennesker, Fisk, Fugle o. s. v. (342—348). Denne Varietet ytrer sig ikke blot i Arterne, men ogsaa i de enkelte Individuer; thi alene paa denne Maade kan man forklare sig, at en Moder kan iblandt de øvrige Dyr af samme Art kjende sit eget Foster, hvilken Bemærkning ledsages af et smukt Billede af en Koe, som leder utrøstelig overalt efter sin borttagne og offrede Kalv (349—370). Desuden er det kun paa denne Maade, at, omvendt, Kuddet og det spæde Lam kunne skjæle deres Moder fra de Øvrige, som gaae med dem i Flokken.

Digteren fortsætter sin Ideegang, idet han bemærker, at samme Afvigelse i Individualiteten kan bemærkes i Kornarter, Skaldyr o. s. v. (371—376), hvoraf han slutter, som før, at der maa være Forskiel, eftersom Universet ikke er blevet skabt af en enkelt Kunstner, udtrykkelig i den Hensigt, at alle Enkeltheder skulde være lige (377—380). Denne Bemærkning, mener Digteren, er af højeste Vigtighed; thi den forklarer os mangt et Naturphænomen, som uden dette vilde være uforklarligt, paa hvilket han anfører de fornødne Exempler (381—390). Saaledes maa nogle Atomer være forsynede med Hager og Kanter, medens andre ere runde (391—397), og juft derfor er det, at Olie rinder mere langsomt igjennem en Sic, end Viin, eftersom Olie's atomiske Bestanddele ere mere hageformige, end Viinens. Det Samme kan man udlede af Tingenes forskjellige Smag (398—407); thi hvilken anden

Grund, mener Digteren, skulde der ellers være tænkelig, til at Melk og Honning ere søde, medens Malurt og Tusindgylden ere bedste? Kort sagt, det Samme finder Sted i Toner, Farve, Lugt o. s. v. Noget er behageligt, Andet er ubehageligt; Noget tilsaaler, Andet frastøder, og Alt af samme Grund: Atomernes forskjellige Former (408—425).

Men ikke Alt, mener Digteren, yttres sig i Extremes; ikke Alt er enten Bittert eller Sød; der findes Gradationer og Nuancer, hvoraf følger, at nogle Atomers maa gaac en Middelvei, og altsaa være s. Ex. ikke ganske glatte, og heller ikke ganske kantede og ruc (426—430). Ogsaa Gøtelsen vil kunne bevise os denne Afvigelse og Varietet (431—443).

Efterat Digteren nu har beviist os Atomernes Forskjellighed af den særlige Indvirkning, som de gjøre paa Sandseorganerne, gaacr han over til andre Beviisgrunde, navnlig Legemernes meer eller mindre compacte Naturbeskaffenhed. Nogle Atomers have nemlig Hager og Kroge, hvorved de knytte sig sammen, og hindre Abninger og Intervaller, hvoraf opstaae de haarde Legemer, Jern, Malm og Steen. Andre Atomers ere derimod glatte og cirkelrunde, kunne ikke tage fat i hinanden, glide bort, modtage lettelig Stød, og danne derfor de forskjellige fluida (444—476).

Atomernes Forskjellighed er altsaa beviist; men dog er deres Varietet ikke uendelig, om den ogsaa er unævnelig og ubegribelig. Første Beviis (477—498) er a priori; andet Beviis (499—513) a posteriori, understøttet ved et corollarisk Beviis (514—520). Men ligesom Digteren, efter sin Lærers System, antog, at de ulige Figurer vare endelige, saaledes antager han, at de eensartede ere uendelige, nemlig de pyramidedannede, de runde, de ægformige o. s. v. (521—527). De næstfølgende fire Vers (528—531) synes jo vistnok at kunne være borte; men de forberede dog Læseren, i en temmelig grandieus Stiil, paa en tilsyneladende vigtig Indvending, som Digteren paa en tilfredsstillende Maade besvarer. Man kunde nemlig troe, mener Lucretius, at de eensartede Atomers kunde i enkelte species cragtes som endelige, naar vi nemlig see, at enkelte Dyrarter ikke i sig selv ere talrige, og tillige ikke findes i ligelig Mængde overalt. Men deels viser Digteren, at hvad der er kun enkelt paa eet Sted, kan særdes i Mængde paa andre Steder (Elefanter s. Ex. ere sjeldne i Rom; findes derimod i Mængde i Africa); deels, om der ogsaa kun gaves en Enkelt af denne Art, vilde denne ikke kunne være bleven skabt, eller havt Fremvæxt, om der ikke gaves Atomers af uendelig Mængde af samme Art, hvilket han ved Signelser oplyser (532—580). Indvendingen mod en uendelig Mængde Atomers af bestemt

Figur gik altsaa fra 532-540; Svaret derimod bestaaer af tre Grunde; første fra 541-546; anden Grund fra 547-568; tredje Grund fra 569-580.

Digteren gaaer nu over til at vise, at Jntet kan opstaae af Stoffe, som ere eensartede; det er Grundelementernes Mangfoldighed, som frembringer Tingenes Varietet (581-588). Saaledes gaaer det med vor Jord. Just ved at bestaae af de mangfoldigste Stoffe, frembringer den de meest heterogene Ting (589-597), og det er derfor, at Grækernes Digtere have betragtet Jorden, som Moder til Guder og Mennesker, samt til Alt, hvad der lever. Digteren beskriver nu heel pragtfuldt hendes Gest, og viser den physiske og ethiske Betydning, der ligger til Grund for hendes Mythe og hendes Cultus (598-658). Hvor ofte, bliver Digteren ved, træffe vi ikke Heste, Dyr og Faar, som græsse paa een og samme Mark. Saasom Disse nu ere af heel forskjellig Art, og dog benytte det Samme til Næring, vil man lettelig kunne indsee, hvilken Varietet af Stoffe, der maa findes i hver enkelt Plante (659-666), og det saa meget mere, som Næringsstoffet er beregnet paa saa hoist forskjellige Dele, som Nerver, Kjød, Aarer og Been (667-670). Just paa en lignende Maade indholder Træ eller Brænde de meest forskjelligartede Dele, nemlig Røg, Flamme og Aske (671-677). Det Samme, vedbliver Digteren, vil ogsaa kunne skjønnes deraf, at en og samme Gjenstand kan indbesatte fleersidige Egenskaber, f. Ex. Lugt og Smag, hvilke dog aabenbart maae bestaae af forskjelligt forenede Atomer, da de afficere forskjellige Sandser, hiint Næsen, dette Ganen (678-686). Denne Paastand oplyser Digteren ved en Lignelse (687-698), som han oftere benytter. Man kunde nemlig gjøre den Indvending: er Grundstoffet fælleds for flere Gjenstande, hvorledes kan isaafald Resultatet blive forskjelligt? Jo, paa samme Maade, som Bogstaverne kunne i flere Ord være de samme, og Ordene dog have forskjellig Betydning (amor, Roma, mora). Dog maa man ikke derfor troe, at Alt kan blive forbundet paa alle mulige Maader; thi isaafald vilde der opstaae og fødes alle mulige Uhyrer (699-708). Nei, Altting bestaaer af bestemte Stoffe, og have en bestemt Moder, for at det, ved at voxe til, kan fortsætte sin eiendommelige Art (709-716). Heller ikke er dette Tilfælde med Dyrene alene, men ene paa denne Maade adskille sig alle levende Væsener, ja selve Himmel og Jord (717-728).

Digteren gaaer nu over til Farverne. Naar man nemlig undtager Figur og Lyngde, som saadanne Egenskaber, der nødvendig maae stude af Atomernes Formforskjellighed, fradømte Epicur dem alle andre Egenskaber, og isærdeleshed erklærede han dem for aldeles farveløse.

Saaſom Alt, hvad vi ſee, træder frem under Farver, benægter Ynerets ikke, at denne Paakſand falder noget tung at fatte for den blotte Sandſophiſophie, ſaaſom denne lidt vanſkelig vil kunne tænke ſig nogen ganſke farveløs Gjenſtand. Det er derfor at han nu gaaer over til at opſtille ikke færre, end ni Beviſer for ſin Paakſand. Indledningen, ſom indeholder Paakſanden, gaaer fra 729 til 737, og indeholder den Idee, at Grundatomerne ere berøvede Farve; det Hvide beſtaaer nemlig ikke af hvide Stoffe, ſaaſidt ſom det Sorte af ſorte Beſtanddele. Han tilføier tillige, at der er Intet bevendt med hiin Forudſætning, at man ikke kan tænke ſig nogen Gjenſtand, uden i Forbindelſe med Farver; thi den Blinde danner ſig et meget klart Billede om en Ting, uden at have ſeet dens Farve, og det Samme gjøre vi ſelv om Gjenſtande, ſom ere ſtillede i Mørke (738—746). Førſte Beviis (747—755). Grundſtoffet kan ikke have Farve; thi Farve forandres, og Tingenes Grundelementer maae være uforanderlige, hvis ikke Alt ſkal gaae tilgrunde. Andet Beviis (757—774). Da Atomerne viſe ſig under forſkjellig Stilling, Orden og Fordeling, maatte der opſtaaе forſkjellige Couleurer. Havet, til Exempel, er himmelblaat; oprørt af Vinde, bliver det derimod hvidt eller graat. Saaledes har Grundatomerne forſkjellig Farve efter de forſkjellige Stillinger; men var den himmelblaae Farve virkelig Grundelementets Couleur, da vilde ingen Bevægelse og ingen Forandring være iſtand til at gjøre den hvid. Gjendrivelse iforbigaaende aſen Indvending (775—786). Man kunde nemlig ſige: at Søevandet kan være ſammensat af forſkjelligtfarvede Atomer, ſaa at det deraf bliver forklarligt, hvorledes Havet kan ſee ud baade ſom blaat og ſom hvidt, ligesom en Kvadrat kan beſtaaе af Figurer, ſom vi dog isoleret maa anſee for Triangler. Digteren derimod viſer, at dette ingenlunde er Liſſælſdet, og at Lignelſen ikke paſſer; thi forſkjellige Figurer kunne nok formere en ny Figur, men forſkjellige Farver i eet og ſamme Legeme kunne ikke give Udſeende af en eenslig Farve. Tredie Beviis (787—793) er noget dunkelt. Meningen turde være denne: den eneſte Grund, ſom kan bevæge os til at antage farvede Grundelementer, vilde være følgende, naar vi nemlig bemærkede, at ved Ting af en vis Farve denne beſtandig var den herſkende; thi iſaafald kunde vi ſige, at Hvidt, Sort og Blaat kom af hvide, ſorte og blaae Elementer. Men da vi nu ſee, at Farverne forandre ſig under forandrede Omſtændigheder, og at det blaae Hav bliver ſtundom baade graat og hvidt, ſaa hører denne Grund op, og det vilde falde mere ſvært at forklare, hvorledes en enkelt Farve i et Legeme kunde opſtaaе af Elementer af en ganſke anden Farve, end

simpelthen antage, at Urstoffene ere farveløse. Fjerde Beviis (794—808). Hvad er Farve? spørger Digteren. Intet uden Lyset, som bryder sig mod et Legeme, eller kastes tilbage fra en mørk Overflade. Da Digteren ikke kunde anføre et Prisma, som var ubekendt paa hans Tid, bruger han en Dues og en Paafugls farvede Fjer, der, i Forhold, som Lystraalerne enten falde lige eller paaSkraa, faae en forskjellig Farve. I Mørke, hvor ingen Straalebrydning finder Sted, kan der altsaa ingen Farve være. Da nu Grundelementerne ikke komme tilsynne, ere de saagodt som stædte i Mørke, og have altsaa ingen Farve. Femte Beviis (809—815). Ifølge Emanationsystemet bliver Niepupillen afficeret ved de forskjellige Farver; men ved Bølesesevnen kommer det ikke an paa Farven, men paa Ringens Figur; altsaa er ved Grundstoffene Farven overflødig, medens Figuren er nødvendig. Sjette Beviis (816—824). Naar Stoffene selv havde forskjellige Farver, vilde man ikke finde den bestemte Farve hos visse Dyr; man vilde isaafald forefinde Ravne, som vare hvide, og Svaner, som vare sorte, eller vel endog brogede, naar nemlig Grundstoffene, af hvilke de blive sammensatte, vare farvede med forskjellige Confeurer. Ottende Beviis (825—832). Alt, hvad der antager en mattere Farve, ved at opløses i mindre Dele, end det oprindeligen havde, f. Ex. Guld, der ved at udhamres, taber sin Glans, eller Purpur, som ved at udspindes, mister sin Rodme, maa ved en yderligere Opløsning (ja endnu førend det reduceres til Elementerne) tabe al Farve, det er at sige, ifølge Lucræts's Mening, isald det var muligt at vi kunde see Elementerne, da vilde de vise sig aldeles uden Farve. Niende og sidste Beviis (833—840). Enhver indrømmer, at, hvad Næsen ikke kan fornemme, ikke lugter; hvad Ørene ikke kunne høre, giver ingen Lyd. Mon da ikke det Samme bør finde Sted med Farverne, ihenseende til Diet? Angaaende Qualiteten ere Sandserne Dommere, og, hvor Sandserne ikke ville indrømme nogen Qualitet, der bør man antage, at den ikke eksisterer.

Efterat Digteren nu har talt om Farver, som han har viist, umulig kunne tilskrives Atomerne, gaacr han over til de øvrige Egenkaber, Lugt, Kulde, Varme, Klang, Fugtighed, Smag, Blødhed, Boiesighed, Skjorhed o. s. v., om hvilke han ligeledes viser, at de ikke finde Sted hos Grundelementerne (841—863). Dette udfører han i tre mindre Beviser: a) Lugt kunne Atomerne ikke have; thi de vellugtende vilde blive fordærvede af de mindre vellugtende, og det er juft derfor, at Parfumeuren, naar han tilbereder sine Parfums, benytter sig af saadan Olie, som aldeles ingen Lugt har, for at ikke denne skal virke skadeligt og

tilintetgjørende ind paa de sine Bestanddele, som udgjøre Ingredienzerne til hans Mardus. b) Grundatomerne kunne ikke deles, og altsaa hverken meddele Smag, Lugt, Klang, Varme eller Kulde, hvilke samtligen bevirkes ved Partikler, som udstømme fra Stoffet. c) Tilskrev man Grundelementerne Boielighed, Skjorhed, Blødhed o. s. v., saa antog man jo derved, at de vare foranderlige og udsatte for Tilintetgjørelse, hvoraf vilde følge, at den hele Skabning kunde synke tilbage til Intet.

Efterat Luerets saaledes har skilt sine Atomer ved Varme, Lugt, Farve o. s. v. og betragtet Disse, som urelle og blot tilsyneladende Egenkaber ved Grundstoffene, gaaer han over til at vise, at Atomerne ingen Følelse og ingen Sands besidde. Ligesom dette var vigtigt, for at styrke hans materialistiske Lærebygning, saaledes maatte han ogsaa bevise, baade at, og hvorledes, der kunde opstaae følende og sansende Væsner af Grundstoffene, som ikke vare i Besiddelse af disse Egenkaber. Herved traad Epicur i Opposition mod Anaxagoras, som lod følende Atomer danne følende Væsner, samt især mod Plato, der gjorde Sjælen til Kilde for al Bevægelse. Første Beviis (864—869) støtter sig paa den saakaldte generatio æquivoca, ifølge hvilken der af de tilbageblevne ovenmeldte Måtter kunne reproduceres nye Væsner, og bygger paa den Bemærkning, at af Dynd og raadden Jord kan fremkomme levende Orme. Fortsættelse af første Beviis (870—884). Saaledes forvandler Naturen al Føde til levende Væsner, og deraf opstaaer Bevidsthed og Følelse. Vand, Lov, Urter forvandle sig til levende Dyr, Dyrenes Kjød til menneskelige Legemer, og selv disse gaae over til Rovdyrs og Rovfugles Kroppe. Ligesom der nemlig af Træ udvikle sig Partikler, som have den Evne at lyse og at varme, saaledes affondre sig oplivende Partikler af Føden, uden at vi derfor kunne med Klarhed tydeliggjøre os Maaden, paa hvilken det skeer. For nu at ikke Erfaring skal modarbejde Digteren, som just bygger paa Erfaring, gjør han (885—900) den Bemærkning, at Steen, Træ o. s. v. om de ogsaa blandes mellem hverandre, dog blive ved at være livløse. Digteren yttreer altsaa, at det ikke er af alt Ufølende, at det Følende træder frem, men at det kommer an paa, hvilken Beskaffenhed og Størrelse Stoffene har, hvilken Figur, Stilling, Bevægelse og Forbindelse de staae i til hverandre. Andet Beviis (901—905), som bygger paa den Erfaringsætning, at intet i Naturen, som er absolut haardt eller maskødt, kan yttre Følelse. Den, som antager Atomer, som kunne sandse eller føle, forudsætter, at de ere bløde, fordi Nerver, Arter o. s. v., som forlehné os benævnte Evner, ere bløde. Men nu strider det imod For-

udsætningen, at antage bløde Atomer; thi saadanne maatte kunne tilintetgjøres, og naar dette var muligt, da vilde det ogsaa være muligt, at Alting sank tilbage til Intet. I tredje Beviis, udført i dilemma-tisk Form (906—917). Lad os antage, siger Digteren, at saadanne sandfænde Atomer vare evige, uagtet deres ikke-haarde Betskaffenhed; vi kunne dog umuligt indrømme dem Sands og Følelse; thi enten maatte de være Dele (men affondrede Dele kunne ikke tilskrives hiin absolute Evne) eller et Heelt (men isaafald bleve de en Art levende Skabninger, som vare underkastede Forandring, Død og Ophør — Altsammen noget utænkeligt ved Grundelementer). Fjerde Beviis (918—922) som bygges paa den foregaaende Forudsætning, og som forklares af Gassendi saaledes: Forbindelse af flige Atomer, som ovenfor ere omtalte, vilde medføre en uendelig Blanding af de levende Væsners Former, og der vilde ikke længer være nogen Fasthed i de enkelte Slægter og Arter. Tanaquil Faber derimod troer, at Meningen er denne: Antog vi sandfænde Atomer, som dog vare uforkrænkkelige eller uforgjængelige, hvad vilde da frembringes deraf? Intet, uden dyriske Væsner, hverken Træ, Metal, o. s. v. Digterens Mening er overhovedet denne: Atomerne vilde isaafald ophøre at være det, hvad de egentlig som Atomer skulle være, nemlig Stof til alle mulige Ting, som have den tilfældige Forbindelse, Stilling og Orden at takke for deres særegne Betskaffenhed, og navnlig for Liv og Følelse. Efterat Digteren derpaa har henkastet den Bemærkning til sine Modstandere, at det vilde være underligt at paastaac, at Atomerne rigtignok have Følelse, men ikke den som senere viser sig i de levende Væsner, tilføjer han det femte Beviis (923—929), som ligner det, han anførte i 870, at Fugle fødes af Æg, Orme af forraadnet Jord, og dog vil neppe Nogen kunne kalde Æg eller forraadnet Jord noget Levende.

Førend Digteren gaaer over til det næste Beviis, gjendrriver han nogle formeentlige Indvendinger, samt nogle afvigende Anskuelser, ihensende til at forklare sig Sands og Følelse hos Atomerne. Man kunde nemlig sammensligne dem med Embryoner, siger han, som begyndende fra det mindste Punct, vikle sig ud i en vis Tid, og endelig komme til Verden som dannede eller formede foetus. Saaledes, meente hine, kunde Atomerne ved indre Forandring, lidt efter lidt blive istand til at sandse og føle, og derpaa kunde der igjen af flige med Følelse begavede Atomer udvikle sig følende Væsner. Denne Analogie forkastes imidlertid af Lucretius, i det han paastaer, at de enkelte Atomer i og for sig selv ikke ere istand til at undergaae nogen Forandring. Det er blot en

Egenskab ved de af dem dannede concreta, og et embryo er allerede et saadant concretum. Imidlertid er dette Partie ikke synderlig klart hos vor Digter, hvilken Dunkelhed forøges endnu mere ved de forskjellige Læsemaader, som paa dette Strog finde Sted (930—942). Sjette Beviis (943—952) hentet fra Erfaring. Et voldsomt Slag, som dog ikke gjør Andet, end opløse de enkelte Atomers Forbindelse og Sammensætning, hvilke udgjøre Legemets Heelhed, sløvgjør Synet; Sjelen trænger sig ud, da Partiklerne jages igjennem Porerne, og Døden følger efter. Et Slaget mindre voldsomt, bliver Digteren ved, (953—961) da kan der igjen opstaae en Roe i Grundatomerne, idet Dispositionen til Liv, som finder Sted endnu, ikke ganske er uddød, og paa denne Maade kommer Væxnet tilbage til sig selv. Syvende Beviis (962—971). Atomerne kunne ikke fornemme enten Smerte eller Glæde, og kunne altsaa heller ikke modtage nogen anden Følelse. Smerte opstaaer nemlig deraf, at Grundatomerne stødes ud af den Stilling, i hvilken de hidtil vare; Fornøielse derimod af det, at de vende tilbage til deres forrige Stilling. Men nu ere Ringenes Grundatomer simplicia, og deres Dele kunne altsaa ikke træde ud af den Stilling, de have, og altsaa heller ikke sættes tilbage i den. Ottende Beviis (972—989) slutter, som dog mere danner en raillerende Spot over Modstanderne. Skulle nemlig Ringene, forsaavidt de kunne sandse, komme af lignende Grundstoffer (da Lige maa komme af Lige) saa er det nødvendigt, at Mennesket maae bestaae af Stoffe, som kunne see, græde o. s. v. Men da dette vilde være absurd, kunne sandsende Væxner ligesaa godt komme af ikke sandsende Stoffe, som et Menneske, der kan see og græde, kan komme af Atomer, som ikke besidde disse Egenskaber. Kunde desuden leende og grædende Legemer dannes af tilsvarende Atomer, saa maatte disse igjen komme af lignende, og saaledes fort i det Uendelige, uden at der var noget fast Punct, hvor man kunde standse. Digteren slutter endelig sit hele Raisonnement, og udtaler sin og Epicurs Troesbekjendelse i denne Materie paa følgende Maade: Himmel og Jord ere fulde af Atomer. Himlen sender disse ned i Form af Regn. Disse forbinde sig ved Hjælp af denne med Jordatomerne, og deraf opstaaer følende eller ikke følende Væxner, altsom de ikke følende Atomer forbinde sig enten paa denne eller hiin Maade (990—1021).

Efter disse Betragtninger over Atomernes Væsen og naturlige Beskaffenhed, gaaer Digteren over til at lade Atomerne, uendelige i Antal og ubegrændsede ihenseende til deres Bevægelse, producere en uendelig Mængde af Verdenser, og ved en Verden forstaaer da Epicur,

samt hans Discipel Lucreti's, Himmel og Jord, med alle synlige Planeter og Fixstjerner, altsaa ikke det hele Univers, men heller ikke vort Solsystem alene. Denne Lære var jo rigtignok allerede foredragen af Democrit, og var, som vi ovenfor saae, en nødvendig Følge af Atomernes Uendelighed og ulimterede Bevægelse, men for Memmius antager vor Digter dog at den er saa nye og paradox, at han troer at burde indlede den med nogle almindelige Betragtninger (1022—1042). Vanen, mener Digteren, er den anden Natur, og denne bringer os til, efterhaanden at blive ligegyldige selv mod det, som i høieste Grad synes at være frappant og mærkeligt. Selv Solens og Maanens Glands, Stjernefinnet og Himmelens deilige Blaa lægge vi neppe Mærke til, fordi vort Hie er blevet vant til at see dem, og hvad kan dog gjøre et dybere Indtryk paa Menneskets Sjæl, end disse Gjenstande? Just derfor maa det Usædvanlige i den Tilstand, som nu skal opstilles, og som ved Grunde skal bevises, ikke bringe Memmius til at forkaste den, blot fordi den er nye. Efter fire indledende Vers (1043—1046) følger nu det første Beviis, som gaaer fra 1047 til 1065, og lyder saaledes: Da Universet, eller Rummet, er uden Grændser, og indskrænkes hverken oven, neden eller til Siderne, da fremdeles Atomerne, det skabende Stof, ere uden Tal, findes overalt, og stædes i en evig Bevægelse paa de meest forskjellige Maader, er det høist usandsynligt, at blot denne vor Himmel og Jord skulde deraf være blevet dannet. Ogsaa andre Steder maa meer eller mindre lignende Sammenstød have fundet Sted; andre Forbindelser maae have dannet andre Kloder, og vort Solsystem er altsaa ikke det eneste. Andet Beviis (1066—1075). Den i det foregaaende opstillede Idee bliver nu fortsat, idet Lucreti's bemærker, at i Naturen gives der Intet, som viser sig enkelt, isoleret eller ganske eensligt, men Alt ytrer sig i forskjellige Slægter og Arter. Ere nemlig alle Requisite til at frembringe Noget forhaanden, maa Tingene jo frembringes. Nu gives der tilstrækkelig Mængde af Stof; Rummet er uden Grændser; Skabekraften, som har componeret denne Verden ved tilfældige Atomsammenstød, er den samme, som for, hvorfor skulde altsaa ikke lignende Virkninger opstaae paa andre Steder i Universet af lignende Aarsager? Tredie Beviis (1076—1088). Betragt engang, siger Digteren, den hele Skabning, og man vil i de enkelte Slægter finde flere Underafdelinger, som Tilfældet for Ex. er med Dyreriget. Skulde denne Mangfoldighed da være begrændset med Dette, og ikke ytre sig ligesaavel med Hensyn til Sol og Maane? Ligesom desuden paa Jorden de enkelte Individier opstaae og forgaae, saaledes vil det

Samme være Tilfældet med det vi kalde Verden, der ligesaavel som alt Andet, baade skulle og kunne gaae tilgrunde.

Af disse Forudsætninger eller Præmisses udleder nu Digteren Slutninger, som skulle bidrage til at tilintetgjøre Tanken om en styrende Guddom. Han mener nemlig, at Naturen er frie, og tilveiebragt ved sig selv, samt finder det besynderligt, at man har villet overdrage en eneste styrende Haand at kunne regjere og beherske saa umaadelige Ting, da dog saa mange Gjenstande maatte stride mod den Enkeltes Villie (1089—1103). Digteren havde nemlig opstillet, som Epicuræer, den Grundsætning, at Guderne havde Fred og Ro, fordi kun deri bestod den sande Lyksalighed. Men lad os nu ogsaa antage, mener Digteren, at Gudnaturen kunde, uden Skaar i sin høieste Lyksalighed og Himmelfred, have Opmærksomheden for en Deel henvendt til Jordlivets Gang, er det da tænkeligt, at den kunde, uden at destruere sit Væsen og Bestemmelse, indlade sig paa at bestyre saa uendelige Verden, da allerede denne kan afgive Stof nok til Misnoie, altsaa til Skaar i Gudernes Salighed?

Digteren nærmer sig nu til Slutningen af sit Raisonnement, idet han tilføier, at ligesom Alt er opstaaet, saaledes forgaar det igjen (1105—1120). Herfra og til Slutningen anbringer han Bemærkninger om Verdensbygningen, nemlig, at der efter dens første Oprindelse kan være tilkommet enkelte Dele, ligesom Meget kan være forgaet. Han anfører Exempler derpaa af Dyreverdenen, og slutter af disse Omstændigheder, at Jorden selv maa efterhaanden aftage og gaae tilgrunde. Allerede nu, mener han, kan man bemærke Aftagende i mange Ting. Jorden har hidtil frembragt større Mennesker: Urter og Frugter have været mere rypige; Landmanden havt langt mindre Slid; hvorimod han nu maa sukke over, at den nærværende Old ikke kan sammenlignes med den foregaaende, i hvilken Menneskene var mere dydige, og levede langt mere lykkelig, skøndt i en noget mere indskrænket Stilling, end den nuværende.

Anden Sang.

- Naar, udi Havsens Dyb, en Stormvind rører i Bølgen,
 Er det en Lyst at skue fra Land den kjempende Søemand,
 Ikke fordi det glæder vort Sind, at Noget betrænges,
 Nei! fordi det er sødt, at skue den Nød, man er fri for.
5. Ogsaa vi regne det selv for en Lyst, at skue paa Kampen,
 Naar, uden Fare for os, man evner at see den paa Sletten.
 Dog er der Intet, som ligner den Lyst, at stande paa Templets
 Lysende Tind, som Visdoms; Mænd har bygget ved Nandskløgt,
 Hveden de Andre betragte man kan, og see dem at vandre
10. Heel vildfarende om, og lede forvilded' om Veien,
 Medens de lives om aandelig Kraft, om Magt eller Vælde,
 Kjempende Dag og Nat, og medens de stræbe med Jver
 Enten at skaffe sig Rigdom og Guld eller høiere Vælde.
 Ei! hvilken uselig Mand! forblindede Menneskehjerter!
15. Ja! hvilket Mulm vi leve dog i! hvor mægtige Farer
 Omsnoe dette vort Liv, som løber saa hurtigt! Hvo seer ei
 At vor hele Natur forlanger ei noget saa ivrigt,
 Som, naar Legemet kjender ei Qual, at nyde vor Nandskraft,
 Mens vi, fjerned' fra Kummer og Angst, ved Livet os spørge?
20. Svarligen lidt (det seer jo Enhver) behøver Naturen,
 For, i det jordiske Liv, at gjøre sig tryk imod Smerte,
 Og, i et rigeligt Maal, at kunne Fornøielse hente,
 Som ei selve Naturen formaaer at ønske sig bedre,
 Skjøndt i vort Hjem ei findes af Guld Smaageniers Willed,

25. Som udi Hænderne staae med Kjerter og blussende Fakler,
 For at berede behørigen Lys i det natlige Gilde.
 Straaler end ikke vor Bolig af Sølv, eller funkler af Guldragt,
 Ronger ei Strængenes Klang under Loftet, tavlet og gulblagt,
 Vel! saa strækker man sig, udi Samqvem, hen udi Græsset,
30. Nær ved en rindende Bæk, under Trærnes mægtige Grene.
 Der man pleier sin Krop heel lysteligt, uden Beføstning,
 Særligen da, naar Veiret er smukt, og den venlige Aarstid
 Spætter tillige det grønnende Græs med brogede Blomster.
 Feberens Ild ei snellere gaaer fra Mennefskets Legem,
35. Enten man vælter sig om paa herlige Tæpper af Purpur,
 Eller, som Almuesmand, man eier et! simplere Leie.
 Naar nu Bunker af Guld, høi Adel og kongeligt Scepter
 Ikke besidde den ringeste Magt at gavne vort Legem,
 Er det da muligt at troe, at Sjelen blev gavnet af disse,
40. Hvis det ei tænkeligt er, at medens du skuer dit Krigsfolk
 Brusende hen over Mark, fremstillende Willed af Kampen,
 Eller din Flaade Du seer over Bølgen at svømme saa vide,
 Skræmmet ved saadan en Magt, din Angst for Gudernes Vælde,
 Samt din ængstlige Frygt for at døe, bortsvinder af Hjertet,
45. Medens de dysse dit Sind udi Noe, og stille din Ufred?
 Men, naar vi see, at Saadant er Tant, der mover kun Smaa:
 børn,
 See, at Mennefskets Frygt, og Sorgen, der følger saa gjerne,
 Skræmmes ei bort ved Vaabnens Brag eller myrdende Landsfer;
 Naar de dristigen trænge sig frem mellem Konger og Statsmænd,
50. Stædes ei heller i bævende Frygt for Glandsen af Guldet,
 Eller den Glimmer og Stads, som følger med Dragten af Purpur,
 Zvivler Du da, om Følge det er af Mangel paa Indsigt,
 Efter som dette vort Liv omgives dog altid af Mærke?
- Ligesom Varnet er angst udi Mulm, og frygter for Alting,
55. Saa som det ikke kan see; saa frygte vi stundom ved lys Dag
 Ting, som ikke fortjene vor Skræk; vi bæve, liig Varnet,
 Naar det er angst udi Mulm, og tænker sig det, som vil komme.

- Sligt et aandeligt Mulm og slige forfærdende Tanker
 Runne, som billigt, ei fjernes ved Sol eller lysende Dagstjær:
60. Sligt betvinger man blot ved grant at kjende Naturen.
 Nu forklare jeg vil, under hvilke Bevægelser Alting
 Skabes ved Avlingsstof, som atter forstyrre det Skabte,
 Samt hvad det er for en Kraft, som driver det, eller hvad Uroe
 Blev dets Lod, der jager det frem igjennem det Dde.
65. Dette forklare jeg vil; læg Mærke til det, som jeg siger!
 Ikke Materien selv uadskillelig hænger tilsammen,
 Saasom vi Alle bemærke jo let, at Alting formindskes,
 Alting mattes, og taber sin Kraft i Tidernes Række,
 Til at det ganske forgaaer, og svinder af Velde for Døet.
70. Tingenes Sum, den bliver som før, uroftet den Samme,
 Saasom den enkelte Urstofsdeel bevirker ved Dørtgang
 Mindskning der, hvor den svandt, Forøgelse der, hvor den kommer,
 Virker til Affald hist, men øger det Dvriges Fremvært.
 Heller ei her har Stoffene Døe; deres Summer forøges
75. Atter som før, og Menneskets Liv gjensøder sig atter.
 Een Nation forøges i Tal; flux mindskes en Anden;
 Alt, hvad der lever paa Jord, omskifter i stakkede Tider,
 Og, naar Løbet er endt, man rækker en Anden sin Fakkell.
 Dersom Du muligen troer, Elementerne kunne sig hvile,
80. Samt, uagtet i Døe, dog virke til Tingenes VÆndring,
 See! da fjerner Du Dig fra den rigtige Vei og fra Sandhed.
 Eftersom Grundelementerne selv befindes i tomt Rum,
 Er det nødvendigt, de holdes i Gang ved Tyngden, de eie,
 Eller fra uden ved Stød. Saasnart de ved Stødet fra oven
85. Mødes i voldsom Fart, da prælle de bort fra hinanden,
 Hvilket er ikke saa sært; Naturen har dannet dem haarde;
 Bægten er temmelig stor, og Modstand findes der ikke.
 For at Du ret kan see, hvorlunde Materien bliver
 Tumlet omkring overalt, da husk: Universet er bundløst,
90. Haver ei heller et Sted, hvor Urstofslegemet synker,
 Eftersom Rummet besidder ei Maal, og kjender ei Grændse.

At det, umaadelig stort, overalt sig breder i Vide,
 Haver jeg nyligen sagt, og beviist med skjellige Grunde.

Ugtes nu dette, som vist, faae Grundstofslegemer ikke

95. Noe eller Fastlagspunct, imedens i Rummet de svæve,
 Idelig tumlede om i en stærk, uopholdelig Verel,
 Støde de an, og fare saa bort i betydelig Frastand,
 Medens de stundom, i ængere Rum, forbindes ved Stødet.
 Alt, hvad der nu forener sig fast og pakkes tilhobe,
100. Knytter sig ængt, eller stilles kun ad i en maadelig Frastand;
 Viklede ind i sig selv de standses ved selve Figuren.
 S ligt er Dioden til Steen og til Fjeld; det danner os Jernets
 Kraftige Legem, og endnu en Deel, som lignes med Hine.
 Derimod det, som farer omkring udi Rummet saa vide,
105. Springer med Hurtighed af, og fjerner sig bort fra hverandre,
 Selv i et mærkeligt Frastandsrum, det skaffer os Luftens
 Flygtige Stof, den lysende Jld og den straalende Solglands.
 Videre findes der rigeligt Stof, der svæver i Luften,
 Som i det Øvrige slynger sig ind, men fjernere fra det,
110. Og, om det ogsaa forbindes dermed, ei følger dets Orden.
 Sandt er dette mit Ord; blot eet Exempel og Billed
 Nævne jeg vil; det viser sig tidt, og staaer for vort Die.
 Mærk dog nøie derpaa! Naar Solen igjennem en Abning,
 Jnd i et Kammer, som ellers er mørk, udbreder sin Straale,
115. Da vil Du see mangfoldige Gran, paa selsomme Maader,
 Tumles omkring i det ledige Rum udi Glandsen af Solen.
 Under evindelig Kamp fremstille de Billed af Krigen,
 Medens i Hobe de drage til Strid; til mindelig Fredspagt
 Undes ei Tid eller Rum, bestandigen silt' fra hinanden.
120. Saaledes danner Du Dig et Begreb, hvorledes i Rummet,
 Selv uendelig stort, Grundstoffene tumles tilhobe.
 Saaledes evner en uselig Ting at bringe vor Grandstfning
 Hen til et høiere Maal, og lede vor Tanke paa Sporet.
 Just desmere det bliver en Pligt at vende vort Die
125. Hen til de smaalige Gran, der hvirvles omkring udi Solen,

- Saasom af Disſes forvirrede Gang vi ahne tillige
 Selve Materiens Retningsſtrøg, ſom Diet ei ſkuer.
 Mangt et Gran bemærke Du vil, uden mærkeligt Anſtød,
 Skifter en Bane, den gif, og bortſtødt vender tilbage
130. Hiſt eller muligen her, kort ſagt, til ſamtlige Sider.
 Slig en Faren omkring nedlagdes jo alt ubi Stoffet.
 Grundelementerne røre ſig førſt, uden Stød fra det Ydre.
 Derpaa følge de Legemer næſt, ſom ere kun ringe,
 Skjøndt de nærme ſig meeſt ubi Kraft til Grundelementet.
135. Frem, uden egentlig Plan, de ſtødes, og ſættes i Røre,
 Og det er Diſſe, der bringe paanye det Større til Fremfart.
 Grundelementerne ſeer Du, min Ven! begynde med Stødet,
 Hvilket nu lempeligt breder ſig ud til det, ſom vi ſandſe,
 Samt til det, ſom vort Øie kan ſee ubi Solen at dandſe;
140. Stødet alene, ved hvilket det ſkeer, det ſkuer man ikke.
 Nu den ſnelle Bevægeliſhed, Materien eier,
 Vil jeg, min elſkede Ven! paa nemmeſte Maade forklare.
 Haver Aurora beſtraalet vor Jord med Morgenens Dagslys,
 Medens den brogede Fugl, paa ſin Fart i de rolige Skove,
145. Fylde med Toner den ſamtlige Egn ved ſin quidrende Stemme,
 Flux bemærker Enhver den hurtige Maade, paa hvilken
 Solen, der hæver ſig frem, omgiver det Hele med Lyſning.
 Sligt bemærker Enhver, thi ſynligt er det for Alle.
 Nu gaaer ikke dens varmende Damp, ſamt lyſende Straaler
150. Gjennem et Rum, ſom er ganſke tomt. Sligt ſtandſer naturligt
 Lidt deres Gang; i den bølgende Luft de trænge ſig fremad.
 Heller ei enkeltviis bevæge ſig Straalernes Støvgran;
 Nei! de ſlynge ſig faſt, og tumles i nøie Forening.
 Derfor, mellem ſig ſelv, de trække hverandre tilbage,
155. Standses fra uden, og bringes ved Vold til jevnere Fremgang.
 Derimod Grundelementet ſelv, ſom er enkelt og grundfaſt,
 Træffer, imedens det gaaer igjennem det Tomme ſin Bane,
 Intet, ſom hindrer fra uden dets Gang. Selv er det en Eenhed,
 Altsaa farer det frem til det enkelte Punct uden Hvile.

160. Saaledes maa det i hurtig Gang udmærke sig særligt,
 Farende frem paa en stærkere Wiis, end Straalen fra Solen,
 Og, i en lignende Tid, i hvilken der kommer et Solglimt
 Med gjennem Luften mod Jord, i et Rum, som er større, det
 iler.

Sinkes i Farten de kunne jo ei ved nogen Betragtning;

165. Grundelementer ere de selv, og ikke de granske
 Over den enkelte Wiis, paa hvilken det Hele regjeres.

Dog jeg møder uvidende Folk, som troe, at Naturen,
 Samt Materien, ei, uden Gudernes evige Forsorg,
 Kunde saa grant bestemme sin Gang efter Menneskets Bedste,

170. Skifte behørigt med Marsens Tid, berede os Kornet,
 Samt, hvad hun videre driver os til, hiin Glædens Gudinde,
 Hun, som leder os frem, som viser os Veien i Livet,
 Til, under Kjærligheds kildrende Lyst, at plante vor Æt fort,
 Blot for at Slægten ei monne forgaae.

De digte fremdeles,

175. Alt er af Guderne dannet for os, i hvilket de ogsaa
 Synes i høieste Grad at fjerne sig bort fra det Sande.
 Grundelementerne selv, dem kjender jeg rigtignok ikke,
 Dog forsikre jeg tør, saavel ved at stige med Tanken
 Op til de himmelske Ting, samt ogsaa af øvrige Grunde,

180. Verdensbygningen selv, hvis Mangler jo ere saa klare,
 Blev dog umuligen skabt for os ved Gudernes Vilje.
 Sligt bevise jeg vil i den følgende Deel af min Digtning,
 Naar med Stoffets Bevægelighed jeg kommer til Ende.

Her, jeg troer, er et passende Sted, at yttre den Grundsats,

185. Samt bevise Dig den, at Intet der gives i Verden,
 Som, ved sin egen Kraft, franeden kan hæve sig opad.
 Ikke bedrage Du Dig, ved at nævne mig Jlden som Legem,
 Hvilken jo vistnok stiger tilveirs, samt hæver sig opad.
 Ogsaa et Ær med sit gulige Straae, ja Træerne stige;

190. Dog, efter deres Natur, som Vægt de synke mod Jorden.
 Selv naar Luerne hæve sig op til Bygningens Tagffjæg,

- Og med sin hurtige Ild begnave dens Sparrer og Bjelker,
 Ikke Du troe, de virke det selv, uden Tvingsel fra uden!
 See! det Lignende skeer, naar ud af Legemet fuser
195. Blodet i voldsom Fart, og sprøiter mod Luften i Due.
 Har Du ei seet den kraftige Viis, paa hvilken en Bølge
 Hæver en Bjelke samt Planke tilveirs? jo mere de Begge
 Børes i Bølgerne ned, jo mere man knuger dem nedad,
 Skyder dem Vandet desnellere frem udi saadan en Gilsfart,
200. Saa at de hæve sig op over Vandet meer end for Hælvten.
 Selv om disse betvivler jeg ei, at deres Naturstand
 Nedad sænkede dem, ifald de stødtes i tomt Rum.
 Flammen, paa lignende Viis, kan ogsaa trænge sig opad,
 Samt ved den pustende Vind fremtvinges iveitret; men Stoffet
205. Stræber dog, alt hvad det kan, at sænke sig ned imod Dybet.
 See de natlige Blus, som flagre saatidt under Himlens
 Luftige Due; de trække sig frem med luende Striber,
 Hvor Naturen har viist til særlige Sider en Retning.
 Seer Du ei Stjernerne selv, samt Constellationer at synke?
210. Solen endog, fra den øverste Luft, udspreder sin Varme
 I de forskjellige Strøg, og klæder jo Marken med Dagslys;
 Saaledes sænker sig ned, selv Solens Ild, imod Jorden.
 Ogsaa Du Lynene seer, der krydse sig midt i en Regnskye;
 Ilden, som brister af Skyerne frem til forskjellige Sider,
215. Farer afsted, men ender tilsidst dog gjerne mod Jorden.
 Noget der gives endnu, jeg ønsker at gjøre Dig kjendt med.
 Lodret Grundelementerne gaae, og sænke sig nedad
 Ved den naturlige Vægt; dog (uden at Nogen kan sikkert
 Nævne Dig Tid eller Sted) afvige de lidt udi Rummet,
220. Skjøndt saa virkelig lidt, at neppe det kaldes Forandring.
 Sandt nu Aberrationen ei Sted, da vilde jo Alting,
 Ligesom Draaben i Regn, i Afgrundsdybene synke;
 Anstød gaves der ei fra de første Grundelementer,
 Og uden Modstandsstød Naturen umuligen skaber.
225. Gives der Nogen, som muligen troer, at det, som er Bægtigt,

Kan, naar det sænker sig ligeligt ned gennem Rummet med Jil:
fart,

Støde fra oven mod det, som er let, og saaledes virke,
At ved Trykket Bevægelsen skeer, som vækker til Skabning,
See! da fjerner han sig langt bort fra Sandhedens Veie.

230. Hvad der trænger sig ned gennem Wand, og den tyndere Luft:
strøm,

Maas, ifølge sin Vægt, nødvendigen styrte med Jilfart,
Efter som Stoffet i Luft og i Wand, paa Grund af Naturen,
Viser sig svagt, berøvet den Kraft, som evner at standse,
Viger des snellere bort, jo mere de knuges af Trykket.

235. Dog forholder det sig ei ganske saaledes med tomt Rum.
Hverken i Tid eller Sted det evner at tjene som Modvægt,
Trækker tilside for Alt, og viger, ifølge sit Væsen.
Deraf følger, at Alt, som styrter sig ned i et tomt Rum,
Jler i ligelig Fart, skjøndt Vægten er saare forskjellig.

240. Aldrig kan altsaa det sværere Stof, naar det falder fra oven,
Give det Lettere Stød, og derved bevirke den Rivning,
Som er Bevægelsens Moder igjen, og egner til Skabning.

Grundstofselegemet's Fald, ifølge Nødvendighed, viger
Noget fra lodret Gang, dog svarligen lidet; thi ellers

245. Tænkte vi, Noget kan falde paa skraa, og Sligt er umuligt.
Dette vi kunne jo see, og nægtes ei heller af Nogen;
Måske kan aldrig falde paa skraa, naar de komme fra oven,
Og der er Jntet, som virker imod; det kunne vi skue.

Men om et Legeme dreier sig lidt, og danner en Vinkel,

250. Saa som det falder ei lodret ned, hvo mærker vel Saadant?

Dersom enhver Bevægelse nu var knyttet tilsammen,

Naar, i en asmaalt Gang, den første fulgte den anden,

Og der ei fandtes i Stoffene selv afvigende Retning,

Samt en oprindelig Grund, der trodser den lænkende Skjebne,

255. Blot for at Nar sag ei skal evig følge paa Nar sag,

Hvor fik Menneket da, som lever paa Jorden, sin Frihed?

Hvor blev Willien da, som føler sig høit over Skjebnen,

- Hvilken alene bestemmer den Gang, ad hvilken vi styre?
 Selv udi Retningen drive vi af, skjøndt ikke vi bindes
260. Enten til Tid eller Sted, men ledes alene ved Husfud.
 Ei betvivle man kan, at Willien ene bevirker
 Hovedimpulsen, der breder sig ud til samtlige Lemmer.
 Sikkerlig haver Du seet, naar et Nu har Bommene aabnet,
 Hestene dog, skjøndt vælige nok, dog ikke saa hurtigt
265. Kaste sig frem i en Fart, som Lysten dog synligen kræver.
 Først maa det samtlige Stof, som findes i Legemet adspredt,
 Samles til eet; opvækkes det maa i de øvrige Lemmer,
 Just for at slutte sig an, og følge hvor Willien kalder.
 Hovedimpulsen, Du lettelig seer, maa komme fra Hjertet;
270. Der fik Menneskets Willie Hold; derfra gaaer den udad,
 Bredende sig gennem Legemet selv og de øvrige Lemmer.
 Ikke dog ligner Bevægelsen den, naar man skyder sig fremad,
 Tvungen dertil ved en Andens Stød eller kraftige Trængen.
 Da er det Legemet selv, den hele Materie samlet,
275. Som, tiltrods for os selv, bevæger sig meer eller mindre,
 Lige til Williens Kraft, gennem Lemmerne, standser den atter.
 Seer Du ei selv, naar en ydre Kraft fremskynder vort Legem,
 Ja, om endog man nødigen vil, har tvunget os fremad,
 Rivende os uden Standsning frem, at dybt i vort Hjerte
280. Lever dog Noget, som nødigen vil, som prøver paa Modstand,
 Efter hvis kraftige Bud vort Legemes samtlige Stoffe
 Flux maa bøies og standse paaastand gennem Lemmer og Led,
 Trække tilbage fra videre Fart, og synke til Hvile.
 Lignende Træf bekjende man bør om Grundelementet.
285. Uden at regne paa Bægt og Impuls, maa sikkert en Årsag
 Drive Materien frem, der svarer til Menneskets Willie,
 Saasom man tydeligt seer, af Intet kan Intet bevirkes.
 Bægten tillader det ei, at Alt kan hændes ved Anstød,
 Som ved en ydre Vold; men Anden, som er i det Jndre
290. Bliver dog ikke nødvendig bestemt til den enkelte Handling,
 Eller, som Fange, betvungen ved Magt til Liden og Handlen.

Det er just dette, som bliver en Frugt af Stoffenes Hæbning,
 Skjøndt den er liden, ei knyttet til Sted, eller bunden til Tiden.

Ikke der gives en Tid, da Stoffet var stærkere samtrængt,

295. Eller da Grundelementerne laae i et rigere Omfang.

Dette formerer sig ei, men bliver ei heller formindsket.

Just den samme Bevægelsesgang, som Grundelementet

Havde fra Evighed af, besidder det ogsaa paa vor Tid,

Og paa en lignende Viis det vil sig røre fremdeles.

300. Hvad Elementerne avlede før, det ville de avle

Ligesom før. Det Hele bestaaer, forøges og blomstrer,

Altsom Naturen har selv bestemt det Enkeltes Grændser;

Kort sagt — Tingenes Sum, den evner ei Noget at ændre.

Er der et tænkeligt Sted, hvor Grundelementernes Dele,

305. Skilte fra Massen, begive sig hen? hvor skulde man finde

Noget ubændig Kraft, som mægted at gaae i det Indre,

Bælte det Heles Natur, og bringe Systemet i Virvar?

Det alene forundre Dig ei, hvoraf det kan komme,

Alt, medens Grundelementerne selv bestædes i Røre,

310. Alt idethele dog synes i Røe, naar man ikke vil regne

Hvad der ved egen Kraft kan muligen sættes i Røre.

Tingen er denne: fra Sandsernes Kreds unddrager sig ganske

Urelementets Natur; da Di et ei mægter at naae det,

Bliver Bevægelsen selv ei heller for Synet en Gjenstand.

315. Meget der gives paa Jord, som Di et kan virkelig skue,

Uden at skjælnes Bevægelsen selv i den mægtige Fraastand.

Tidt paa den øverste Top af en Høi uldbærende Hjerde

Gnave den frodige Urt overalt, hvor det saftige Græsstraee,

Perlende smukt med Morgenens Dug, indbyder til Føde.

320. Skjøndt de mattede Lam heel lystigen stanges og hoppe,

Dog, udi Afstand seet, det Hele sig mænger tilsammen,

Ret som en hvidlig Plet, der hæfter sig fast paa det Grønne.

Naar Legionernes mægtige Hob over Markerne vælder,

Dragende frem i en Marsch, for at vise for Løier et Krigstog,

325. Og deres Hæsttrop flyver omkring, samt pludselig sætter

Med en forfærdelig Fart hen over de hundrende Marker,
 Hæver mod Skyen sig Baabnens Glimt, den blinkende Rustning
 Kaster sin Glands paa Engen omkring, mens Sletterne sukke
 Under de kraftigt stampende Mænd, og Bjergenes Fjeldtind,
 330. Rammet af Skrig, fremvælter igjen Krigsraabet mod Himlen.
 Dog der gives et Sted paa Klippernes øverste Fjeldtop,
 Hvor det synes, at Glimtene staae og røre sig ikke.

Naar fremdeles jeg yttret min Troe om Grundelementer,
 Dises Beskaffenhed mærke Du grant, deres særlige Former,
 335. Samt hvorlunde de stille sig frem under egne Figurer.
 Ikke fordi der findes kun faa af lignende Omrids,
 Men idethele man tydeligt seer i Formerne Forskel.
 Sligt er ikke saa sært, naar man veed, hvad jeg nyligen sagde,
 At deres Antal kjender ei Maal, ei Sum eller Ende.

340. Deraf følger det let, at ikke det Ene kan findes
 Deels udi Mønster, og deels i Figur, at ligne det Andet.

Tænk fremdeles paa Menneskets Slægt, de skjællede Fiskes
 Lybløst svømmende Flok, de lystige Hjorde, samt Wildtet,
 Fuglenes brogede Sværm, som holde sig enten til Vandet,
 345. Kilder og Damme, samt Flodernes Bred, de yndige Kyster,
 Eller paa eensom Viis bevæge sig hen gennem Skove —
 Udvalg, siger jeg, Art for Art, en Enkelt af Disse,
 Og Du vil snartligen see, de fjerne sig dog i Figuren.
 Ene paa denne Maner gjentkjender en Unge sin Moder,

350. Moderen Ungen igjen, og dette vi see, at de kunne,
 Ligesaa godt som Menneskets Vørn kunne kjende hverandre.

Tidt man slagted en Kalv ved en Guddoms pragtfulde Templer,
 Og, under Viraks Damp, den sank ved det herlige Alter,
 Sprøitende ud af sit dampende Bryst den sprudlende Blodstrøm.

355. Skilt ved sin Unge, nu Moderen gaaer i de løvrige Skove,
 Og overalt paa Jorden man seer dens kløstede Fodtrin,
 Saa som med speidende Blik hvert Sted den næie betragter,
 Blot for at finde sit mistede Dyr. Snart standser den Gangen,
 Fyldende Skoven med klagende Brøl; snart iler den hjemad;

360. Leder i Stalden, urolig i Sind; thi den længes mod Kalven.
 Ikke den smidige Piel, ei Græsset med saftige Dugstænk,
 Heller ei Strømmen, som rinder saa jevnt ved den øverste Flod:
 rand,
 Evner at fjerne den voldsomme Qval, eller livne dens Indre.
 Skjøndt i det frodige Græs den stuer de øvrige Kalve,
365. Kan dog Synet ei lindre dens Qval, eller splitte dens Kummer.
 Saaledes savner den just noget Kjendt, og Noget, den eied.
 Riddet, hvor lidet det er, gjenkender den hornede Moder
 Med sine bævende Bræg; selv Bukken, der stanger som Lille,
 Kjender tilfulde de Brægendes Flok; det enkelte Smaadyr
370. Søger sit Yver og Melk, hvor selve Naturen det angav.
 Ogsaa Du prøve med Korn! hvad Slags Du muligen vælger,
 Finder Du dog, at det enkelte Korn ei ligner det andet;
 Nogen Forandring bemærker man dog i de enkelte Former.
 Ogsaa paa lignende Viis vi stue Conchylielægten
375. Hænge sig broget om Jorderigs Darm, hvor den ventlige Bove
 Slikker de tørstige Skud, som dække den krummede Strandkant.
 Deraf følger nu vist og bestemt, paa lignende Maade,
 (Saasom Naturen har dannet dem selv, og Tingenes Grundstof
 Ikke ved Kunstnerens Haand blev formet til visse Modeller)
380. At de bevæge sig frem overalt under særlige Former.
 Nu er det let, ad Tænkningens Wei, at løse den Gaade,
 Hvorfor Luen, som findes i Lyn, kan dybere trænge,
 End den vanlige Ild, som stiger af Brændet paa Jorden.
 Sige man kan, at den himmelske Ild, som ligger i Lynet,
385. Henter fra mindre Figurer sin Form, har finere Bøsen,
 Og er istand til at trænge sig did, hvorigjennem vor Jorbild,
 Dannet af Fyrr og almindeligt Træe, ei mægter at bryde.
 Lys kan trænge sig frem gjennem Horn, men Draaber af Regn:
 stænk
 Evne det ikke. Hvorfor? Jo, Lyset's Atomer i Omfang
390. Maale sig ikke med dem, som danne de frugtbare Regnstænk.
 Saaledes see vi, at Vind kan hurtigen gaac gjennem Sien,

- Medens at Olien glider kun seent, og synker heel langsomt,
 Enten formedelst, at denne bestaaer af et grovere Grundstof,
 Eller dens Urstof's Form er stærkere haget og krummet,
395. Hvilket bevirker igjen, at Grundelementerne mægte
 Ikke saa hurtigt at stille sig ad, samt heller ei kunne
 Gaae med en lignende Fart igjennem den enkelte Aabning.
 Herhid hører endnu, at Saften af Honning og Melken
 Paa en behagelig Viis berøre vor Mund og vor Tunge;
400. Tusindgyldenens Saft, og Malurt, virke med Affmag,
 Og, ved at være som Galden i Smag, fordreie vort Nasyn.
 Letteligt mærker man her, at det, som berører saa venligt
 Smagens Organ, har sikkert en Form, som er rundet og glattet,
 Medens det Andet, som tykkes os rue, ubehageligt, bittert,
405. Rnytter sig ængere fast, og bindes med stærkere Hager,
 Altsaa haver den Skik, at trænge sig ind i Organet
 Ene med Bold, og skaffer det Meen, ved at nærme sig til det.
 Alt, hvad der enten som Godt eller Ondt paa Sandserne virker,
 Er af en fuldendt Art, men sjermer sig dog i det Ydre.
410. Ikke Du muligen troe, at et Saugblads skjærende Mislyd
 Monne bestaae af et Grundelement, som er lige saa glattet,
 Som, naar Du hører en mild Harmonie, mens Kunstnerens Fingre
 Kalde dem frem af Strengenes Skjul, og giver dem Omrids.
 Heller ei mene Du bør, at Grundelementerne trænge
415. Ind i vor Næse med lignende Form, naar Nadslet forraadner,
 Eller naar Scenen er nylig bestænkt med dustende Safran,
 Og en panchæisk Duft fra Ultrene stiger ved Siden.
 Heller ei tænke Du Dig, at Tingenes smukkere Former
 Monne bestaae af lignende Stof, naar de røre vort Nie,
420. Eller de støde vort Syn, samt pine vort Nie til, Taarer,
 Og i den høieste Grad fremstille sig frygteligt æfle.
 Hver den Ting, som kildrer vor Sands og skaffer den Glæde,
 Sikkerligt dannedes ei, uden nogen oprindelig Glathed;
 Derimod Alt, hvad der viser sig haardt, eller vækker vort Misshag,
425. Det er umuligen skabt uden Noget, der svæder i Stoffet.

Andre der findes igjen, som synes ei egentlig glatte,
 Heller ei bugtede just, at Hagerne synes at krummes,
 Hvilke man tænke sig maa med Kanter, som stikke lidt fremad,
 Altsaa kan snarere kildre vor Sands, end gjøre den Skade,

430. Saasom en Ellensrod, og forskjellige Arter af Værme.

At nu fremdeles den brændende Jld og isnende Niimfrost
 Ikke med Hager af lignende Art indvirke paa Kroppen,
 Dette bemærker Enhver af begge Fornemmelsers Væsen.

Ja, ved de Saliges hellige Kraft! Fornemmelse regnes

435. Blot som en legemlig Sands, naar enten der kildres fra uden,
 Eller fra inden, i Legemet selv, der virkes til Ulyst;

— — — — —
 Eller i Legemet selv Grundstoffene stædes i Ufred,
 Hvilken Urolighed virker igjen paa Følelsens Evne.

440. Dette man sikkert selv kan letteligt have bemærket,
 Naar man slaaer med sin Haand paa noget af Legemet's Dele.
 Have nu Grundelementerne Kraft at virke forskjelligt,
 Maa (det føler man let) deres Grundform være forskjellig.

Slutteligt er det Nødvendigt, at Alt, hvad der tykkes os hårdet,

445. Eller fortykket af Form, maa tvinges til nøie Forening
 Ene ved Stoffenes Grenefigur, som dækkes med Hager.
 Dersom paa dette vi kaste vort Blik, da slaaer Diamanten
 Sikker med Grund i den forreste Nid; den trodser hvert Anstød.
 Næst den kraftige Glindt, samt Jern med den hærdeede Masse,

450. Endelig Erts, der lyder med Klang paa Dørenes Hængsel.
 Men er et Legeme blødt, af vaadt eller flydende Væsen,
 Da maa det sikkert bestaae af glatte samt rundede Dele.
 Derved bliver det blødt, da Jutet er knuget tilsammen;
 Deraf kommer dets Lyst, at rulle bestandigen nedad.

455. Endelig Alt, hvad man seer, i et Nu at blive til Jutet,
 Saasom en Damp eller Dunst, Regntaager og Flammen af Jlden,
 Maa (skjøndt ikke de ganske bestaae af Rundt eller Glattet)
 Dog ei være sa a nøie forenet, eller slynget tilhobe,
 At det mægter at stikke vor Hud, eller virke paa Stene.

460. Heller ei knyttes de ganske saa a fast, som Tjørn eller Burrer,
 Hvilke vi see forbinde sig ængt; hvoraf vi kan slutte,
 At Elementet er spidst, men ikke forvirret og kruset.
 Naar Du træffer en flydende Ting, som ogsaa er bitter,
 Vand, for Exempel, i Søe, kan Sligt ei vække Forundring.
465. Grundelementet er glattet og rundt; derfor det flyder;
 Men blandt det, som er glattet og rundt, indblander sig Noget,
 Hvilket er rue, og smerter os lidt. Dog ikke nødvendigt
 Ere de krogede just; skjøndt formed' som Rugler, de ere
 Knudred' og skade vor Sands, uagtet de nok kunne rulle.
470. For at bevise Dig klart, at rund samt knuddret Bestanddeel
 Danne, forened' til eet, det Bittre, som mærkes ved Søevand,
 Vilde vi skille dem ad, og særligt dømme dem Begge.
 Sier man Søevand gennem lidt Jord, eller staaer det i Huller,
 Svinder dets Saltsmag lidt efter lidt, og bliver til fersk Vand;
475. Stoffet, som var af en bitter Natur, samt kantet tillige,
 Hænger ved Jorden sig fast ved Hjelp af dets hagede Grundform.
 Nu vil jeg knytte til det, jeg har sagt, fremdeles en Gjenstand,
 Som, da den følger af hiin, vil lettere troes: at Stoffet,
 Skjøndt i endeligt Tal, er ganske forskjelligt i Formen.
480. Dersom det ikke var saa, da maatte man tænke sig Grundstof,
 Som, udi legemlig Form, bestod af uendeligt Omfang.
 Fatteligt er det jo ei, at enkelte Legemers Former,
 Naar de maa tænkes som ligeligt smaae, kan synderligt ændres.
 Tænk Dig nemlig et Grundelement, som monne forsøges
485. Enten med tre, eller muligen fleer, ei deelbare Smaagran!
 Samtlige Dele forsøge Du paa i et Legem at skifte,
 Sæt for oven, hvad nylig var lavt, byt Høire med Venstre,
 See! da har Du forsøgt, paa alskens mulige Maader,
 Alle de Former, som tænke sig kan, ved Delenes Omsats.
490. Vil Du ei nøies med Sligt, men ønsker Dig flere Figurer,
 Øge Du maa Grunddelenes Tal; ja vil Du end mere
 Ændre paa Legemets Form, samt gjøre Figuren forskjellig,
 Maa Du paa lignende Viis forsøge dets enkelte Dele.

Derfom man altsaa fornyer en Form, maa Legemet's Omfang
 495. Ogsaa fornyes; men Følgen er den, at Jngen kan mene,
 Alt, paa uendelig Viis Grundstoffene skilles i Formen,
 Hvis Du ei nødes at tænke Dig dem under frygtelig Storhed,
 Hvilken, ifølge hvad nylig vi saae, kan ikke bevises.

Hele din Dragt fra det fremmede Land, det straalende Purpur,
 500. Som, i Thesaliens Land, Meliboeas Snække har farvet,
 Paafluglshalen, saa gylden og smuk, der smilende glimrer,
 Tabte jo snart sit Værd, var' skjønnere Farver at tænke.

Virakédust ei agtedes mecr, ei Honningens Belsmag,
 Heller ei Euanernes Sang; ja Citharens kunstige Toner,
 505. Wilde, paa lignende Grund, berøves Værdien og tie,
 Derfom en nye og skjønnere Ting bestandigen fremkom.

Ogsaa det tænkeligt var, at Alting kunde sig ændre
 (Som til det Bedre, hvad nylig er sagt) til det, som var Værrer,
 Kunde forringes i Væsen og Værd, og tabe sig atter

510. Vaade for Diet, for Smagen i Munde, for Næsen og Dret.
 Men da nu Sligt begiver sig ei, da Grændse bestemmer
 Summen af det, som er Smukt eller Stygt, saa maa man er-
 kjende,

Alt ubi Stoffets Figur Afvigelsen bliver begrændset.

Saaledes ogsaa er Maalet bestemt, fra den luende Hede

515. Lige til Vinterens iisnende Frost, samt nøie beregnet.
 Kulden og Heden er yderste Punct; mellem Begge fordeles
 Alt i en gradviis Gang, samt just i Midten det Lunfne.
 Saaledes fjerner sig Alt ved et affat Maal fra hverandre.
 Grændsen, som skiller det ad, er skarpt og nøie betegnet;

520. Her det standses af stivnende Niim, men hiøset ved Flammer.

Nu vil jeg knytte fremdeles en Ting til det, som jeg yttred,
 Hvilket oprinder fra det, som er sagt. Elementernes Grundstof
 Som, i den ydre Form, fuldstændigen ligner hverandre,
 Er en uendelig Hob; thi eftersom Forskjel i Formen

525. Haver en Grændse, da er det jo klart, at der, hvor de ligne,
 Er der Uendelighed; hvis ei, da maatte jo Stoffets

Summa begrændses, og det har jeg sagt, umulig kan tænkes.
 Eftersom Sligt er beviist, i et Par melodiske Linier
 Vil jeg fremdeles bevise Dig det, at Grundelementet
 530. Just under fortsat Stød, ved altidvarende Fremskud,
 Har fra Evighed af fremavlet Tingenes Hæelhed.

Distnok seer man, at enkelte Dyr ei findes saa talrigt,
 Hveden man slutter, at disses Natur ei yngler saa frugtbart;
 Vel! saa findes paa andre Strøg, i fjernere Lande,
 535. Talrige Hobe deraf, ved hvilke der bødes paa Summen.

Først af Fiirfødsdyrenes Art Elephanten vi møde,
 Stærk ved sin Haand, der ligner en Snog; i tusinde Klynger
 Med deres Filsbeenstand de stande som Indiens Brystværn,
 Saa at man neppe kan trænge sig frem; der findes de talrigt,
 540. Medens de blive betragted' hos os aldeles som sjeldne.

Dog indrømmer jeg Dig, hvad jeg kan. Lad os tænke, der gaves
 Noget, der Eneste var i sin Art, indrettet naturligt,
 Men som søgte forgjeves paa Jord at finde sin Mage,
 Derfor nu ikke Materien var uden Maal eller Grændse,
 545. Avlet af hvilken det bragtes til Liv, da kunde det ikke
 Skabes, ja egentlig talt, ei skaffe sig Næring og vore.

Sæt, at Diet forlangte nu det, at ene der fandtes
 Til det avlende Legemes Liv et endeligt Grundstof,
 Hvor, hvorfra, paa hvilken Maneer, vil dette da mødes,
 550. Midt udi Stoffenes bølgende Strøm, mellem fremmede Dele?
 Ei besidder det Kraft (ifølge min Mening) at samles.

Her vil det gaae, som det pleier at skee i et skrækkeligt Skibbrud:
 Splitter ei tidt den vældige Søe Koerstænger og Bænke,
 Forstavn, Ræer og Mast, de rundtom svømmende Naver,
 555. Snitsværksstadsen endog, som driver nu hen imod Kysten,
 Blot for at sees af Menneffets Slægt, samt give dem Barjel,
 At de maa flye det troløse Hav, dets arrige Voldskraft,
 Samt dets Rænker og listige Ewig, ret aldrig at troe det
 Selv naar den rolige Søe tilsmiler os venligt med Arglist.
 560. Derfor Du altsaa tænker Dig her et endeligt Grundstof,

Kan Materiens øvrige Hob, i Form af en Søgang,
 Splitte det om, og stille det ad udi Tidernes Række,
 Saa at det aldrig, forenet til Eet, kan atter forbindes,
 Klynge sig fast udi samlet Hob, formeres og vore.

565. Dette begiver sig dog; det lære vi klart ved Erfaring;
 Tingene avles, det see vi jo grant, og det Avlede vorer.
 Heraf bliver det klart, at Urstofslegemer findes
 Hver i sin Art, uden Maal, ved hvilke det Hele suppleres.

Hver Bevægelse nu, som har Udelæggelse med sig,

570. Binder ei altid Seir, eller jorder det Skabte for evig,
 Medens en sliq Bevægelseskraft, som styrker og livner,
 Ikke til evig Tid kan holde det Skabte vedlige.
 Saaledes bliver nu ført af Grundelementer en Stridskamp,
 Hvilken begyndte fra Evighed af med ligeligt Udfald.

575. Snart faaer Livsprincipet en Seir, enten her eller hisset,
 Snart det taber sin Sag; mellem Liig man hører de Smaaffrig.
 Hvilke fornemmes af Vornenes Mund, naar de komme til Verden.
 Aldrig en Nat har fulgt paa en Dag, eller Dagen paa Natten,
 Uden at Begge fornam, mellem ynkelig Klagen af Spæde,

580. Ogsaa den hulkende Graad, som følger med Død og med Liigfærd.

Saa som jeg taler om Sligt, jeg beder Dig, vet at bemærke,
 Samt, med et tænksomt Hu, at lægge det nøie paa Hjerte,
 At (for saa vidt vi kjende dertil) der findes ei Noget,
 Som alene bestaaer af eet Slags Grundelementer,

585. Intet, som ikke bestaaer af Urstofsæd, som er blandet.
 Forholdsviis som en Ting besidder fortrinlige Kræfter,
 Eller af særlige Evner en Deel, desmere den viser,
 At den besidder forskjellige Slags, samt Former af Urstof.

See, til Exempel, vor Jord! den eier jo Bandlelementer,

590. Hvilket bevirker, at Floder og Væld kan atter forsyne
 Havenes bundløse Dyb. Den eier endvidere Jldstof;
 Tidt geraader vor Jord udi Brand paa særlige Steder,
 Og, med en frygtelig Jld, staaer Vttna's Fjeld udi Luc.
 Derhos eier den Kraft, at hæve til Menneskets Nytte

595. Korn med saftige Straae, samt Træer og frugtbare Buske,
Skaffer endogfaa til Dyrenes Art, som slentre paa Fjeldet
Baade det vistende Løv og rigeligt Foder paa Jorden.
Moder til Guder og Moder til Dyr, med Nette hun kaldes
Ene paa saadan en Grund, samt Moder til Menneskeslægten.
600. Fortidens Skjalde hos Grækernes Folk har digtet, at Tellus
Svævede høit paa sin Bogn, som droges af Løvernes Forspænd,
Blot for at vise, den mægtige Jord sig holder i Løften,
Samt at Jorden umulig har Kraft, at hæfte paa Jorden.
Dyrene føied de til; thi Slægtens trodsige Drifter
605. Bør ved Forældrenes Hjælp affiles, og bringes til Orden.
Trindt hendes Hoved tænkte de sig en statelig Muurkrands,
Saasom hun pranger saa stolt med herlige Byer og Borge.
Prydet med sig, heel mærkelig Siir, den evige Moder
Bæres høitideligt om i mægtige Riger og Lande.
610. Mange Nationer, og Folk har kaldt hende "Moder paa Jda",
Dyrkende hende paa Fædrenes Viis; af Phrygiske Præster
Faaer hun et Følge, fordi man har sagt, at Phrygiens Sønner,
Mellem de øvrige Lande paa Jord, først avlede Kornet.
Præsterne valgtes af Gildinger blot; thi den, som har krænket
615. Moderens Guddomsagt, og viist mod Forældrene Utak,
Han, ifølge Poeternes Dom, bør kjendes uværdig
Her paa Jorden at bringe for Lys en levende Afkom.
Trommerne tordne ved Hændernes Slag, samt hulede Væk'ner;
Sværtgjenlydende Klang man hører fra Hornene true,
620. Medens i phrygisk Tact Smaapiberne egge til Bildskab.
Spyd man bærer foran, som Villed paa frygtelig Harme,
For at Gudinden med Almagtskraft kan ængste med Rædsel
Hver utaknemmelig Sjæl, samt Pøbelens trodsige Tanker.
Naar nu Gudinden, høitidelig taus, gennem mægtige Stæder
625. Drager affted, og skjenker vor Væ en hemmelig Lykke,
Flux da samtlige Mennesker strøe over Gader og Weie
Kobber og Sølv, som en rigelig Skjærv; med Roser og Blomster
Dække de Moderen til, samt Hoben tillige, som følger.

Skaren, som følger, har Baaben og Sværd (af Vryger: Cureter
630. Finge de først mellem Grækerne Navn); de spørge med Lænker,
Og i et tactfast Trin, med Blod bestænked', de hoppe,
Medens, paa frygtelig Viis, de ryste begejstred' med Hjelm.

Creter: Cureterne ligne de grant; thi Diøse, man siger,
Skjulede Zeus, da han skreeg, som Varn, paa det mægtige
Creta,

635. Mens, som Dreng, trint Drengen de gif med en ilende Chor:
dands,

Samt, i en væbnet Dragt, under Tact slog' Vækken mod Vækken,
Blot for at ikke Saturn, naar han sandt ham, skulde ham æde,
Til en evindelig Qual for Moderens sølende Hjerte:
Der for de følge bevæbned' i Hob den mægtige Moder.

640. Muligen er det et Teg, at Gudinden vil sige: ved Baaben
Samt ved krigerisk Kraft bør Enhver forsvare sit Hjemland,
Stande Forældrene rede til Varn, og skaffe dem Ære.

Sligt man haver nu sagt, og kløgtigt har man betænkt det;
Dog fra den rigtige Viis bortfjerner sig denne Fortolkning.

645. Gudernes egen Natur, ifølge Nødvendighed, kræver,
At, i den høieste Røe, den nyder sin evige Væren,
Fjerned fra Menneskers Ting, samt uden Forbindelse med dem.
Uden at kjende til Sorg, og uden at kjende til Farer,
Uden at trænge til os, udrusted' ved egen Naturkraft,

650. Røes de ikke ved Menneskets Dyd, eller tirres ved Lasten.

Vistnok mangler vor Jord Fornemmelsssevne til hver Tid;
Men da den selv besidder i sig mangfoldige Stoffe,
Evner den ogsaa at bringe for Lys mangfoldige Værter.
Finder nu Nogen forgodt, Havbølgen at kalde Neptunus,

655. Kornet Deméter, og Bacchus's Navn heel vrangeligt bruger
Der, hvor det pæsseligst var, at nævne det rigtige Wiinnavn,
Kan han det gjerne for mig; selv Jorden han gjerne maa kalde
Gudernes Moder ved Navn, saafremt han mener blot Tingen.

Saaledes seer man jo tidt paa fælleds Marker at græsse

660. Hestenes heel ubændige Flok mellem hornede Stude,

- Saamt mellem uldede Faar. Under Himmelens Dække forened',
 Stillende Torsten paa lignende Viis i Forening ved Kilden,
 Leve de her under særlig Form; Forældrenes Væsen
 Finder man dog hos Enhver, og Racen man kjender i Alle.
665. Lignende Forskjel finde man kan blandt Grundelementer,
 Deels i de enkelte Arter af Græs, og deels udi Vandet.
 Skjøndt fremdeles hvert levende Dyr, med det Ene det Andet,
 Dannes af Aarer og Blod, animalisk Varme, samt Nerver,
 Endelig ogsaa af Been og af Kjød; de ere dog Alle
670. Skabt' af et Grundelement, hvis Form ere saare forskjellig.
 Saaledes gaaer det tillige med det, som Jlden fortærer;
 Legemer giver det dog (om ogsaa det Eneste) fra sig,
 Som kan lokke til Jld, samt skaffe Dig Lue tilveie,
 Bringe for Dagen en Gnist, og sprede Dig Emmer saa vide.
675. Gaaer Du med tænkende Aand igjennem de øvrige Dele,
 Stedse bemærke Du vil, at dybt i det Indre de skjule
 Nigelig Stof til talrige Ting, under særlige Former.
 Meget man endelig seer, hvor Lugt og Smagen forenes,
 Dersom man sætter det hen over Jld; meest Offer og Gave,
680. Naar Du vil sone dit Sind, som skjændig Gevinst har forstyret.
 Her maa Stoffet dog sikkert bestaae af egne Figurer.
 Veien, hvor Saften i Legemet gaaer, ei vælges af Lugten;
 Saften har ogsaa sin særlige Wei, ad hvilken vi sandse
 Det, som vi smage; thi skilles de maae ved egne Figurer.
685. Naar nu Figurer, som ligne sig ei, forbindes tilhobe,
 Er det naturligt, at Massen bestaaer af særlige Grundstof.
 Ogsaa bemærke Du vil udi Versene her, som jeg skriver,
 At udi mangt et Ord er Grundelementerne fælleds,
 Skjøndt nødvendig bekjende Du maae, at Verset og Ordet
690. Har tillige sit eget Stof, adskilt fra hinanden.
 Ikke som om, kun sjelden man saae det enkelte Bogstav,
 Eller ei tvende Ord bestod' af lignende Lettre,
 Nei, men enkelte Ord, de ere dog ikke de Samme.
 Saaledes ogsaa i øvrige Ting er meget tilfælleds,

695. Eftersom Grundelementernes Art er fælleds for Meget;
Men udi Tingenes Sum afvige de dog fra hverandre.
Altsaa med dette formene man kan, at Menneskets Grundstof
Ligner ei det, som har skabt Frugttræer og Kornet paa Marken.
Dog ei tænke man Alt, forbundet paa samtlige Maader!
700. Hændte sig det, da maatte man see Misfostere fødes;
Menneskelegemer mødte man da, hvis Hælvtte var Dyrets.
Mægtige Grene da stjæde sig frem af levende Kroppe,
Ja til Fisken i Søe sig knyttede Lemmer af Landdyr.
Over den alternærende Jord da maatte Naturen
705. Nære Chimærer, hvis rædsomme Gab fremsprubede Luer.
Intet, man seer, sig hænder af Sligt. Enhver maa bekjende,
Alting haver sin egen Natur; af passende Grundstof
Fødes den enkelte Art, som voxer og holdes vedlige.
Sligt nødvendigen skeer ifølge betingede Love.
710. Føden, som tjener den enkelte Art, gaaer over i Kroppen,
Skilt behørigen ad; homogène Bevælgelser opstaae
Just af Foreningen her. Men derimod see vi, Naturen
Kaster det Ueensartede bort; usynligt for Øiet,
Flygter fra Legemet ogsaa endeel, bortjaget af Andet.
715. Hidhen regner man Alt, hvad der ikke forbindes med Noget,
Samt, uden Livsprincip, harmonerer kun lidet med Livet.
Jungenlunde Du troer, at blot de levende Væsner
Holdes ved saadan en Lov; den gaaer igjennem det Hele.
Ligesom Alt i den hele Natur, som sættes i Verden,
720. Ligner ei ganske hinanden i Alt, saalunde maa hver Ting
Dannes nødvendig af Stof, hvis Form ei ligner hverandre.
Ikke fordi der er Meget af ganske forskellige Former,
Men fordi det Samtliges Stof ei ligner hinanden.
Naar nu Stoffet er skilt, da maa jo nødvendigen skilles
725. Fra stand, Bægt og Impuls, den Maade, hvorpaa det forbindes,
Samt bevæger sig frem; fordi det er Disse, som skille
Ikke de Levende blot, men Jorden tilligemed Havet,
Samt bortfjerne fra denne vor Jord den hvælvede Himmel.

Hør nu et Ord, som grandffet jeg har med redelig Noie!

730. Ei maa Du vrangelig troe, den hvide Farve, som tyffes
 Diet saa skinnende lys, fremkommer af lignende Grundstof,
 Eller at det, som er Sort, oprinder af Stof, som er Dunkelt.
 Heller ei monne Du troe, at det, som er ellers bedækket
 Enten med htiin eller denne Couleur, er farvet saalunde,

735. Eftersom Tingenes Grundelement har lignende Farve.

Nei, Materiens evige Stof besidder ei Farve,
 Ligner ei Tingen, som skabtes deraf, skjøndt heller ei ulig.

Dersom Du muligen troer, at Menneffets Tanker ei fatte
 Grundelementer af saadan en Art, da feiler Du høiligt.

740. Den, der fødtes som blind, og aldrig har skintet vort Daglys,
 Haver jo dog om et Legem Begreb, ved Hjælp af Berøring,
 Skjøndt han aldrig i Livet har seet, hvad Farve det eier.
 Heraf kan man jo see, at Manden kan virkelig tænke
 Klart et Legemes Form, som ikke belagdes med Farver.

745. Det, som desuden vi selv, naar Altting er dunkelt, berøre,
 Føle vi sikkerlig klart, er ikke betegnet med Farve.

Dette, som virkelig skeer, jeg vil ydermere forklare.

Let til en anden Lød kan Farverne vorde forandred',
 Hvilket dog ei er en tænkelig Sag om Tingenes Grundstof,

750. Eftersom Noget maa blive tilrest, der ikke forandres,
 Dersom man ikke vil see, at Alt skal synke til Intet.

Er der nemlig en Ting, som, ændret, skifter sin Grændse,
 Opstaaer virkelig Død af det, som nyligen var der.

Derfor Du vogte Dig vel, at tænke paa farvede Grundstof,

755. Est Du ikke tilfjnds, at Alt skal vorde til Intet.

Siig, hvad skader det vel, at Grundelementerne mangle

Alffens Farve, naar verlende Form de samtligen eie,

Hvilke bevirke, samt bringe for Lys mangfoldige Farver?

(Meget det kommer jo an paa Stoffenes Væsen og Grundart,

760. Samt til hvilke de slutte sig an, under hvilken en Stilling,
 Endelig hvilken Impuls de faae, eller give til Andre).

Deraf kan man jo let, og ihast, forklare sig Grunden,

- Alt, hvad der nyligen tykkedes os heel dunkelt af Farve,
 Atter kan blive med eet saa hvidt, som det skimrende Marmor.
765. Søe, for Exempel, naar stormende Vand har Bølgerne oprørt,
 Skinner med Gladen saa graanende hvidt, som var det et Marmor.
 Sige man kunde maaskee, at det, der tykkes os dunkelt,
 Kan, naar Stoffet er blandet omkring, og Grundelementets
 Orden er kaptet omkuld ved Tillæg eller ved Afdrag,
770. Vandre sin forrige Lød, ja tykkes os skinnende hvidlig.
 Nei! var Stoffet, som ligger til Grund for Bølgen i Havet,
 Virkelig sort, den hvidnede ei — det var jo umuligt.
 Bland Elementet, hvorledes Du vil, er Legemet dunkelt,
 Aldrig erholder det Glands, der ligner det skinnende Marmor.
775. Dersom Du troer, at Bølgernes Skjær, som viser sig glasklar,
 Kunde bevirkes af Stof, der vare forskjelligene farved',
 (Ligesom tidt en enkelt Figur, for Exempel Kvadraten,
 Dannes ved Hjælp af en anden Figur eller særlige Former),
 See! da maatte man jo (retligesom Formernes Forskjel
780. Skjønnes i denne Kvadrat) erkjende saavel udi Bølgen,
 Som udi Alt, der viser en blank, uforanderlig Flade,
 Farvernes brogede Spil, der ligner kun lidet hverandre.
 Selve Figurens forskjellige Form forhindrer dog ikke,
 At fra uden en given Kvadrat kan fjendes som Saadan.
785. Derimod Farvernes buntede Art, forened' paa eet Sted,
 Hindrer aldeles, at Farven er eens for det samtlige Legem.
 Ogsaa den eneste Grund, der muligen kunde bevirke,
 At man tænkte maaskee ved Grundelementer paa Farve,
 Synker tilgrunde, da Hvidt ei kommer af Stof, som er hvidligt,
790. Sort ei heller af det, som er sort, men Alt af hverandre.
 Ogsaa man lettere tænke sig kan, at det, som er sneehvidt,
 Kommer af Jintet, som eier Couleur, end just af det Sorte,
 Eller af hvilketsomhelst, der eier forskjellig Naturart.
 Mærk endvidere det: uden Lys kan Farver ei tænkes.
795. Men da et Grundelement umulig kan komme for Lyset,
 Vil man jo letteligt see, at Farver ei findes ved Grundstof.

- Midt i et dæmrende Mulm mon Nogen kan tænke sig Farver?
 Ene ved Lys skattere de sig, og vinde Fordeling,
 Alt som Straalerne falde paastraae, eller sænke sig lodret.
800. Sligt erfare Du kan, ved at see paa Duer i Solen.
 Dunet, som danner den brogede Krands om Halsen og Nakken,
 Blinker ei sjelden saa rødt, som selve den lyse Pyrôpus;
 Men, naar man dreier sig lidt, da monne dens Farver os tykkes
 Grønlig, som en Smaragd, og blaae, som Himmelens Åzur.
805. Paaflugtshalen paa lignende Viis, saasnart den er stillet
 Midt i den lysende Sol, afvexler med spillende Farver.
 Dersom nu Sligt er Følgen af Lys, samt Straalernes Brydning,
 Kan man umuligen troe, det hændtes, naar Lyset var borte.
 Saa som Pupillen, ved hvilken vi see, anstødes paa een Viis,
810. Medens vi sige, vi see paa Noget, som viser sig sneehvidt,
 Atter paa særlig Viis, naar vi see paa Sort eller Andet,
 Og, om Du rører derved, det siger ei stort, hvilken Farve
 Tingene har, men hvilken Figur de monne besidde,
 Kunne vi deraf see, at Grundelementer behøve
815. Ei nogen Farve, men særlig Figur, for at virke paa Sandsen.
 Hertil kommer endnu: da visse naturlige Farver
 Følge dog ei med den visse Figur, og Grundelementets
 Talrige Former kan stille sig frem under talrige Farver,
 Hvoraf kommer det sig, at Alt, som dannes af Hine,
820. Ikke sig klæder paa lignende Viis i forskjellige Farver?
 Da var det rimeligt nok, at Navne, medens de svæved,
 Bredte fra hvidlige Fjer tillige den hvidlige Farve;
 Svaner — om Sæden var sort — da maatte jo vise sig sorte,
 Eller af anden Couleur, endogsaa broget og spættet.
825. Mærk endvidere det: jo mere man Tingene deler,
 Samt opløser dem meer i det Smaa, desmere man skjønner,
 At den enkelte Lød forsvinder, og ligesom uddøer,
 Som, for Exempel, naar Guld opløses i finere Dele,
 Eller en Purpurdragt, som pranger med lysende Hvirvødt,
830. Splittet aldeles ito, optrevles i enkelte Traade.

Heraf lærer man let, at Legemet mister sin Farve,
Førend det løser sig op i Grundelementet, det kom af.

Selv bekjende Du maa: ei samtlige Legemer evne,
Enten at mærkes af Lugt eller Klang, af hvilket der følger,
835. At man tænker sig ei hos Samtlige Lugt eller Toner.

Da nu ei Noget formaaer at skue det Hele med Diet,
Udne man kan, at Noget er til, der ikke har Farve,
Ligesom Noget er til, der haver ei Lugt eller Tone.

Bruger man Tanterne ret, da mærker man ligesaa hurtigt
840. Saadan Mangel, som Alt, hvad ellers berøvedes Særtegn.

Ikke Du muligen troe, at Grundelementerne savne
Farven alene, som nylig er sagt; dem mangler endogsaa
Varmen aldeles og Kuld, tilligemed dampende Hede.

Klang besidde de ei; de ere berøvede Gaster,

845. Heller ei sprede de saadan en Lugt, som er Legemet egen.

Naar af Lavendler Du laver en Saft, som blandes tillige
Vaade med Nardus og Meriansblomst, som, mængtet tilhobe,
Danner for Næsen Ambrosiaduft, da søger Du ivrigt
Saadan en Olie op, hvorhelst den muligen findes,

850. Som, ei lugtende selv, ei pirrer ved Lugten vor Næse,
Blot for at ikke ved Dunst den monne fordærve tillige
Al den øvrige Duft, med hvilken den koges og blandes.

Just af lignende Grund bør Tingenes Grundelementer

Selv ei virke med Lugt eller Klang ved Legemets Fremkomst,

855. Hvilke de ikke formaae, udi Virkeligheden at yde.

Ogsaa paa lignende Viis ei Smag de monne besidde,
Heller ei Varme, saalidet som Kuld, eller dampende Hede.
Uffens Skrøbelighed, som viser et dødeligt Væsen,

Maaddent og Skjært, Blødagtigt og Seigt, Uffældigt og Hulet

860. Maa (det skjønner man let) ei findes ved Tingenes Urstof,
Derfom vi have til Agt, at blot uforfrænkelt Grundlag
Værer det Hele; thi ene paa Sligt kan Skabningen hvile;
Ellers vil lettelig Alt i en Afgrund synke til Jntet.

Ikke benægte Du kan, at det, som Følelse viser,

865. Ogsaa bestaaer oprindelighviis af saadant et Grundstof,
 Hvilket besidder ei Følelse selv. Erfaring, som Lærer,
 Haver ei Noget at sige dertil, kuldkafter det ikke,
 Ja den hyder endog, og ligesom tvinger at troe det,
 Næmlig at levende Dyr kan avles af det, som er livløst.
870. Kan man ei virkelig see, at levende Orme sig vikle
 Ud af et sort vederstyggeligt Dynd, naar Jorden er fugtet
 I en forraadnende Grad, af stærk, indtrængende Regnskyl?
 Alt — det kunne vi see — forvandles paa lignende Maade.
 Vand samt frugtbart Foder og Lov gaaer over i Qvæget,
875. Qvæget gaaer over i vor Natur, og nærer vor Legem,
 Ligesom Dyr, i en omvendt Gang, samt Fuglenes Klovslægt
 Uder et Menneskes Krop, og vinder i Kræfter og Omfang.
 Saa til Levendes Brug benytter Naturen hver Føde;
 Deraf danner hun nu de levende, sandsende Væsner
880. Ganske paa lignende Viis, som Weed, der varligen tørres,
 Vreder til Lue sig ud, og ændrer det Hele til Jildblus.
 Heraf monne Du klarligen see, hvor høiligen vigtigt
 Grundelementernes Sted samt Orden fortjener at agtes,
 Ja deres Blanding og Stød, som enten de faae eller give.
885. Nævn mig Noget endnu, som muligen ængster din Sjelsroe,
 Mærkner din Tanke med Tvivl, og tvinger Dig dog til at nægte,
 At af en livløs Ting kan Noget bevirkes, som lever?
 Tænker Du muligen Steen eller Træ, som, blanded' tilhobe,
 Dog umulig kan bringe for Lys et Væsen, som lever?
890. Eet, forinden jeg videre gaaer, jeg beder Dig huske,
 Aldrig jeg yttrede her, at Alt, hvad der Skabninger danner,
 Ogsaa kan give dem Sandsernes Brug, samt Følelsesevne.
 Meget det kommer jo an, for det første, paa Legemets Omfang,
 Som bevirker et Sandserningsstof; fremdeles paa Formen,
895. Stoffets Bevægelse, Orden og Plads, i hvilken det stædes.
 Bistnok finder man intet af Sligt i Jord eller Brænde;
 Men de besidde dog Magt, saasnart de raadned i Regnen,
 Ormenes Kryb at bringe for Dag; thi Stoffenes Dele

Kyffes ved denne Begivenhed ud af den forrige Orden,
900. Og de forbindes paa saadan en Viis, at Væsener fødes.

Om man nu har, som Andre, den Troe, at Følelse dannes
Ikkun af det, som har Følelse selv, af det Ene det Andet,
Tænker man Stoffet, som blødt; thi Alt, hvad der føler, har Sæde
Blot i det Indre, som Nerver og Blod, og dette vi see jo
905. Er af en blød Natur, og danner forgjengelig Mæsse.

Sæt, man tænkte sig nu, at Sligt uforfrænkelt vedblev,
Da bør de enten besidde den Sands, som egner for Delen,
Eller bør heelt fuldendede Dyr formenes at ligne.

Leve, samt føle, som enkelt Deel, det kan de umulig,
910. Saa som det enkelte Lem nødvendigt med andet maa sandse,
Ligesaalidet en Hæand, samt andet, der hører til Kroppen,
Evner, ifald det er skillet fra den, som eenslig, at sandse.
Saaledes bliver tilrest, de assimileres med Væsnet,
For udi Sands og i Livsprincip at ligne det ganske.

915. Dog — hvi kaldte man dem isaafald Tingenes Grundstof,
Vare de virkelig Dyr? for Døden umuligt de undslap,
Dersom de stode paa lignende Punct med jordiske Væsner.

Antag ogsaa, de mægtede det, mon deres Forening
Kvlede Noget, undtagen en Sværm af dyriske Væsner?

920. Saaledes monne vi see, at Mennesker, Kvæget og Bildtet,
Naar de, forened' i Par, fortplante ved Kjerlighed Arten,
Kvle kun det, som er ligt, blot Mennesker, Kvæget og Bildtet.

Dersom man troer, at Stoffet har tabt, som Legem, sin Grund:
sands,

Og at det vinder en nye, hvi var det saa nædigt, at skjenke
925. Det, som man atter vil skille det ved? Jeg viste jo forhen,
Baade hvorledes at Fuglens Æg kan vorde til Unger,
Klusted' med Sandsfer og Liv; at Orme kan mylre for Lyset,
Dersom en styrrende Regn har bragt Fermentering i Jorden;
Altsaa kan Følelse dannes af det, der ikke kan føle.

930. Dersom nu En vil sige maaskee, at Følelsen avles
Ogsaa af det, som mangler den selv, ved nogen Forandring,

- Førend det kommer for Lys, paa en Maade bevirket ved Fødsel,
 Da er det nok, jeg viser ham klart, og behørigen godtgjør,
 At ei Fødselen skeer, før Stoffet er blevet forenet.
935. Ingen Forandring er mulig at skee, før Stoffet er samlet;
 Ligesom ogsaa paa lignende Wiis, ei Følelsen opstaaer
 Før hos levende Dyr, end Dyret er kommet til Verden.
 Lige til Sligt er skeet, da ligger Materien splittet
 Deels i Luft og i Vand, samt deels i Jorden og Jiben.
940. Ei paa den passende Wiis de have forenet sig hidtil
 Naade til Liv og Bevægelseskraft, ved hvilket bevirkes,
 At den vækkede Sands beskytter det Levendes Væren.
 Naamær desuden et Slag, som Væsenet ikke fordrager,
 Sligt et levende Dyr, da bliver det pludselig kraftløst,
945. Og udi Legem og Sjæl Fornemmelsen vorder forvirret.
 Grundelementernes Plads, den bliver jo ganske forandret;
 Alt, hvad der hører til Liv og Bevægelse, bliver jo standset,
 Intil at Stoffet, som rystedes stærkt gennem samtlige Lemmer,
 Løser det Livsens Baand, som knyttet til Legemet Sjelen,
950. Splitter den ad, og jager den ud gennem samtlige Porer.
 Dersom ei dette var sandt, hvad kunde vel Slaget bevirke,
 Uden at stille hver enkelt Deel, og forvirre det Hele?
 Lidt det hænder sig saa, naar Slaget er ikke for voldsomt,
 At den øvrige Rest af Livsbevægelse staaer sig,
955. Seirer, og standser det vældige Ryk, som følger af Slaget,
 Bringes det Hele tilbørlig i Gang, saaledes som forhen,
 Jager af Legemet bort Dødsretningen, hvilken alt mægtigt
 Uttred sig der, og vækker paa nye den slumrende Livskraft.
 Nævn mig ellers en Grund, som virker, at Legemet vender
960. Atter tilbage fra Dødhjemsdør, faaer atter Bevidsthed,
 Saa at det flux forlader den Wei, det havde begyndt paa?
 Smerte fremdeles er der, hvor Stof og Materiens Grundlag,
 Ret paa en voldelig Wiis, gennem Lemmer og Kroppen og Kjødet,
 Rystes i dybeste Grund, og stædes i zittrende Stilling;
965. Derimod opstaaer Lyst, naar Delene bringes i Orden.

Nu er det sikkerlig vist, at Grundelementerne aldrig
 Kunne selvstændigen mærke til Qval, eller stædes i Glæde,
 Eftersom ikke de Selv bestaae af Grundelementer,
 Som, ved en ændret Gang, var' istand til enten at føle
 970. Smertes og Qval, eller kildrende Lyst, som følger med Glæden.
 Følelse, kunne vi see, umulig de kunne besidde.

Er det nødvendigt at tænke sig Sands i Dyrenes Grundstof,
 For at forstaae, hvorledes et Dyr kan eie Bevidsthed,
 Nævne Du mig den Grund, som Menneskestoffet har egen.
 975. Skogerer da dette maaskee, naar Mennesket ryster af Latte?
 Både de muligt med rullende Graad deres Kinder og Nafyn?
 Er det istand til at granske maaskee over Stoffenes Blanding?
 Spørger det mulig sig selv om Grundelementernes Væsen?

Hertil kommer, at saadant et Stof, som Menneskets ligner,
 980. Maatte jo atter bestaae af nye Elementer, og disse
 Atter af andre paanye, uden Standsning eller Begrænsning.
 Alt, hvad Du mener, kan tale, samt lee, og bruge sin Tanke,
 Mener jeg, monne bestaae af et Stof, som evner det Samme.
 Men naar vi Samtlige see, at Sligt kun tænkes af Daarer,

985. Da kan Mennesket lee, sjøndt Stoffet har ikke den Evne,
 Brugte sin Tanke, samt yttre den klart i passelig Tale,
 Uden at Stoffet forsynes med Kraft til Ord eller Tænkning,
 Hvorfor kunne da saadanne Ting, som virkelig sandse,
 Ei oprinde fra Stof, der ikke forlehnedes Sandsning?

990. Samtligen monne vi hente vort Stof fra Himmels Udsæd.
 Fader tilfældes vi har; og haver den nærende Moder,
 Jorden, erholdt i sit Skjød den altbefrugtende Megndug,
 Bliver hun svanger med lysende Korn samt rigelig Træfrugt.
 See! da yngler hun Menneskets Slægt, samt Dyrenes Arter,
 995. Yder dem Foder og Kost, at Samtlige faae deres Næring,
 Finde ved Livet sig vel, samt øge med Lyst deres Afæt.
 Derfor er Jorden med Grund benævnet af Alle: vor Moder.

Det, som er kommet af Jord, det maae nødvendigen synke
 Atter til Jord, retligesom det, der kommer fra Himlen,

1000. Finder oprindeligt Hjem, ved atter at drage til Himlen.
Derfor ei Døden besidder den Kraft, at kunne forstyrre
Grundatomerne selv. Den splitter blot Dis'ses Forening,
Knytter det Ene til Andet, end før; bevirker, at Alting
Bliver aldeles forandret i Form, omskiftet i Farve,
1005. Samt erholder et Liv, som siden maa gives tilbage.
Heraf skjønner Du let, at Stoffene blive de samme,
Tingen er kun, hvad Stilling de faae; til hvilke de knyttes;
Samt tillige det Stød de faae, eller give til Andre.
1010. — — — — —
Saaledes gjør det jo her i mit Vers betydelig Forskjel,
Deels i hvad Orden et Bogstav staar, og deels i hvad Samqvem.
Samme jo bruges til "Himmel" og "Jord", "Hav", "Floder"
og "Solen"
1015. Ogsaa man bruger de Samme til "Korn", til "Dyr" og til
"Træer."
- Finder man ikke dem Alle deri, dog Lettrens's Fleerhed
Ligner hinanden; i Stillingen blot de sjerne sig noget.
Saaledes gaaer det med Tingen selv, som høre til Stoffet,
Blive Distancer og Bægt, Forbindelse, Forhold og Anstød,
1020. Orden, Stilling, Figur, Bevægelse, Træffen tilsammen,
Ændret i Tingen's Stof, maa Legemet ogsaa forandres.
Nu maa Du vende din Tanke til mig og til Sandhedens
Udsagn,
Saasom en Paastand, selsom og nye, vil ramme dit Øre,
Ja Gestalter af Ting, Du aldrig har skuet, sig nærme.
1025. Dog ei findes der Noget saa let, som ikke sig viser
Strax i Begyndelsen vanskelig nok; der findes ei heller
Noget saa skjønt, og forunderlig stort, som ikke med Tiden
Værdiges dog af Menneskets Slægt lidt mindre Beundring.
Himmelens lysende Glæds, til Exempel, og herlige Farve,
1030. Hæren af Stjerner, som drage omkring, deres funklende Klarhed,
Maanen og Solen tilligemed dem, deres herlige Straaler,
Derfor de stillede sig, som Nytt, for Menneskets Afsyn,

- Eller de monne med eet, uventet, møde vort *Die* —
 Kunde der nævnes en *Ting*, saa ret mærkværdig, som denne?
1035. Noget, som *Menneskets* *Land* var mindre mægtig at ahne?
 Intet, jeg sikkerlig troer; saa høist mærkværdigt er dette.
 Nu har *Samtlige* *ffuet* sig mæt; hvor findes der *Nogen*,
 Som vil værdige nu, mod *Himmelenes* *Hvælving* at stirre?
 Dersom *Fornuften* begrundet mit *Ord*, Du vrage det ikke,
1040. Skræmmet alene, fordi det er nyt; desmere Du granske
 Over det *Hele* med tænkende *Hu*, og, finder Du *Sandhed*,
 Give Du tabt; men er det kun *Tant*, Du værge Dig tappert!
Menneskets *Land* kan spørge med *Grund*: da udenfor *Verdens*
Ringmuur ligger et *Rum*, som *Jngen* formaaer at beregne,
1045. Hvad befinder sig der? vor *Land*, den vilde saa gjerne
 Hæve sig did, og i friere *Flugt* betragte det klarligt.
 For at begynde med det — overalt, til *samtlige* *Kanter*,
 Baade fra oven og nedent, samt ogsaa fra *Siden*, det *Hele*
 Kjender ei *Grændser*; det haver jeg viist, ja *Tingenes* *Bæsen*
1050. Samt *Uendelighedens* *Begreb* forlanger det klarligt.
 Ikke paa nogen *Maaneer* det tykkes mig muligt at fatte
 (Maar, uden *Grændser* og *Maal*, uendeligt strækker sig *Rummet*,
 Og i en talløs *Hob* *Grundstoffet*, som danner det *Hele*,
 Flagre fra oven og nedent omkring i uendelig *Krydsgang*)
1055. At vor *Himmel* og denne vor *Jord* alene var dannet.
 Skulde det øvrige *Stof*, som ligger tilovers, ei bruges?
 Helst da ikke vort *Solsystem* er dannet tilfældigt;
 Eftersom *Grundelementernes* *Hob*, som vildt, uden *Hensigt*,
 Sværmed omkring, uden *Gavn* eller *Meen*, anstødte hverandre,
1060. Flokket sig fast og hærdede sig; hvorpaa de, forened',
 Danned med eet til herlige *Ting* det tidligste *Grundlag*,
Stof til *Himmel* og *Jord*, til *Hav*, samt levende *Bæsnere*.
 Altsaa bekjende Du maa, det bliver aldeles nødvendigt,
 At der maa stee i det øvrige *Rum* et lignende *Samskød*,
1065. Som paa denne vor *Jord*, hvem *Ætheren* favner med *Omhed*.
 Hertil kommer endnu, at *Stof* der findes i *Mængde*,

- Derhos rigeligt Num; der træffer ei Noget, der hindrer.
 Deraf følger, at Noget maa ssee, og Noget maa dannes.
 Naar der endvidere findes en Hob af Grundelementer,
1070. (Som ei tælle man kan, selv ei i en Menneſkcalder)
 Naar Naturen beholder ſin Kraft, ved hvilken den evned
 Atter, paa lignende Wiis, at ordne det ſkabende Grundstof,
 Som det ordnedes her — da maa Du nødvendig bekjende,
 At, foruden vor Jord, maae Verdener findes i Rummet,
1075. Derhos Arter af Dyr og ſærlige Arter af Jordſolk.
 Hertil kommer endnu: i Skabningens Rækker der findes
 Intet, ſom enkelt, der avler ſig ſelv, og øger ſig eensligt.
 Under en Slægt forterer Enhver, og ſtedſe Du finder
 Flere, min Ven! af een Art, iſær mellem Dyrenes Racer.
1080. Saadant finder jo Sted blandt Dyr, ſom leve paa Fjeldet,
 Slikt i Menneſkets Tvekjønsslægt, i ſkjælede Fiſſes
 Heel umælende Art, og ſamtlige Flyvendes Slægter.
 Altsaa bekjende vi maae, paa lignende Maade kan Himlen
 Jorden og Havet, ſamt Maanen og Sol, med Alt, hvad der
 ſkabtes,
1085. Ei exiſtere, paa eenslig Wiis, men være mangfoldigt,
 Efterſom Livſens Num er ligesaa nøie berammet
 Hine, ſom Alt, hvad er ſkabt; de dannes af dødelig Maſſe,
 Ligesom alſkens Art, hvor talrig Slægten kan være.
- Tænker Du nøie derpaa, ſamt grænſer derover, Du finder,
1090. At Naturen er frie, og kjender ei bydende Herrer,
 Virkende Alting ſelv, uden Hjelp eller Gudernes Viſtand.
 Siig mig i Gudernes Navn (hvis Liv er den ſaligſte Sjelsroe,
 Som uforſtyrred i blideſte Roe ſee Tidernes Henfart)
 Hvo beſidder vel Kraft Umaaleligheden at ſtyre?
1095. Hvor er den mægtige Haand, ſom evner at lede det Hele?
 Dreie paa eengang Himlenes Kreds, uden Grændſer i Antal?
 Samt med Ætherens Jld bedunſte det yppige Jordſmon?
 Være tilſtede paa hvert et Sted til ſamtlige Tider?
 Danne ved Skyerne Mulm, ſamt ryſte ved bragende Torden
1100. Himmelenſ lyſende Egn? udsende det Lyn, ſom forſtyrrer
 Ofte det Tempel, den eier dog ſelv? bortile til Ørkenen,

Blot for at svinge det farlige Sværd, der skaaned dog ofte
Syndernes Hob, men rasede meest mod Skyldfrie og Gode?

- Siden at Verden for Lyset er bragt, og siden at Havet
1105. Feired, tilligemed Himmel og Jord, sin tidligste Byrdsdag,
Kom fra det Ydre der Legemer til, ja Grundelementer,
Som tilfældige Stød henkastede did fra det Hele,
For at forskaffe til Hav og til Jord behørigen Tilvært,
For at den kunde forøge sit Rum, den himmelske Slotsborg,
1110. Samt opløste sit Tag over Jorden i Ætherens Hvælving.
Hver Ting faaer sit passende Stof fra samtlige Kanter,
Med en naturlig Impuls, som Enhver benytter paa sin Wiis.
Vand forøges til Vand, og Jord til jordiske Dele,
Jld bereder sig atter til Jld, men Æther til Æther,
1115. Lige til hun, som har Alting skabt, den friske Naturkraft,
Bringer det Hele til endeligt Maal og den rigtige Fremvært.
Saadant hænder sig da, naar i Livsens Aare der rinder
Ei nogen ringere Deel, end det, som nyligen afgik.
Da har samtlige Ting opnaaet den kraftige Alder,
1120. Saa betvinger Naturen med Kraft det stigende Fremskud.
Hvert et Legem, Du seer, det reiser sig frodigt i Opvært,
Samt efterhaanden det hæver sig frem til modnere Alder,
Vinder bestandig i Stof, og øger sig meer, end det taber.
Føden sig breder da letteligt ud gjennem samtlige Aarer,
1125. Splittes ei heller saa stærkt, at Meget kan gange tilspilde,
Eller at mere gaaer tabt, end det, som Alderen tører.
At der af Tingene tabes endeel, og at Meget forsvinder,
Sligt umulig benægte Du kan; men mere maa vindes,
Til de har naaet den høieste Top i Skyden og Fremvært.
1130. Derfra lidt efter lidt formindskes sig Alderens Kræfter,
Og, efter fuldendt Maal, de synke tilbage til Slaphed.
Forholdsviis som et Legem er stort udi Bredden og Længden,
Blive, naar Hjelse finder ei Sted, til samtlige Kanter
Delene splittede meer, og flere Partikler forsendes.
1135. Føden fordeles ei mere saa let i de samtlige Aarer;
Forholdsviis til det yppige Stof, som trænger sig udad,
Kan Naturen kun lidt forstaae til atter at bøde

Net forsvarligt paa det, som svandt, samt virke til nyt Liv.
 Tingen med Nette forgaar, naar den mindstes ved Strømmen:
 ger udad,

1140. Eller naar Legemet synker til Jord under Stød fra det Ydre.
 Føden forretter ei mere sin Dont, hvor Legemet ældes;
 Heller ei tøve de talrige Ting, at hamre fra uden,
 For, paa en fjendtlig Viis, ved Stød at knuse det Hele.
 Saaledes synker engang selv Verdens mægtige Ringmuur
1145. Under de vældige Stød, og segner i Gruus og Ruiner.
 Til at forøges, behøver jo Alt den passende Næring;
 Næring er det, som styrker i Alt, og knytter det Hele.
 Dog — hvad gavner den vel, naar Naren ei taaler sin Føde,
 Og den nødvendige Deel ei bliver den bragt af Naturen?
1150. Alt har Tiden sin Virkning gjort; udmarvet er Jorden,
 Dyret er lidet, som skabes tilnød, og dog var det Jorden,
 Som undfanged saa mangen en Art, og den vældige Dyrslægt.
 Ikke formode jeg kan, at Menneskets Racer fra oven,
 Ere fra Himmelen sankede ned, ved Hjælp af en Guldsnor,
1155. Ligesaa lidt som de skabtes af Vand, der ruller mod Klippen.
 Nei! det var Jorden, der avlede dem, som giver dem Næring,
 Og, af sin egen Drift, til Menneskets Baade, lod opstaae
 Deels den smilende Sæd, og deels den frodige Wiinstok.
 Uden at tvinges, hun ydede Bær, og kosteligt Foder,
1160. Hvilket nu kommer kun maadeligt frem, skjøndt dyrket med Nøie.
 Saaere det tager paa Vøndernes Kraft; det tager paa Studen,
 Dog, skjøndt Kræfterne gaae, de neppe kan Jorden bestride.
 Saaledes øges vort Slid! saa mindstes Frugten af Jorden!
 Vonden, bedaget og graae, med Hovedet ryster og sukker,
1165. At det er hændet saaitid, hans Slid har været forgjæves.
 Tiden, som gif, han ligner med den, i hvilken han lever;
 Tænker med Nøes paa de herlige Aar, da Fædrene leved;
 Taler om Fortidens Old, i hvilken, langt mere gudsfrygtig,
 Mennesket leved et lykkeligt Liv i trangere Livskaar,
1170. Medens den Jordblodsplet, som Enkelte eied, var liden.
 Ikke han ahner i Sind, at Alt i sig sagtelig svinder,
 Samt, fortæret af Ulde og Aar, sig vender mod Graven.

Anmærkninger.

Første Sang.

Vers 4. Concelebras forklarer Nonius som moves, Lambin som colis, frequentas; Creech som imples, og Wakefield endelig under eet, som: "uno tempore frequentas, permeas, colis, agitas." Dædala (*δαιδάλλειν*, variare) kaldes Jorden efter de fæbte Ting's Forskjellighed og Afvevling, og paa denne Maade kan man begribe, hvorfor Virgil (Æneid. VII, 282) kan meget passeligt kalde Circe dædala. Submittit o: effert, producit, procreat Frundiferas (19) er den sædvanlige Lucreziske Skrivemaade istedetfor frondiferas. Da man ovenfor i det 11te V. ikke har kunnet forklare sig Grunden til den sidste Stavelses Længde i Ordet genitalis, har man forandret det til genitabilis, eller gjort aura til cura, for at faae Position. Man har imidlertid ikke betænkt, at den endnu ikke uddannede poetiske Diction tiltog sig forskjellige Friheder, som man senere betog Poeterne, og dertil hører, at ikke alene i Ord, som endtes paa et r (ikke blot i Arsis og i Hexametrets fjerde God) men ogsaa i Ord, som endtes paa s og t (selv i anden, tredje og femte God, ja selv i Tethis) forlængedes en i og for sig selv kort Stavelse foran en Vocal. Hermanns doctr. metr. 40, 547. Hvad det ovenomtalte dædala angaaer, som jeg vilde have oversat ved kunstfulde (kunstige) Jord, da bemærker Festus: dædala a varietate rerum artificiorumque dictam esse apud Lucretium terram (apud Virgilium Circem) facile est intelligere, cum græce δαιδάλλειν significat variare. V. 21. Sæla er ligeledes et Lucrezisk Indlingsord, dannet efter Grækerne's φύλα, hvilket ogsaa Homer bruger til Omfkrivning, saasom φύλ' ἀνδρώπων. Hora; har et lignende Udtryk, naar han i Odernes 1, 2, 9 siger: piscium genus hæsit summa ulmo. Ligesaa Lucrezisk er luminis oras om Verdens Lys. Dius er efter Festi Forklaring Alt, hvad der er under Himmelen o: i aaben Luft, modsat i Huus, hvoraf Sælemaaden sub divo; siden istedetfor divinus.

Memmius Gemellus, om hvem Cifanius handler meget udførligt i Afhandlingen de gente Memmia prolegomena, som findes foran Fabers Udgave, var en særdeles god Ven af Digteren, og de skal i tidligere Dage have besøgt Athenen i hinandens Selskab. Godt af en anseelig borgerlig Familie, havde han været Folketribun, Prætor, ja endog Stadtholder i Bithynien. Da han imidlertid, for at erholde Consulatet, betjente sig af utilladelige Midler, blev han sagsøgt for ambitus, og forviist til Patra, uagtet Cicero paatog sig hans Forsvar. Dog var det ikke den eneste Gang, at Memmius var bleven anklaget; thi allerede da han kom tilbage fra Bithynien, blev han anklaget, enten formedelst en slet Bestyrelse, eller fordi han havde fornærmet de Judoedte. Dog synes han dengang at være bleven frikjendt. Man har formodet, at Memmius har yttret Vist til at gaae over til den Epicureiske Sect, som dengang var i høi Anseelse, og tildeels Moeophilosophie, og at det har været en af Hovedmotiverne for vor Digter til at udføre dette Digt, at han ønskede at gjøre en Profelyt af bemeldte Memmius. Forresten har man læst Lucretz ganske artigt sin Text, fordi han, som i Digtet selv gaaer ud fra den philosophiske Grundfætning, at Guderne leve i den allerførste Natur, og ændse Menneskets Færdens aldeles ikke, dog alligevel personificerer Venus, samt anraaber hendes Hjælp i selve Digtet. Man har hjulpet paa Digteren det bedste man kan, ved at sige, at Venus aldeles ikke er Kronidens og Diones Datter, ligesaa lidet som Calliope, hvem han anraaber i en af de følgende Sange, er født af Jupiter og Mnemosyne, eftersom hiin er den abstraherede Productionsevne, denne Poesien. Men hvad hjælper det? Det hele deilige Partie om Mars, der ligger som en Samson i Dalila's Skjød, bliver castreret "weil es in der That ein gewaltiger Werkstoff gegen die poetische Einheit ist, und der Dichter ist gar nicht zu rechtfertigen". Men er da Indledningen Digtet selv? er Rammen da Maleriet? Er Memmius ikke desuden den tvivlende Mand, som først nu skal indvies i Læren? Naar altsaa Lucretz inviterer Memmius, eller Læseren ialmindelighed, til sit aandige Gjæstebud, kan han da dadles, fordi han bruger denne poetiske gustatio eller promulsis førend han begynder sin egentlige philosophiske Undersøgelse? var ikke denne Accomodationsmethode særdeles vel fikket til at fængsle Memmius baade som Romer og som den dannede Mand? Desuden glemme man ikke, at Lucretz, kjendt Philosoph, dog aldrig ophører at være Digter, og at han, uden mindste Modsigelse, kan for Tanken opstille den Grundfætning, at Guderne ikke ændse den jordiske Færdens, og dog, for at oplive Folksen, for at virke paa Phantasien, anraabe

Venus og Mars her, samt i VI, 91 udbede sig Calliope's Bistand, og i VI, 1074 omtale Neptunus som Havenes Styret (II, 471, 1093). Og dog har man hængt sig saa ængstelig derved, at man i V, 947 har villet jage Nympherne ud, og sætte lympha isedetfor, og saaledes saet Kildegrotter ud, hvor Lucret's tænkte sig Nymphes. Men hvilken er den urolige Tid, som han taler om, og nævner som Hinder for hans rolige Digtet? Formodentlig Catilina's og Clodii Gjæringsperiode, der virkede saa høist fadeligt ind paa Republikens Velfærd, og gav den et Stød, som den vanskelig kunde forvinde. Man maa nemlig antage, at Digtet er udgivet i Enden af Byens Aar 696, eller i Begyndelsen af 697, da Clodius satte Alt i Uro, da Cæsar allerede havde begyndt Krigen i Gallien, og da Ptolomæus Auletes, forjagen fra Ægypten, søgte Romernes Hjælp, og derved frembragte en urolig Fremtid og en saare formørket politisk Horizont.

B. 49. De summa coeli ratione sigter til Undersøgelsen om Guderne; men med Rette bemærker Meineke, at Lucret's intetsteds videre yttres sig om Gudernes Væsen, end at han declamerer mod den antagne Folkemening. Da Mange have anseet Epicur for en Atheist — hvilket han gjerne kunde være, fordi han, for at sikre sig for Folkehæd, udøvede forskellige religiøse Ceremonier — kunde denne Mangel hos vor Digter muligen skrive sig derfra, at han hellere vilde lade dette Spørgsmaal uafgjort, end, ved at berøre det, komme til at yttre sig mere derom, end han, med Hensyn paa det Farlige derved, egentlig ønskede. — I det 53de og 54de B. opstiller Digteren en heel Deel Benævnelser for det primitive Stof, men til Væsernes Forundring omtales ikke den Benævnelse, som Epicur, efter sine Forgiengeres, Leucip's og Demokrit's Exempel, gav det, nemlig *Atom*, eller udelelige Substantser. Da Lucretz ellers ikke er saa bange for at optage græske Benævnelser i sit romerske Digt, har Meineke vel Ret i at formode, at han enten har anseet de latinske Benævnelser for mere betegnende, eller, hvad der turde være rimeligst, har søgt at undgaae en Benævnelse, som var kommet i Miscredit, og som let kunde opvække nogen Fordom mod selve Digtet. Det lille Partie 57—62 antreffer man paa et langt mere passende Sted længere nede i Digtet, nemlig II, 645—650; hvorfor det i Almindelighed sættes paa dette Sted i Klammer, saavel af Wakefield, Eichstädt som Drellius. Lambin forsvarer dets Plads, som en Anticipation, der ikke er usædvanlig hos Digterne. Forbiget udbreder sig meget vidtløstigt saavel om dette Partie, som om flere Gjentagelser af Digterens egne Ord, hvilke Lucret's holder meget af, i Afhandlingen

de Lucretii Cari carmine a scriptore scioris ætatis denuo pertractato, Lips. 1824, p. 10—54.

64. Ved religio forstaaer Lucrez Folkereigionen, med dens Bæv af modsigende Fabler, altsaa Overtroe, eller, som jeg af prosodiske Grunde var nødt til at gjengive det, Brangtroe, fanatisk Sværmerie. Cupiret i 72 staaer istedetfor cuperet, da, efter Priscians Bemærkning, fjerde og tredie Conjugation vare i den ældste Tid ikke saa noie adskilte, at de jo meget ofte bleve blandede, saaledes som parire istedetfor parere hos Ennius. — Univerbet forekommer hos Lucrez under forskjellige Benævnelser: *natura rerum*, *summa rerum*, *omne* (τὸ πᾶν), hvad Cicero hellere vilde kalde *omnia*. — Irritât (71) er en Syncope for irritavit, ligesom VI, 586 disturbât for disturbavit.

82. Hvorfor Synd? Fordi det var just det, som især Stoikerne lagde Epikuræerne til Last, at deres Være, og just deres Begreb om Lyksalighed maatte føre til Last, om endogsaa Epicur selv kan have antaget, at Dyden var ligesaa velberegnet for hans Lyksalighed, som Lasten. Aufis laa ved Euripus i Boeotien lige over for Chalcis paa Euboca, havde en god Havn, hvor det bekjendte Uheld, som her omtales, tilskødte Grækerne paa deres Tog til Troja. Horaz, Satir. II, 3, 199. Forresten seer man, at Digteren afviger noget fra den sædvanlige Fortællingsmaade, med Hensyn paa Iphigenia's (Iphianassa's) Skjebne, da hun, efter den sædvanlige Beretning, bliver reddet af selve Trivia (Diana, quæ in triviis colitur; Τριωνίτις). Endogredi ∴ ingredi, af ἔνδον, intus. Prima viarum er en Græcismus, dannet efter τὰ πρῶτα τῶν ἀνδρῶν, πρῶτα τῶν κολάκων, (Matthiæ Gr. gr. §. 458) samme Smag, som Ovids: *summa ducum*, Atrides (Amorr. 1, 9) og Lucreties eget *vera via* I, 660.

95. Tanken er: Iphigenia var dog Agamemnons Førstefødte, πρωτότοκος. Eurip. Iphig. in Aul. 1220. Tanken af 103 er denne: Ja hvad vil jeg tale om Agamemnon, Du selv, Memmius, som dog er saa dannet, vil jo ikke gaae over til vort Partie, ∴ til Epicureismen, blot fordi du frygter for Snak om Straffe i det næste Liv. Man seer altsaa, at man maa enten læse desistere, eller tage desciscere i den Betydning: ikke at gaae over til Ens Partie, som jo paa en Maade er det Samme, som at falde fra En. — Restandi (111) er resistendi, renitendi. II, 450. — 114 sigter til Stoikerens Mening, som ogsaa deledes af Peripatetikerne, at Sjelen fødes tilligemed Legemet, og altsaa først da bliver til; samt til Academicernes, som antog, at Sjelen, skabt fra uendelige Tider, ligesom indgydes Legemet ved dets Fødsel.

§ 117 sigter Digteren til Pythagoras' Lære om Sjælevandringen, naar han siger insinuet se pecudes. Hvad Udtryksmaaden angaaer, da er det bekjendt, at især Digterne udelade gjerne Præpositionen, naar den allerede ligger i Verbet, som f. Ex. adigere arbitrum, for adigere ad arbitrum. Ennius (130 f. Ch. F.) var fra Rudia i Calabrien, og var primus α : den ældste Skribent i den episke Deel af den romerske Poesie. Cluco (cluo) α : sum, videor, celebror, af κλύω.

121. *Templa* α : tuempla af tueri (ligesom duellum—bellum) ophøiede Stæder, overhovedet tractus, regio, locus. Fremdeles maa man ikke ængste sig ved saadanne Epitheta som æterni, der jo rigtignok, stricte talt, stride mod den Epicureiske Lærebbygning. Det er overhovedet meget forunderligt, at man paa den ene Side klager over, at Lucret's ikke er Poet nok, og paa den anden Side anker over Alt, hvor han ved digteriske Udtryk søger at mildne den strænge philosophiske Alvor. See I, 228. Hvorfor juist *Acherusia templa*? blot for at efterligne Ennius, der ogsaa har betitlet Underverdenen *Acherusia templa*. Ennius tog nemlig *templa* i Betydning af *loca cava, ampla et spatiosa*, og deri efterlignedes han af Lucret's, som endog kalder (IV, 628) *Ganen humida linguai templa*. § Anledning af 124 citerer man *Æneid. IV, 654*, til hvilket Sted ogsaa Servius gjør den hidhørende Bemærkning, at Mennesket bestaaer af trende Dele: *anima*, som kommer fra oven og søger i Døden didhen tilbage, *corpus*, som forraadner paa Jorden, og *umbra*, ψύχη α : *simulacrum quoddam, ad nostram effigiem fictum, quod inferos petit, et est species corporea, quæ non potest tangi, sicut ventus*. Da nu Ennius var en Pythagoræer, og altsaa antog Sjælevandringen, meente man, at Homers *Ånd* var gaaet over i Ennius, ligesom han ogsaa selv antog, at Homers *Ånd* havde engang viist sig for ham, og veiledet hans Digtning. Cicero *Quæst. acad. II, 16*.

136. *Obita* α : *sumta, suscepta, completa*. *Æneid. X, 641*. § 143 fordærver Creech det smukke Epitheton *serenas (pacatas, claras, heiter)* til *severas*.

151. Denne Grundsætning: ἔδὲν γίνεσθαι ἐκ τῆ μη ὄντος, var fælleds for næsten alle Philosopher (κοινή δόξα τῶν φυσικῶν) og lagdes især til Grund af Democritus; hvem Epicur fremfor alle Andre tog til Mønster. — *Quod sequimur* (i 157) forklarer Bentley meget godt ved τὸ ζητούμενον, τὸ ἀπορούμενον eller, som Haverkamp ganske vakkert forklarer det, *quod indagare conamur, sicut feras, atqueprehendere sequendo*. — *Sudante* i 176 har stødt, som Epitheton til *autumnus*; man har derfor proponeret *sudante* eller *sua dante*. Tillægsordet synes mig

dog ganske at være i Lucretisk Aand, og betyder humidus, udus, humores eliciens. Et lignende Lucretisk Udtryk er i det Næstfølgende luminis oras, som derfor ikke med Faber bør forandres til auras; det maatte da være, at man ansaae det for en ved Udtalen forandret Benævnelse, paa samme Maade som man har plastrum og plostrum, aula og olla. Alienis (182) $\circ$: intempestivis, hvad Digteren i 184 kalder tempore iniquo $\circ$: adverso, parum opportuno.

185. Usus er opus, saaledes som i Terenz' Heautont. I. 1. 28: mihi sic est usus, tibi ut opus est facto, face, eller som Virgils bekjendte nunc viribus usus $\circ$: opus. — 189. Quando maa læses med Vægt paa sidste Stavelse. Festus har nemlig gjort den Bemærkning, at quando med gravis over den sidste Stavelse, eller udtalt med Vægt paa do, betyder quandoquidem, og er en Conjunction; omvendt derimod et Tidssadverbium. Dog sammenligne man denne Bog's Vers 207, uden Hensyn paa det, Lambin bemærker til dette Vers. — 201. Pontum forandrer Salmasius til pontu ($\pi\acute{o}\nu\tau\upsilon$) ligesom V, 36; VI, 619 pelage for $\pi\epsilon\lambda\acute{\alpha}\gamma\eta$. Hvad Faber, som forkaster denne Forandring, mener ved: noli hunc locum sic interpretari, quasi si dixisset: per ponti vada, forstaaer jeg ikke; thi Digteren mener dog virkelig pervadere pontum uden Vægt paa vada. Han vil just antage Noget, som maa synes høist umueligt og urimeligt, hvortil ogsaa de øvrige ponerede Tilfælde sigte. Forklaring af æther sidera pascit findes i Ciceros de natur. deorr. 11, 15. — Angaaende quod i 222 da bemærke man, at Lucret's holder meget af (I, 235, 411; II, 46, 126 ic.) at bruge den absolute Accusativ af dette Pronomen, istedetfor ea ratione; deels for at benytte det som et almindeligt Overgangsbord, deels for at vise, at Sætninger, som saaledes forbindes, hænge særdeles nøie sammen.

231. Ingenui $\circ$: quos natura evocat, non ars. Juvenal bruger Ordet (III, 20) i samme Betydning om naturlige Drypstone. Andre forklare det som perennes, Andre igjen om fontes sinceri, clari, non turbati et permixti, i Analogie med Ausonii Udtryk (Mosell. 65) fontes virgines et casti. I samme Vers har jeg fulgt Læsemaaden externa flumina istedetfor æterna, uagtet Wakefield kalder den sidste Læsemaade "quantivis pretii". Ideen af æterna flumina $\circ$: amnes perennes, $\acute{\alpha}\acute{\epsilon}\nu\nu\alpha\iota$ ποταμοί synes mig ikke nær saa poetisk, som den, der ligger i externa flumina; thi Ideen forhøies aabenbart derved, at selv fjærne Gloder maa bidrage til at holde Oceanets Vandmasse vedlige. Angaaende Corpus materiai (250) som betyder materia, og i denne Betydning ofte forekommer hos vor Digter, da er det en af de mange Dufktioninger, som han især

synes at ynde. Consumsc α : consumsisse, ligesom sumpsc for sumpsisse. Indupedita α : impedita. — 307. Seresco er det Modsatte af uvesco. Man udleder det af det græske *ξηραίνεσθαι*, serco, hvoraf serenus α : siccus. Hvad Virgil saaledes kalder i Georg. I, 460: unde *serenas ventus agat nubes*, kalder han i Georg. III, 197 *arida differt nubila*. Persederit α : penetrarit, inhæserit, imbuerit.

316. *Strata viarum* (Æncid. I. 420) er et Udtryk i samme Sinag, som *suprema montium, clausa domorum, amara curarum*. Tillige erindre man sig, at Italiens Brolægning ikke bestod i smaa ved hinanden lagte Kampestene, men i store firkantede Kvaderskene, hvor Sporene af de Gaacnde vare lettere at bemærke. Propter er, som ofte ellers, prope. *Signa* have Nogle forklaret om saadanne Hammere, som ogsaa imellemstunder foresindes paa vor Tid, hvormed man bankede paa sukkede Dore, istedetfor at bruge Ringetoi. Kunde man nu bevise, at disse Hammere vare dannede i Form af Hænder, indseer jeg ikke, hvorfor denne Mening var saa forkastelig. Rigtigere er maaskee deres Mening, som tænke paa de Statuer eller Gudebilleder, som stode ved Byens Porte, hvilke de Tilreisende og Vortreisende viste den Artighed at kyske paa Haanden, og just derfor gjerne bleve afbildede i den Stilling, at de strækkede Haanden ud. Overhovedet var det ikke blot den Høire, men ogsaa den Venstre, ja selv Hage, Skjæg og Klæder, som disse Andægtige kyskede. Cic. in Verr. IV, 40. Denne Forklaring turde være den rigtigste, idetmindste bedre end den, neppe beviistlige, Udvei, at sige, at *patroni*, naar de vare syge, eller ikke ønskede *salutationes*, udfillede deres *signa* uden for Dorene, for at vedkommende Clienter kunde offerere deres Hilsener til disse *vicarii*.

327. *Vescum* udledes af *ve* og *esca*. Det kan altsaa bruges paa en dobbelt Maade, idet *vescum* papaver bliver en væmmelig, uspiselig, *Walmue*, *vescum mare* derimod *edax*, fortærende; i samme Forhold omtrent som *velus* af *ve* og *ætas*, samt *vehemens* af *ve* og *mens*. *Ve* bruges ogsaa nægtende eller nedsettende: f. Ex. *ædes Vejovis* α : *parvi Jovis*, Fasti. III, 447. *Ve*, siger *Jestus*, *pro pusillo utebantur*. Hvad Indholdet af dette *Partie* angaaer, da maa man erindre sig, at alle Philosopher fra *Thales* til *Plato*, havde benægtet det tomme Rum, isærdeleshed *Empedokles*, og derfor var det nødvendigt for *Epicur*, at opstille antagelige Grunde derfor. *Meineke* angiver dem meget kort og tydeligt saaledes: uden tomt Rum 1) er ingen Bevægelse mulig; 2) kunde det ene Legeme ikke trænge ind i det andet; 3) vilde Legemerne ikke være forskjellige ved Vægt; 4) kunde Fiskene ikke svømme; 5) kunde to

elastiske Legemers Afprællen ikke være tænkelig. Med Hensyn paa sublimaque cæli (i 341) erindre man sig, at de ældre latinske Skribenter brugte Formen sublimus, ligesom vor Digter ogsaa bruger (II, 844) sterilus istedetfor sterilis. Overhovedet gif flere Adjectiver baade efter tredie, samt efter første og anden Declination. — I 363 finder en Synizesis Sted i deorsum, ligesom Tilfældet ogsaa er ikke sjelden med scorsum, suavit, suadet.

368. *Dedicat* α : affirmat, assertit, probat; thi uagtet de hos de Ældste Sædvanlig brugtes negativt, for Ex. demagis for minus, brugtes det dog oftere affirmativt, som i demiror. *Præcurrere* α : præoccupare, προ-απαυτᾶν. Latex, a lapsu, profluens aqua dicitur; interdum tamen et in vino hoc vocabulo utimur. Festus. — I 384 maa initium ved en Synizesis læses som et Trisyllabum. *Fuvat* α : suat α : fuerit. Hvad denserier angaaer i 396, da forekommer denne Verbalform ofte hos Virgil; extremi addensent acies (X, 452); agmine densentur campis (VII, 452), hvor Servius just antager som gangbar Formen densco, denses.

399. *Multa causando* α : multas causas asserendo, πολλά προφασισόμενος, πολλάς προφάσεις προχειρίζων. — *Quietes* i 406 er et sjeldent forekommende Ord. Det bruges, seer man, om Dyrernes Leie i Skovenes Dyb, og udledes ikke urimeligt af Grækerne's *κοιτης* (*quietis*) som bruges just om det Samme, ligesom ogsaa f. Ex. *acies* udledes med Rette af *ἀκίς*. I Anledning af næste Vers, hvor man, for at redde Quantiteten, vil læse institerint, istedetfor institerunt (*Æneid.* II, 771) har man gjort den Bemærkning, at den Næstsidste i disse Præteriters tredie Person Pluralis (især af tredie Conjugation) have oprindeligiis været baade kort og lang. Tillige mærke man, at insistere bruges med Accusativus. *Georg.* III, 164. *Æneid.* VI, 365. — *Cluent* i 450 er videntur, nominantur, sunt. — *Eventus* (συμβεβηκότα, *accidentia*) det Tilfældige, i Modsætning til ἀφώγισα, inseparabilia, propria. Consequitur i 461 er colligit, cognoscit, percipit. Hos de latinske Digtere finder man sjeldnere Paris under Navnet Alexander (475). At udlede dette Navn af ἀλέξειν, jage bort, hjælpe, maa være meget gammelt, eftersom allerede Ovid (i Heroiden Paris til Helena, 9de Distich. fra Enden) kan slaae paa, at han opkaldtes saaledes, fordi han havde reddet i sin tidligste Ungdom noget Dvæg, som Rovere allerede havde bortført. Pæne puer, siger han, rudis abducta armenta recepi Hostibus; et causam nominis inde tuli.

470 og 71. Disse tvende Linier ere særdeles vanskelige, eftersom Vulgaten ikke giver nogen synderlig Mening. Meincke, hvis Text jeg idethese

lægger til Grund, har Vulgatens aliud rebus, aliud regionibus. Wakefield indførte istedetfor rebus de fleste Codicum's Læsemaade terris, men da regionibus naturlignende afgav en saare maadelig Contrast til terris, læste han derfor tillige legionibus (et Ord, som Lucret's holder meget af, II, 40, 323; III, 1043; V, 1227) som skulde betyde Folk, Nationer, omtrent som Grækernes *ἔθνος*, der bruges i samme Betydning om Folkeslag, Mængde, ligesom exercitus hos Virgil i Æneid. V, 824. For ydermere at opløse dette vanskelige Sted, vil jeg tilføie Wakefields Fortolkning: quicquid transactum sit, id recte dicas, vel hominibus quibusdam, vel terris quibusdam (et restat nihil tertium) evenisse. Ea vero esse, nullo pacto recte dixeris; ergo tempus etiam, his conjunctum, nullum est; neque aliud in rerum natura, præter corpus et inane.

477. Nogle ville læse duræus af *δύριος*, ligneus; men eftersom Homer bruger just om bemeldte Hest Udtrykket *δουράτειος*, og der desuden hos Suidas forekomme Formene *δουράτειος* og *δουράτεος*, behøves ingen Forandring. Atter finder en Synjesis's Sted i 481 med eadem, idet to Stavelses, af hvilke den ene er kort, den anden lang, ansees for een. — Stringere (487) ∴ diffringere. Difficile est, brugt absolut, uden tillagt intellectu, er Lucret's'se Sprogbrug. Ved Mangel paa den tilbørlige Opmærksomhed (thi at der skulde gives nogen anden Grund indseer jeg ikke) bliver Versetallet forrykket i Meinekes Udgave fra V. 485, da han mellem dette Vers og det 490de ikke placerer flere, end tre Vers. Uordenen vedvarer til det 500de Vers, hvor Versene bringes i sin vanlige Gang ved en nye Uorden, idet han mellem 500 og 505 anbringer fem Vers. Haverkamp har ikke dette Misforhold, og jeg anfører det, blot for at Ingen skal lægge mig til Last, hvad der egentlig skriver sig fra Uorden ved den Text, som jeg idethese lægger til Grund. Naviter (526) ∴ prorsus, *ἀναβῶς*. Man lægge Mærke til, at fra 504 opstilles Beviser saavel for Atomernes tætte Naturbeskaffenhed og Evne til, ikke at kunne tilintetgøres, samt for den virkelige Tilværelse af et tomt Rum. Raisonementet er, som Meineke har bemærket, forteligt dette: 1) Uigjennemtrængelighed er en almindelig Egenskab ved Materien. Der, hvor Legemstoffer findes, kan intet Andet eksistere; og om endogsaa Legemernes Aggregater kunne findes, følger dog deraf intet om Grundstoffet selv. 2) Universet kan hverken udgjøre en tæt Masse, eller et aldeles tomt Rum. Findes der derfor Legemer i det tomme Rum, som ellers ingen Intervaller besidde, saa maae disse være uopløselige, fordi intet kan virke paa, eller i, dem. De maae være evige, fordi Tilintetgjørelse ex hypothesi ikke finder Sted, og fordi, ved en bestandig Tilintetgjørelse,

ingen nye Skabelse eller Restauration af Tingene var mulig. Selv af tætte og uadskillelige Stoffe kunne bløde Legemer opstaae, hvorhos man kan indsee Atomernes Utilintetgjørighed af Organisationens saa noie bestemte Orden og Grændser, samt af den Nødvendighed, at maatte antage i ethvert Legeme adskillige minima, ikke deelbare, og ikke bestaaende i og for sig selv, som indeholde Grunden til deres Dimension. Flos ætatis (556) α: ἀκμή, justus et perfectus vigor, hvilket dog er mindre usædvanligt, end flos flammæ i 899, som aldeles er dannet efter πυρός ἀνθος. I det Foregaaende (548) bemærker man, at Lucret's bruger suppeditare istedetfor suppetere. Egnende Steder har Forbiger samlet i sin Commentar Pag. 196.

593. Ved cacumen forstaaes, som Lanaquil Faber meget rigtigt siger, punctum, ad quod ubi deventum est, nulla amplius sectio datur. Est bliver altsaa ikke adest, exstat, men det simple logiske copula. For saadanne Læsere, som muligens kunde conferere Forbiger's Text med min Oversættelse, gjør jeg den Bemærkning, at hiin har hidtil fulgt Vers for Vers med Meineke's, som, paa særdeles faa Undtagelser nær, er den Havercampiske, og som ligger til Grund for min Oversættelse; men skiller sig nu fra den i 578, fordi Forbiger, efter Wakefields Exempel, rykker syv Vers ind paa dette Sted, som ellers først komme nedenfor efter Vers 635. — Uagtet Lucret's hyppigt benytter Superlativformen minimus, forekommer dog ogsaa hyppigt parvissimus, som her 609, 612 o. fl. St.

613. Ligesom obscit findes istedetfor oberit, saaledes staaer escit her for erit, dannet af εω (sum) ἔσχω (hvoraf det homeriske ἔσκε, erat); eo, esco, ligesom florco, floresco. Det forekommer ofte i de tolv Tavlers Love (Aul. Gell. noct. attic. XXI, 1) ligesom ogsaa escunt forekommer hos Cicero i de legibus II, 24, §. 60, hvor han anfører en gammel Lovbestemmelse. For overhovedet at forstaae det foregaaende, ikke lette Partie 593—607 bemærker jeg, efter Meineke, følgende: Epicurus Atomer havde Figur, og følgelig Udstrækning og Grændser. Disse Grændser ere mathematisk Puncter, af hvilke Intet er noget i og for sig selv, men tilfættede danne Elementarlegemet (minima, ἐλαχίστα). Ethvert Atom bestod altsaa af en Mængde fra Evighed af uopløseligt forbundne minima, efterdi disse minima, uden denne Forbindelse, vare Intet. Paa denne Maade sluttede han videre, at Elementarlegemerne selv, uagtet deres Figur, Tyngde, Røthed eller Glathed, vare fuldkommen tætte, uopløselige og udelelige. Extremum cacumen bliver altsaa det mathematiske Punct. Tillige bemærke man, at de i 622 omtalte minimæ partes ikke

ere minima eller de mathematifke Puncter, men phyfifke mindfte Dele α : Elementarlegemerne felv, fom ere udeelbare, ikke formedelst deres Videned, fom hine, men formedelst deres Tæthed. — I 625 læfer jeg med Lambin multis, ikke med de ældfte Udgaver nullis. For Den, fom benytter Knebels Ovefættelfe, maa jeg bemærke, at B. 629—635 mangle i bemeldte Verfion. Dette synes mig faa meget mere forunderligt, fom de findes i Havercampfs, Creech's og Forbigers Udgaver; ja Forbiger, fom ellers er faa paapaffende, har aldeles ikke bemærket, at Creech er den Enefte, der giver nogen, fændt ikke tilfredsftillende Oplyfning, ved at tilføie: hi versus septem non inveniuntur in B (formodentlig cod. Bodlein). Forrefien har Creech egentlig ikke brugt Codices, hvorfore jeg blot har kunnet tilføie hans Bemærkning, med Tilføiende af det, fom han yttter i fin Fortale Pag. IX, der, paa vor Tid, i hvilken Philologien, trods Videns Tendenz, holder fig paa en ængftelig Maade i det Minutiøfe, og derved bereder fit eget Banefaar, vel fortjener at høres. Fugi, figer han, quantum potui, Grammaticorum contentiones, de litteris vocumque apicibus, si modo integra et expedita videbatur sententia, non nimis sollicitus; laud enim probabilis curiositas, vexare voces, cum, varies licet et torqueas, idem tamen fatebuntur. Grammaticorum gens est clamosa, acerba, irritabilis, neque eorum familiaritate cautus aliquis nimis uteretur. Perpetuum inter eos odium, contumeliæ, convicia, ut imperiti rudesque tragici, cum humile aliquod et miserabile dicant, vocem intendunt, et minantur magna. Neque hoc convenit in viles tantum a trivio Grammaticos, sed Scaligeros, Salmasios, Vossios experimur illiberales Grammaticos; cum ad puerilia descenderint, tanquam pueri rixantur.

639. Uagtet Heraclitus var fra Ephesus, bliver han dog med Rette regnet til den ældfte eleatifke Skole, ftiftet af Xenophanes, og faaledes kaldet, fordi Sectens vigtigfte Lemmer (foruden Xenophanes, ifær Parmenides og Zeno) enten vare fødte i Elea (Velix) eller dog havde levet i denne italifke Bye. I almindelighed antager man det for et Ovfvind, hvad man har berettet om hans Eremitliv, hans evige Graad over Menneffens Taabeligheder og Lafter, ligesom man heller ikke anfeer de Breve for ægte, fom man tilfkriver ham. Sit Værk *περὶ φύσεως* nedlagde han i Dianatemplet i Ephesus, hvilket dog (uafgjort om med Willie eller mod hans Willie) var faa dunkelt, at man gav ham Tilnavnet *σκότεινος*, tenebricosus. Han antog Ilden for det evige uforgængelige Grundftof, af hvilket, ifølge tvende Nødvendighedslove (Venfkap og Kjendfkap, Kjerlighed og Had) han meente at Alt var opftaaet, og Alt vilde atter vende tilbage. Meinerss *Gefchichte der Wiffenf.* in

Griech. und Röm. I, 622. Hvad quamde (641) angaaer, som man har villet bortemendere, og som svarer omtrent til Grækerne's ἕπερ, da viser Pomponius Festus ved flere Citater af ældre Romere, at quamde brugtes iftedetfor quam; ligesom quodde af ὅτι δε.

648. At denserier er af et Verbum densere, som i ældre Tider brugtes iftedetfor densare, have vi ovenfor seet. Lillige erindre man sig, at Lucret's denserier og rarefieri sigter til Heraclit's Anskuelse, som antog Jlden som Grundprincip, antog at Alt var i en bestandig Strøm, og at Alt var fast og blev vedligeholdt ved Jldens ἀραιώσει (rarefieri) og πυκνώσει (denserier) Fortyndelse eller Fortykkelse; fortyndet blev Jlden nemlig til Luft, fortykket til Vand. Men hvad er super (i 650)? Forbiger siger: omnis ignis, qui superest; Lambin og andre Fortolkere superus α : ætherius, coelestis. Rigtigst er det vel at tage Ordet, som πρόσ, i en adverbialist Betydning. — Disque supatis α : dissipatis; overhovedet har man bemærket, at separare aldrig forekommer hos Lucret's, men i detses Sted altid dissupare. Et ligesaa usædvanligt Udtryk, som blot forekommer hos Lucret's, er variantia (i 654).

658. Af Partiklen μὴ (ne μὴ quidem facere audere) udleder man μύζειν, hvoraf mutire, mussare, enten at tie ganske stille (silecela, occulta, tege, tace, mussa) eller idetmindste kun at give et lidet Sny (μὴ) fra sig. Æneid. XI, 348; XII, 637. Just deraf udleder man ikke uden Grund μύω og μυσήρια. — Ikke blot i Infinitiv brugtes potesse (666) men selv i andre Tempora s. Er. imp. conj. af den ældre Tids Skribenter, saasom Lucilius, der siger: id satis esse potisset. Superare bruges ogsaa af andre Skribenter i Betydning af superesse, περιγίνεσθαι.

668. Dette Vers misforstaaes aldeles af Meineke, hvis Oversættelse derfor er paa dette Sted aldeles vildfarende. Iftedetfor ulla maa man nemlig læse nulla, og derpaa forbinde nulla parte med reparcent, ikke med facere. Husker man nu fremdeles paa, at reparcare er et sjældent, blot her og hos Plautus paa tvende Steder forekommende, Udtryk om abstinere, og erindrer sig, at facere er hos Lucret's sumere, putare, credere (I, 748; II, 484; III, 891) saa bliver Tanken denne: dersom 'de paa ingen Maade (nulla parte α : nulla ratione) vilse affaae fra at antage dette.

693. Delirum forklarer Mogle som delerum af λήρος; men bedre er det, at forklare det som et oprindeligt romersk Ord af lira α : sulcus, altsaa ikke holde den rigtige Plougfur, siden ialmindelighed, at bære sig forkeert ad, desipere. Skulde man støde sig over deslige Kraftudtryk,

(ifr. 705) anvendte paa Sectens tænkende Modstandere, da erindre man sig, at det var en Eiendommelighed hos Epicur, i stærke Udtryk at lade haant om Modstanderne, en Eiendommelighed, som Lucretius paa det nøiagtigste har optaget efter sin Lærer, eller, som Lactanz siger, Epicuri sunt omnia, quæ delirat Lucretius. — Substantivet *adjectus* (690), der er ganske Lucretius'st, forekommer ogsaa hos Vitruvius IX, 9.

708. Anaximenes, som regnes til de joniske Philosopher, levede omtrent paa samme Tid, som de tvende Andre, der høre til denne Afdeling, nemlig Thales og Anaximander, circa 620 f. Ch. f. Anaximenes antog Jorden for et fladt Vegeme, af samme Størrelse, som Maaenen, og paastod tillige, at Altting var oprundet af Luft. Thales derimod lod Altting opstaae af Vand, ved en blind bevægende Kraft, som han kaldte Sjelen, hvoraf han troede, at Alt var gennemtrængt, og som havde frembragt Alt. Hvem Digteren sigter til, naar han siger, at man har antaget Jord som Grundlag, veed man ikke, og desuden har Aristoteles bemærket, at Ingen af Philosopherne har gjort Jord til Grundelement. Man har tænkt paa Pherecydes fra Scyros, Pythagoras' Lærer, som levede samtidigen med de joniske Philosopher (circa 600 f. Ch. f.); men dog er man ikke istand til at anføre nogen Grund til denne Paastand. Derimod antog Parmenides Jord i Forbindelse med Ild, ligesom Xenophanes Jord, i Forbindelse med Vand, som Grundelement for det Hele, samt Democritus Jord, Ild og Vand, og dette er det, hvad Digteren kalder *conduplicare*.

717. Agragas er Navnet saavel paa Floden, som paa Byen, senere kaldet Agrigentum (Girgenti) paa Siciliens sydlige Kant. Empedocles blomstrede omtrent 440 Aar f. Ch. f. og hørte, tilligemed Demokrit, Anaxagoras o. fl., til den anden eleatiske Skole. Han var af en riig Familie, og anvendte saavel sine Rigdomme, som sine Aandskræfter til sine Medborgeres Held. Alt han har været bekjendt med Pythagoræerne, og har i sine Værker viist den største Agtelse for denne Sects Ansæelser, er lige saa vist, som det er uvist, at han skal have været optaget i det pythagoræiske Selskab, men udviist, paa Grund af, at han udbredte enkelte af dets hemmelige Lærdomme. Han afflog Kongemagten, som man tilbød ham i hans Fødestad, og overtalte sine Medborgere til at indføre Demokratiet. Han skal i det daglige Liv have udmærket sig paa flere Maader, ikke blot, som en Opretholder af Borgernes Frihed, men tillige som deres Velgjører; der anvendte sin store Formue til at forfjønne Staden, udstyre Medborgerinder o. s. v. Desuden erhvervede han sig et

stort Navn som Digter, Taler, Pæge, Spaamand, ja endog som den, der kunde indvirke paa Naturens Gang. Da han i Livet havde været saa mærkelig, var det ikke forunderligt, at man tillagde ham et usædvanligt Endeligt. I det altsaa Nogle have ladet ham flyve tilhimmels, have Andre (Hyperbotus hos Diog. Laert. VIII, 69) ladet ham springe ned i Ætna, for at blive anseet for en Gud, naar han pludselig forsvandt. Mere sandsynlig er Timæus' og Pausanias' Fortælling, som berette, at han gjorde en Reise til Grækenland, og døde paa denne. Hans philosophiske System angiver Plutarch fort og tydeligt saaledes (de placit. philos. I. 5): Ἐμπεδοκλῆς, Μέτωνος, Ἀκραγαντιῖνος, τέτταρα μὲν λέγει στοιχεῖα, πῦρ, ἀέρα, ὕδωρ, γῆν· δύο δὲ ἀρχικὰς δυνάμεις Φιλίαν τε καὶ νεῖκος, ὧν ἡ μὲν ἐστὶν ἐνωτικὴ (forbindende) τὸ δὲ διααιρετικόν. Om Empedocles og hans Lære eftersee man forresten Liedemanns Geist der speculativen Philosophie II, 242. — Triquetra Sicilia opfalder saaledes efter de tre Forbjerg, Pelorum, Pachynum og Pilybæum. Ordet har paa dette Sted den næstsidste Stavelse fort, men i IV, 657 lang. Ovidius (1, 6, 50) undersøger, om man skal læse triqvedra, eller triquetra α : om det kommer af τ δρα, eller af quadra. Gessit α : εἶχε, habuit, possedit. Med Hensyn paa Æolia (722) som Nogle læse istedetfor Italia, da har man anmærket, at den Deel af Italien, som Jocastes, Æoli Søen, beherskede langs med fretum Siculum, kaldtes Æolia. Virus bruges ofte hos Lucretius (II, 475; V, 270; VI, 635) om det salte Søvand.

732. Naar vi undtage Empedocles sphaera, som dog neppe er ægte, have vi intet uden Fragmenter af denne Forfatter, saaledes som de findes hos Sturz (Carmin. Emped. reliquæ. Lips. 1805). Reperta α : εὐρήματα, inventa, inventiones. — Egregie (736) bruger Lucretius gjerne istedetfor valde.

806. Tabes forstaaer Gifanius om nimbi noxii et pestiferi, skjøndt Contexten dog siensynliggen tyder hen paa en frugtbar Regn. Tabes betyder overhovedet tumor, fluor, liquefactio, saaledes som tabida nix α : Sne, som begynder at smelte (μαραίνεται). Deraf betyder tabescere, difilueri, minui. Saaledes siger ogsaa Lucan (X, 226), at Gloden tumescit prima tabe nivis.

830. Digteren gaaer nu løs paa Anaxagoras, som blev født i den joniske By Clazomenæ omtrent 500 Aar f. Ch. F. I sine modnere Aar drog han til Athenen, hvor han blev en Ven af Statsmanden Perikles. Det var ogsaa denne, som frelste ham, da Folket vilde anklage og straffe ham, som en Gudsbespotter. Han flygtede fra Athenen og døde i Lampacus. Han lærte, at et mægtigt, viist og godt Væsen (væs) havde

fabt Verden af visse smaa Elementarlegemer, som han kaldte Homonomerier. Materien var nemlig evig, og denne Materie udgjorde igjen hiin uendelige Mængde Elementarlegemer, af hvilke vi havde samlet de ligeartede, og deraf dannet den legemlige Verden.

837. Viscus, visceris overhovedet alt Kjødet under Huden; deraf visceratio, distributio carnis. 877. compluria og pluria findes ogsaa hos Terenz; i Phormio IV, 3, 6 og i Adelphi 1, 2, 44; ligesom ogsaa Aul. Gell. ifølge de Ældres Vidnesbyrd anseer compluria for mere rigtigt, end complura. Friare i 887 er terere, comminuere, gnide Noget til Støv mellem Fingrene, dispulverare, et Ord, som især forekommer hos Plinius den Ældre (XII, 28, 52, 42; XIII, 9). — I 889 er det ganske interessant at see en grammatisk Kamp mellem Forbiger og tildeels Kamshorn paa den ene Side mod Ruddimannus, og Stallbaum, Lsucke, Heindorff o. fl. paa den anden Side, om det Tilladelige, eller det høist Utilladelige i at bruge *ae* (istedetfor *atque*) foran en Vocal.

913. Digteren vælger *Ligna* og *ignes*, for at vise, at man behøver kun lidet at forandre Bogstaverne, for at faae heel forskjellige Ting og Begreber til Resultat, hvilket man jo kan faae endogsaa uden at forandre Bogstaverne, f. Ex. *amor*, *mora*, *Roma*. Men at gjengive de latinske Exempler i de danske Vers, syntes mig noget smagløst, hvorfor jeg heller valgte Knebels Udvei, end Meinekes. Overhovedet er det Umaagen værdt at sammenligne Knebels med Meinekes Oversættelse, endogsaa blot i den Henseende, for at see, hvorledes Nationallitteraturens og navnlig den æsthetiske Deels Fremrykken virker tilbage paa den ædlere Maade at gjengive Oldtidens Digtere, ligesom jeg heller ikke vil fordølge, at ogsaa lige Arbejder, naar de ere heldige, maae virke gavnlig ind paa hine.

922. *Θυροσπλήγεις* ο: *οἱ ἐν τοῖς Βακχείοις ἐνδραζόμενοι*. Solo i 926 er *sola*, *pede*. At *solum* virkelig betyder *planta pedis*, beviser Varro, som (de re rustic. I. 47) siger *solum enim hominis exitium herbæ*, ligesom Cicero i Tusculanernes femte Bog taler om *solorum callum*. Forøvrigt har dette pathetiske Partic den Egenhed ved sig, at Digteren har fundet det smukt nok til at gjentages i Begyndelse af fjerde Sang, ligesom ogsaa Virgil har paa en temmelig kjendelig Maade efterlignet det i Georgic. III, 10.

933. Contingens udleder man bedre af *tango*, end af *tingo* (*tinguo*). Den smukke Idee i 935 har Torquato Tasso ikke mindre smukt efterlignet i *Gerusalemme liberata*, naar han siger:

Così all' égro fanciul porgiamo aspersi
 Di soavi liqvor gli orli del vaso,
 Succhi amare; ingannato. intanto ai beve,
 E dall' inganno sua vita riceve.

Medentes (ἀκράμενοι ὁ: medici) ligesom ædituentes for æditui. 940. Decepta non capiatur er et ὀξύμωρον, i samme Smag som, dum tacent, clamant, eller hos Terenz: cave ne, priusquam acceperis, amittas. Evolvere (953) bruger Lucreti's istedetfor explicare, illustrare.

957. Dette første Beviis for Universets Uendelighed udvikler Cicero (i de divinatione II, 30), hvor Høftingers Anmærkning fortjener at anføres: sophisma latet in voce omne. Nam omne, ut philosophi loquuntur, aliud absolutum dicitur, aliud relativum. Illud utique extremo, sive limitibus, caret; non item hoc ὁ: omne illud, quod mens cogitatione amplectitur, omnino est infinitum; de omni autem eo, quod est, ambigitur. I hvilken Henseende Meinek gjør den Bemærkning, at Enhver kan i sine Tanker forstørre eller formindske et Tal, uden at det endelige deraf følger, at de tællelige Ting kunne formeres eller formindskes i det Uendelige. Dissepit i 998 er ὀρίξει. Suppa (1060) ὁ: supina. Suppum, siger Jeshus, antiqui dicebant, quum nunc supinum dicimus; ex græco videlicet, pro aspirato ponentes litteram (s); ab ὑπό, ὑπτιος, ut cum iidem ὕλας dicunt, et nos sylvas; item ἕξ, sex, et ἑπτὰ, septem. Om dette Partic, som begynder 1054, bemærker Meinek ialmindelighed, at det var nødvendigt for Epicur, ikke at antage noget Middelpunct, naar han vilde gennemføre sin Hypothese, uagtet han derved udviklede sig i nogen Modsigelse. Naar der nemlig intet Middelpunct er, og Atomerne dog, ifølge deres Lyngde, sænke sig fraoven nedad i en fra Perpendikelen noget afvigende Linie, hvor er da oven og neden? Man maa svare med Gassendi (til Diog. Laert. p. 212) at Oven og Neden ere relative Begreber; Oven er nemlig det Sted, hvorfra Atomet kommer. See forøvrigt herom Tiedemanns Geist der speculativ. Philos, II, 776.

Anden Sang.

1. *Mari magno* α : tumido, agitato. Latrare (17) er et besynderligt Udtryk iftedetfor *poscere*. Ogsaa Ennius brugte, ifølge Festus' Bemærkning, latrare, omtrent som $\beta\omicron\alpha\tilde{\nu}$, clamare, iftedetfor *flagitare*. — Angaaende de i 24 omtalte *simulacra juvenum*, da har Jf. Casaubonus meget godt anmærket (til Athenæus IV, 11) at Ideen er taget fra Odysseens VII, 100, hvor Telen er om Alcinous' Slottsbolig, og hvor det iblandt Andet hedder:

Billeder, formed' i Guld, som stode paa kraftige Altre,
Holdt udi Hænderne luende Blus, samt blussende Fakler,
Hvilke ved Nat forskaffede Lys for Gjæsten i Salen.

Reboare (28) bruges ogsaa af Virgil (Georg. III, 223) i Betydning af resonare. Overhovedet har Virgil særdeles meget benyttet dette smukke Partie, og efterlignet det saavel i *culex* (61) som i *Georgicon* (II, 461). Fervere i 42 er af det mindre brugelige *Verbum seruo*, som Virgil holder meget af at benytte (Georg. I, 433, *Aeneid*. IV, 409). Uagtet *tempus* er i 45 den almindelige *Læsemaade*, har jeg dog fulgt Lambin, som vælger *pectus*. I hvorledes man ogsaa vil forklare *tempus*, bliver *Læsemaaden* tvungen, enten *tempus* nemlig skal betyde $\kappa\omicron\sigma\tau\alpha\Phi\acute{\upsilon}\varsigma$ α : *caput* ialmindelighed, eller, som Tanaquil Faber mener, *livet*.

54. Det er en Egenhed hos Lucretius, at han paa flere Steder i sit Digt gjentager saadanne Partier, eller Tirader, som forkomme ham at have digterisk Værdie. Saaledes forekomme disse 7 Vers ikke blot i III, 90, men ogsaa i VI, 34; og ganske med de samme Ord, som her. — Billedet i 78 er taget af $\acute{\alpha}\gamma\omega\tilde{\nu}\alpha\varsigma$ $\lambda\alpha\mu\pi\alpha\delta\acute{\omicron}\chi\upsilon\varsigma$, Feste, som tildeels vare indrettede til Prometheus' og Vulcans Minde, som en Taksigelse for Indførelsen af Ilden. Man løb, idet man rakte den Efterfølgende Faklen, hvis den blev slukket, og kun Den fik Prisen, som bar den i fuld Brand til Løbebanens Ende. Denne Leeg bruges meget ofte af de gamle Skribenter, som et Billede paa Livets Kortthed; $\gamma\epsilon\tilde{\nu}\omega\tilde{\nu}\tau\epsilon\varsigma$, siger saaledes Plato, $\kappa\alpha\iota$ $\acute{\epsilon}\kappa\tau\acute{\rho}\acute{\epsilon}\Phi\omicron\upsilon\tau\epsilon\varsigma$ $\pi\alpha\tilde{\iota}\delta\alpha\varsigma$, $\kappa\alpha\theta\acute{\alpha}\pi\epsilon\rho$ $\lambda\acute{\alpha}\mu\pi\alpha\delta\alpha$ $\tau\acute{\omicron}\nu$ $\beta\iota\omicron\nu$ $\pi\alpha\rho\alpha\delta\iota\delta\acute{\omicron}\nu\tau\epsilon\varsigma$ $\acute{\alpha}\lambda\lambda\omicron\iota\varsigma$ $\acute{\epsilon}\xi$ $\acute{\alpha}\lambda\lambda\omega\nu$. Forresten eftersee man om denne $\lambda\alpha\mu\pi\alpha\delta\eta\Phi\omicron\rho\acute{\iota}\alpha$ Pau-

sanias i Attica I, 30, Herodot VIII, 98, samt Rambach's Oversættelse af Potters Archæologie, II, 376.

79. Dette Partie er et Ildfald paa Stoiferne, som lode Materien, hvilken de gjorde til Grundtag for den deraf dannede Verden, bestaae af blot lidende Grundstof, uden al Bevægelse og Virksomhed.

83. Man maa erindre sig, at Epicur antager en trefoldig Bevægelse hos Atomerne; a) en, ved Vægten bevirket, Bevægelse nedad; b) en modsat, som stæer ved Impuls eller Anstød, og som gaaer opad; c) en fra den perpendicularaire Linie divergerende, som han forøvrigt ikke beviser (*κατὰ εὐθύνην — κατὰ πλῆγην — κατὰ παραγκλισίαν*). I 87 læser Lambin tergis, hvorved han faaer et ildelydende Vers paa tre Slutningspondæer. Selv finder han det alligevel ganske smukt, og anfører adskillige Exempler af Homer og Virgil paa lignende Hexameter-Udgange. Derimod har Jf. Vosk forandret det meget heldigt til tergoibus, hvilket Sidste da staaer absolut istedetfor iis, ligesom dibus for diis, sibus for siliis. Ibus for iis forekommer ofte hos Plautus (mil. glor. I, 1, 74; Truculent. I, 2, 14.) Verbet nexare (98) forekommer ellers yderst sjældent, f. Ex. i Æneid. V, 279. Heller ikke er Talemaaden i 124 sædvanlig advertere animum med simpel Object's Accusativ, advertere animum hæc istedetfor advertere animum ad hæc. Dog ligner denne Phrase nogle Andre, saasom adigere arbitrum (adigere ad arbitrum; propugnare nugis (pugnare pro nugis). Horaz Epistl. I. 13. Hvad Lantken i 98 angaaer, da bemærker Meineke, at, naar de hageformige Atomer støde sammen, slynges de ind i hverandre. Denne Forvikling hindrer rigtignok den fuldstændige Afprællen, men ikke Tilintetgjørelsen af den Kraft, som ligger i Atomerne, og som altid maa kunne nytte sin Virkning. Deraf opstaaer en Art Palpitation eller zittrende Bevægelse, som varer saa længe, som Atomernes Forvikling endnu ikke har naaet den høieste Grad, nemlig den, der udfordres til at danne faste Legemer.

133. Parvo sunt conciliatu 3: parva mole constant, paucorum principiorum (Atomer) eongressu concreta sunt. Pervolgant i 163 er, efter Forbigers Forklaring, complent, perfundunt, overhovedet emanant. I det næste Vers er man uenig, om man skal læse consilio eller concilio. Preiger tager det Sidste og forklarer concilio morari ved instar senatus alicujus consessum aliquem agere. Lambin derimod vælger consilio, som han forklarer meget rigtigt ved "non esse προαιρέσιον (frie Willie) consilium in his corporibus primis, neque illa consilio aut moveri, aut tardari.

167. De i dette Vers omtalte ignari ere, hvad man neppe skulde formode, Plato og Stoikerne, som antog, at et guddommeligt Væsen havde skabt Verden, der styredes ved et Forsyn, hvorimod Epikur antog at Alt var bevirket ved et blindt og tilfældigt Sammenstød af Atomer. Langt rigtigere siger Cicero: Quodsi mundum efficere potest concursus atomorum, cur porticum, cur templum cur domum, cur urbem non potest, quæ sunt minus operosa, et multo quidem faciliora? — 173. res Veneris α : τὰ ἀφροδίσια, ligesom res sacræ τὰ θεία. — Reddere (i 179) er ἀποδιδόναι ob oculos ponere, demonstrare, ostendere. Forresten er det en besynderlig Modsigelse, at han i 177 erklærer, at han kjender aldeles intet til Grundatomerne, og dog tildeler og fradrager dem Egenkaber, altsom de passe til hans System.

186. Det her opstillede Udsald er anlagt mod Aristoteles, som antog, at af de fire Elementer havde de Tvende, Jld og Luft, den naturlige Egenkab at stige tilveirs, hvorimod de tvende andre, Vand og Jord, at synke. — J 220 er momen Vulgaten, som man har forandret til minimum (ἐλάχιστον). Eichstædt beholder Vulgaten, og jeg følger ham deri, idet jeg, med Lambin, forklarer momen som momentum, ὀπή, exiguus motus, og mutatum som mutationis. Omissus i 223 er et Substantiv, som Digteren ikke sjelden benytter og betyder occursatio, ἀντικοπή, ἀπάντησις, Anstød eller Sammenstød.

243. Clinare (eller, som Andre læse, inclinare) faaer i intransitiv Betydning, inclinare se, de recta via deflectere. Man maa tillige i dette Vers lægge Vægt paa paulum; thi det var ved Modification, at Digteren vilde undgaae den Indvending, som man kunde hente mod ham fra Erfaring. Just fordi denne clinamen (292) er saa hoist ubetydelig, mener Digteren, at vi med Sandseredekaberne paa ingen Maade kunne bemærke den, saa kan denne Paastand ikke komme i Strid med Erfaringen, som synes at lære os, at alle Legemer falde ned i en lodret Linie.

302. Angaaende foedera naturai gjør Meineke følgende Bemærkning: den uendelige Mængde Grundstoffer, som hverken lade sig formindske eller forøge, bevæge sig fra Evighed af fra oven nedad, dog saaledes, at nogle Atomer divergere tilhoire, andre tilvensire fra den lige Linie. Paa denne Maade støde de paa hverandre, og springe enten elastisk bort, eller blive hængende sammen, hvorved frembringes concreta, Legemer, eller Skabninger. Der gives altsaa ligesaa mange Skabninger, som der ere mulige Arter af Atomernes tilfældige Forbindelse. Jo lettere det nu falder Atomerne, ved deres tilfældige Bevægelse,

at komme i samme Forbindelse, desto flere Skabninger gives der af samme Art (eadem conditione). Surpere (314) istedetfor surripere α : oculis se subtrahere.

320. Hvad Digteren her kalder coniscant udfører Virgil (Georg. II, 526) med adversis luctantur cornibus hædi. Forbiger anfører i denne Anledning en Bemærkning, der ved en tvetydig Citationsmaade har faaet Udseende af at være af ham selv, og dog ordret er udfæret af Lambin, nemlig at conrussat er den bedre Læsemaade af κορούσσω, κορούπτω, cornibus dimico, peto. Squamigerum α : squamigerorum pecudes (343) er et af Lucret's' Yndlingsord. Rigtignok gjør Lucret's selv Forskjel mellem feræ og pecudes (I, 164; V, 1038); men paa den anden Side er det ogsaa vist, at de Gamle bruge pecudes om ethvert Slags levende Dyr. Horaz; Od. 1, 2, 7. Virg. Georg. IV, 527. Mutæ natantes er dannet efter πλευσόν γένος ἕξ ἄφωνον. Concelebrant (pervolgant) α : frequentant, inhabitant.

344. Jeg finder, at det er en stor Mangel ved Forbigers Udgave, og som tyder hen paa en stor Uefterrettelighed i at forfølge Texten — uagtet han, efter den herskende Mode, er uartig nok imod Andre, i bemeldte Henseende, saasom mod Havercamp — at han forbigaaer med Læusshed saadanne Steder, hvor der dog i kritisk Henseende kunde være en Deel at sige. *Lactantia* loca, om hvilket; Lambin siger: "non satis dispicio, quid sit lactantia" og Lanaq. Faber: "ferri non potest illud lactantia" forbigaaer han med Læusshed, uagtet Faber's *liquentia* loca (ύγρα κέλευθα) nok fortjente at paaagtes, idetmindste mere, end Lambin's *lactantia* og *lactantia*. Cluere (351) have vi ovenfor seet er apparere, esse. Uagtet Oversætteren ikke holder af de saakaldte smukke Steder i et Digt, da de kun altfor meget have Udseende af en pannus purpureus, og endnu mindre holder af Heines' forduim saa meget yndede Skik, at udpege dem for Læseren, maa han dog gjøre en Undtagelse med dette Partie (352—366), da det indeholder et høist rørende Billed, som er udført med en gratieus Fiinhed, som ingen nyere Digter skal kunne gjøre bedre. *Volitare* (380) movere.

401. *Centaurium* (hos Digterne *ceutaureum*) er efter Jæsus: *medicamentum a Chirone, Centauro, inventum, Tusindgylde, Tusinddyd*. Efter J. H. Voss' Bemærkning til Georg. IV, 270, kjender man tvende Slags af den: den lille, *gentiana Centaurium*, Linn., som voxer vildt i de nordlige Lande, og den større *Centaurea Centaurium* Linn., som her menes, der voxer i de sydlige Lande paa Fjelde, og naaer en Høide af tre Alen.

412. mele er dannet efter det græske μέλι, hvoraf Ildtrykket poetæ melici. Man lægge desuden Mærke til, at Digteren synes ikke at have tiltroet de latinske Ord at have Klang nok, saasom han i dette Partie om Musiken bruger i eet Vers fire musikaliske Ord, som ere samtligen laante fra det Græske. Figurant α : formant, δαιδάλλουσι. Den i 416 omtalte crocus sigter til Romernes imber odoratus (κρόκος θαινόμενος) som bestod af stærke, især med Safran forsatte Parfums, vel udblødte med Vin og Vand, som igjennem Rør udsproittedes over Lilsfuerne. Martial. VIII, 33. Hvorfor Cilicis? derpaa svarer Plinius, som (XXI, 6) siger: prima est nobilitas croco Cilicio in Coryco monte. Horats Epistl. II, 1, 70. Panchæis er Arabis. Georg. IV, 379. — Titillare (429) γαργαλιζειν. Tactus uterque (433) α : et ignis et pruinæ. Det 437de B. maatte jeg udelade, som Yttringer, der i vor Tid ikke saa lige kunne uden Ansød blive gjengivne. Den i det foregaaende omtalte Urt (Ellensrod, Holjurt, efter Baden) Inula eller Enula Hellenium Linn. opelkede i de romerske Haver som en Suppeurt. Columella XI, 3 (ed. Gessn. pag. 305). Fæcula derimod er, efter Meineses Mening, alle concentrerede Safter af Planter og Dyre-Riget.

447. Angaaende det besynderlige Ildtryk adamantina saxa, anmærker Tan. Faber: nota, de lapillo pretioso, et qui numquam magnæ molis est, saxum; nam de magnete, quem saxum vocat alibi, longe aliud est. Ogsaa i I, 111 bruger Digteren restandi i Betydning af resistendi, remittendi, ligesom her i 450. Exempler paa lignende Brug findes samlede i Brouckhuysens Property, til III, 6, 51. I 453 har man disputeret om glomeramina, med Hensyn paa dets Betydning. Faber badler Gifanius, som forklarer Ordet ved Atomer, hvorimod han selv meddeleer denne Forklaring: sunt moleculæ; nam ex multis atomis fit glomeramen, et multa glomeramina corpus magnum constituunt. Men Creech, som vil have Ordet forstaaet om Atomer, tager ham alvorligt i Skole, idet han tilføier: Fabri elementiam non implorat Gifanius, et glomer atomos poeta vocavit glomeramina; vocavit enim. Et loierligt Beviis! — Sudor maris (464) er aqua marina. Sudor, eller, som Andre læse, odor, er nemlig humor. Vulgatus dulcit, eller dulcet i 473 er det Samme, som dulcescit.

497. Til de sjeldent forekommende, som oftest kun af Lucret's benyttede Ord, bør regnes Substantivet maximitas, der ligner Ovids proximitas og Plautus' optimitas og opulentitas. Angaaende Meliboeis Purpur, som ogsaa forekommer i Æneidens V, 231, siger Jessus: Meliboea purpura a nomine insulæ, in qua tingitur, dicta. Dog rettes

denne Angivelse af Andre, som en Wildfarelse, idet de sige, at Meliboea var en Bye i den dybeste Deel af den Havbugt, som blev dannet af Forbjergene Ossa og Pelion.

502. Da sævla, med et tilføiet Genitiv, staaer saa ofte hos Lucret's istedetfor suboles hominum et animalium (I, 21; II, 77; III, 733 o. s. v.) behøver man neppe at forandre det til pepla, især da man ikke kan bevise, at disse brugtes hos Romerne af brogede Farver, hvilket just her vilde udgjøre tertium comparationis. Dædala (504) ο: variata, περικιλιμένα.

531. Protelare, siger Jესus, er longe propellere, ex Græco videlicet τῆλε, quod significat longe. Protelum bliver altsaa actus, impulsus, hvilket Donat udleder af προδ og ἐλεῖν. Faber forklarer protelum som tenor ducti aratri per sulcos, og deraf actio continuata et ἀπαυτος. Et besynderligt Udtryk forekommer i 537, hvor Elephanterne kaldes anguimani, hvilket Lambin. meget godt forklarer saaledes: quibus manus (ο: proboscis) est tortilis, flexilis, lubrica, volubilis in serpentis morem. Quod superest (546) er slet ikke andet, end præterea. Conciliandi i 551 maa tages i passiv Betydning. Gubernæ ο: gubernacula. Antenna ο: κέρασ πλοῖσ. Tonsa, siger Jესus, est remus, quod quasi tondeatur ferro. Aplustrum, ἄκρον τῶ πλοῖσ, er efter Jესus' Forklaring, navium ornamenta. Dog gjøre Andre Forskjel mellem acrostolia og applasta (aplustra) af hvilke hiint var anbragt i Forstavnen, dette i Bagstavnen. Pellacia (559) ο: fellacia; af pellicere, in fraudem inducere. Vagor (576) ο: Vagitus. Auctificus synes ikke at forekomme andre Steder, end her; derimod finder man Verbet auctificare adskillige Gange hos Arnobius. Obsignatum (581) ο: memoriæ mandatum, in pectore conditum. Billedet er taget af vigtige Breve, som forsegles, for at hindre Andre i at læse dem. Ideen i det foregaaende Partie er, efter Meineke, denne: Antager man, at Grundstoffene vare endelige, saa følger, at de af et endeligt Grundstof opstaaede, Væxner, naar de engang ere odelagte, umuligt kunne blive restaurerede. Avling og Væxt lærer os imidlertid det Modsatte. Folgelig ere disse tvende Omstændigheder et klart Beviis paa, at Urstoffene ikke kunne tilintetgjøres.

598. Cybele (Dindymene, Berecynthia) kaldes magna mater, ligesom hos Grækerne absolut μεγάλη, hvorfra Μεγαλήσια, hendes Sæst paa det palatinke Bjerg den 4de eller 5te Marz, har sit Navn. Det var egentlig en phrygisk Nationalguddom, der senere blev dyrket i Rom. Livius XXIX, 11. Den phrygiske Tact, eller Melodie, som omtales i 620, var særdeles entusiastisk, og beregnet paa at henvise Tilhørerne. Hvad Corybanterne eller Cureterne paa Creta angaar, da har Ezech. Spanheim samlet de vigtigste Steder om dem i sin Commentair til Callimachi Hymne til Zeus, B. 52.

632. Numine tages her i sin første og primitive Betydning af at nisse, nutus. IV, 180. Forte staaer ἀρχαϊκῶς iftedetfor fortiter.

635. Pueri forklares af Strabo, som siger: τέτης ἀνόμαζον Κυρήτας, νέης τινάς, ἐνόπλιον κίνησιν μέτ' ἀρχήσεως ἀποδιδόντας, hvorfor man ogsaa ugleder Navnet af κᾶρος, juvenis. Vocamen (656) ο: vocabulum. Duellica (660) ο: bellica. Buccriæ greges ο: boves. — § 680 ere Læsemaderne særdeles afvigende. Jeg forstaaer tangere som tangeris, og finder slet intet anstødeligt i turpi parto, eftersom derved aldeles ikke sigtes til Memmius, idet der tales om Mennesker ialmindelighed, og navnlig om det, som især forfører Mennesket, Havesyge. Ved pleraque dona forstaaes naturligviis de Dyr, som offres til Guderne, og nu er det vel sandt, hvad Tanaquil Faber har bemærket, at man just ikke behøver at slagte en Gjed, for at komme til Erfaring af, at der gives Gjenstande i Naturen, som kunne virke baade paa Smag og Lugt; men desto mere maa man huske paa det, som Creech meget rigtigt har udhævet, at Lucretius, ifølge sin philosophiske Lærers Exempel, idelig spotter baade Guder og deres Dffringer. — Pravis (684) ο: propriis. — Chimæra (704) forekommer i Homers Iliade (VI, 181) og beskrives som πρόσθε λέων, ὄπιθεν δὲ δράκων, μέσση δὲ χίμαιρα. Virgil. Æn. VI, 288. — § 744 er det naturligviis ikke Digterens Mening, at de skabte Ting ingen Farve have (nullo circumlita fuco), men at disse Farver ikke kunne anerkjendes af den Blinde. — Vinco (747) ο: argumentis ostendo.

802. Pyropus antages af Mogle at være Karfunklen, af Andre et Metal, især en Blanding af Guld og Sølv. Quodam sensu (frankt en un certain sens) ο: quodam luminis ictu. Uagtet Mange læse i 844 sterilia, som isaafald trækkes sammen, er det dog vist (I, 511) at det ældre Sprog anerkjendte Adjectiver saavel efter første og anden, som efter tredje Declination. Derhen hører sublimus, gracilus, sterilus, hilarus og flere. Ligeledes bliver det at mærke, at sterilis her forbindes med Ablativ, iftedetfor Genitiv. Hvad 846 angaaer, da siger Plinius (XIII, 1): unguentum amaracinum unguentis omnibus in Co insula præpositum est. Nardi flos maa forstaaes paa samme Maade, som flos vini, flos flammæ, den fineste Deel af Noget. Staeta ο: liquor myrrhæ; (ἐλαϊον ἐκ σμύρνης καλεῖται δὲ σακτὴ διὰ τὸ κατὰ μικρὸν εἶσθαι.)

925. "Fugimus ο: negavimus (nemlig i B. 896), ligesom defendere bruges ofte i Betydning af affirmare, adserere, og bliver at ansee som et Udtryk, taget fra forum." Saaledes siger Faber; men at dette er aabenbart urigtigt, vil Contexten let kunne bevise. Jeg følger derfor Creech, som læser figimus ο: ponimus, probamus, hvilken Forklaring passer sig godt til 870, hvor en Deel af dette Argument bliver opstillet.

Caulæ i 950 a *cavo*, siger Jæffus, sunt dictæ. Antiquitus enim, ante usum tectorum, oves in antris claudabantur. Caulæ corporis blive altså *cava*, inanes corporis partes, meatus, pori. Talemaaden leti in limine ipso (959) ligner Grækerne's *ἐπὶ γήραος ἕδω*. Tausen af 968 forklarer Wakefield saaledes: quandoquidem principiorum (corpora) non sunt ex illis corporibus, quorum motus laborent (∴ soleant dolorem pati), aut capiant fructum dulcedinis (ex) novitate ∴ quæ, ob novitatem motus, vel dolorem vel voluptatem aliquam capiant.

972. Over dette Beviis anfer Meineke, som et Argument, der slet ikke er Digteren, eller egentlig Philosophen, værdigt. Han adskiller nemlig ikke, mener Meineke, Virkning og Kraft. At lee, græde, o. s. v. ere kun Virkninger af indre Kraft. Men Kraften kunde jo ligge i Materien, og Virkningen ikke yttre sig, førend Elementerne vare forbundne til concreta. Varmestof existerer som Element i alle Vegemer, men kan ikke komme til at yttre sin ødelæggende Kraft som Jld, førend det træder i Berørelse med Lysstof. Vien, som jeg har antydet i Indholdsangivelsen, turde dette Argument snarere være et Kallerie med Modstanderne. Proporro (978) longius, ulterius. Med ubetydelig Forandring læses B. 975 og 76 i I. 918, 19. Med Lambin har jeg udeladt de tre uforstaaelige, og Meningen afbrydende, Vers 1009—11. I hvorledes man ogsaa vender og dreier penes, bliver der dog ingen Mening deri.

1023. Det er ikke hos Lucret's alene, at vehementer trækkes sammen til et Trestavesselsord. Det Samme finder Sted ogsaa hos Horat's Brev. II, 2, 120, og i Cicero's Oversættelse af Uratus, Vers 119. — Satiæ, atis (1037) forekommer ogsaa hos flere Skribenter, end Lucret's, itædetfor satietas. Terent's Eunuch. V, 6. 3. — Animi jactus (1046) er Epicur's *ἐπιβολή*, i Betydning af animum intendere; just derfor har pervolet ikke noget at gjøre med velle, men kommer af volare.

1081. Geminam (ikke genitam) prolem siger til Menneket's dobbelte Kjon. Depactus ∴ delixus, constitutus. At Digteren i 1101 lader Guden gaæ ud in deserta, siger formodentlig til det, som i VI, 396 siges, for at han der "brachia consuefaciat et lacertos firmet." Donicum (1115) *ἄχρι τῆ, ἕως*, donec. Perfica ∴ effectrix, perfectrix. — Tuditantia (1142) ∴ tudentia. — Idéen om Guldkjeden i 1154 udleder man fra det bekjendte Sted i Iliadens VIII, 18, Kjøndt jeg ikke indseer med hvad Ret. Mere fortjente Platos Idee at lægges paa Hjerter, som ved bemeldte homeriske Kjæde eller Lænke forstaaer Solen og dens oplivende Kraft. Hvad kunis angaaer, da bemærke man, at Lucret's bruger det som Joemininum. Naar der strax derefter tales om Havet, da antyder det vel blot en Modsatning til Luften, idetmindste fatter jeg ikke, hvorledes Lambin's Bemærkning passer paa dette Sted, at naar Grækerne vilde antyde, at En var af et "inhumano et immiti ingenio" sagde de, at han var avlet af Havet. Iliadens XVI, 34: *γλαυκή δὲ σὲ τίχτε θάλασσα*. Saadanne Bemærkninger kunne være særdeles rigtige, naar de betragtes i og for sig selv, men kunne dog være det Modsatte, naar de indskrænkes til at forklare et dygivet Partie. — Capulum (1172) er seretrum; deraf sepulcrum, interitus, mors. Andre læse scopulum, og tage Billedet "a navi, quæ insligitur scopulo". Salmastus derimod udleder af Sveton's Domitian cap. 19, at scopulus er et Diminutiv af scopus, altså omtrent det Samme, som meta.